

Tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ì

Búkù kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Dhya búkù kònìdhi ni tisìlepi dhi tá Lúkà 'i. Akódhi nda tá Pólò ni atsiàmù ki àlo 'i (16:10, àruka ni íbe), ìndì akódhi ni àziàmù ki àlo 'i (2 Tìmòtéyò 4:11; Kòlòsáyì 4:14). Kònìdhi búkù Lúkà dré tisìle dhi ni rì 'i. Akódhi ni búkù ni àlo rú zìle «Rúbì Tani Lúkà dré tisìle dhi» léna dhi, adrè tà tíí Yésu dré 'òle ìndì tadhálé, kídhólé áyì àzì ni kídhoma lésè, tsàle kítú áyì dorà'a bhù na dhi 'á dhi ki tíí (1:1-2). Akódhi ni búkù ni rì kònìdhi léna dhi, adrè tà àpóstolò ì dré 'òle dhi ki tíí kòdhya. Adrè di mónyá Yésu ni ka'ìbhá drìdrì dhi ì kisú tá Tìrí Lólo gò, ì dré Yésu ni Rúbì Tani longózó Yèrúsalémà na, bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàríyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na ngìni ya dhi ni tíí (1:8). Adrè kpà tadhá dhi, Gìká kídhó rè zyà Rúbì Tani nda ni mu Yúdà ànzi ì véna gò, dré kpà mùzoá mónyá sùrú twá ro dhi ì véna. Di tà Gìká dré kisùle 'òle kíno lésè gò kídhózó 'oá Yúdà ànzi ì kòfalé dhi, adrè 'oá kitswálé tíí mónyá ka'ìbhá Èkèlézyà le dhi ì kòfalé.

Tà kàdrì àruka Lúkà dré adrézó tà ni ki tisì dhi ì kònì 'i: (1) Tìrí Lólo ni àzì mónyá ka'ìbhá ì léna dhi; (2) mónyá ka'ìbhá dhi ki lídrì ladzama atsálé Krísto àdhya tíni dhi; (3) mónyá ka'ìbhá dhi ki àzì lizo Rúbì Tani longó sùrú tíí ì dré dhi; (4) mónyá ka'ìbhá dhi ki mì pfo ma ìndì àyì ki togó tsìma àzì tayílé àyì drígá dhi na dhi.

- Tà kàdrìkàdrì búkù kònìdhi léna dhi kì atìma*
- 1) Yésu ni ka'ibhá kì 'òma adrélé gànzi ró akódhi ni àzì 'o dhi (1:1-2:47)
 - 2) Móndyá ka'ibhá dhi kì àzì Yésu ni Rúbí Tani longózó Yèrúsalmà na dhi (3:1-8:3)
 - 3) Móndyá ka'ibhá dhi kì àzì lizo Rúbí Tani longó bvò Yùdáyà àdhya na ìndì Sàmàrìyà àdhya na dhi (8:4-12:25)
 - 4) Pólò ni àzì lizo Rúbí Tani longó mónyá sùrú twá ro dhi i dré dhi (13:1-28:31)
 - a) Pólò ni atsí andre ni àlo (13:1-14:28)
 - b) Ru kisuma Yèrúsalmà na dhi (15:1-35)
 - c) Pólò ni atsí andre ni rĩ (15:36-18:22)
 - d) Pólò ni atsí andre ni na (18:23-21:16)
 - e) Pólò ni rùma Yèrúsalmà na dhi, ìndì akódhi ni lìmá Rómà na dhi (21:17-28:31)

Yésu lazì áyi ka'ibhá i dré dhi, ì ni Tírí Lólo kisú

¹ Atálágó Tèyòfilè, áma búkù drìdrì dhi léna dhi, má tisì tá tà tíí Yésu dré 'òle ìndì tadhále, kìdhólé áyi àzì ni kìdhoma lésè, ² tsàle kítú áyi dorà'a bhù na dhi 'á dhi i.* Drìdrì akódhi ni dòzo dhi kandrà dhi, lazì tá tà àpóstolò í dré tá kipele dhi i dri Tírí Lólo ni rĩnyí sè. ³ Tàko ko, akódhi ni dràma àmvolésè dhi, tadhá tá áyi tàndì vésè be bí àyi nda i kandrà gò, dré tà bí dhi kì 'òzo tadházóá ngádra 'á dhi, i lídrì ìbe káyà dhi. Agá tá àyi kandrà tà ta àyi dré Giká ni Opì ni tà dri kítú nyadhi-rĩ.

* **1:2** 1:2 Búkù drìdrì Lúkà àdhya «Rúbí Tani Lúkà dré tisìle dhi»
 ì. A kònò Lúkà 1:1-4.

⁴ Kítú àlo, Yésu dré tá adrérà'a ngá nya àyi íbe dhi 'á dhi, lazí tá tà àyi dri kònini: «Lè mì konga Yèrúsalémà 'ásè ko. Be ró dhi, mì kàdré tà áma Atá dré lazilé gò, má dré tà ni ni tazo àmi dré dhi ni letè. ⁵ Tàko ko, Yòwánì fè tá ina bàtìsimò mómí ì dré dhi yí sè. Dì, tayí ngbà 'í lókyá tsà, mì dré àmìkya bàtìsimò kisúzó Tírí Lólo sè.»†

Giká do Yésu bhù na

⁶ Apóstolò nda ì kòkímó ru Yésu làga dre dhi, ì dré lizizóá tíá dhi: «Mírì, mí ni go Ìsèrélè ànzì kì òpì bha áyi totó tódhyá gbă lókyá kòndhi sè?»

⁷ Dì Yésu logó àyi dré dhi: «Lókyá ìndì kítú áma Atá dré bhàle áyi tàndì ni rinyí sè dhi kì nìma, àmi kì tà 'i ko. ⁸ Dì, lókyá Tírí Lólo dré dra asízó àmi kì asó dhi tú dhi, mì ni rinyí kisú. Gò mì dré áma tà mì dré nòle ìndì mì dré yìle dhi kì longózó kídholé Yèrúsalémà 'a, bvò Yùdáyà àdhya na, bvò Sàmàriyà àdhya na, tsàle byá bvò ni kùdù na.»

⁹ Yésu kòtà tà nda ì dre dhi, Giká dré akódhi ni dòzo bhù na àyi misè gò, ndùrùku dré akódhi ni kimózó. ¹⁰ Dì dré tá adrérà'a mbàle, ìndì ì dré adrérà'a ngá no bhù na dhi 'á dhi, àgo rì kítá kemve asóbhá àyi rú dhi ì dré agázó ngbõ ró àyi mîle gò, ¹¹ tàà àyi dré dhi: «Àmi mómnyá Gàliláyà àdhya ni ì, mì totó àmi adrélé ngá no bhù na àdho tà sè? Yésu dòle àmi vélésè bhù na kòdhi ni agò làsú be ngóro mì dré akódhi ni nòle mbārà'a bhù na dhi tìni.»

A zì Mátíyà àzì do Yùdàsì ni àrà 'a

† **1:5** 1:5 A kònò Mátáyó 3:11; Márokò 1:8; Lúkà 3:16; Yòwánì 1:33.

¹² Gò àpóstolò nda ì dré sizo kòngó Olivè fa kya drílèsè, atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà dhi nì to gòzo Yèrúsalmà na.† ¹³ † kòtsa bhàandre nda na dre dhi, ì dré fizo mbàle dzó 'a kile kurú na ì dré tá adrézó adrélé lána dhi na. Ayi nda ì tá: Péteró, Yòwánì, Yàkóbhò, Andréya, Fílípò, Tòmá, Bàràtòlòmáyò, Mátáyò, Yàkóbhò (Aláfáyò nì mvá), Símónà (dhya adrélépi tá àtsi ró áyi súrú nì tà sè dhi), tsàle Yùdásì (Yàkóbhò nì mvá). ¹⁴ Ayi nda ì adré tá ru kimó títi, adrélé tà ta Gìká be togó àlo sè landè àko ró. † adré tá 'òá kònìni tùmání tòkó àruka íbe, Màríyà Yésu nì andre be, ìndì adrúpi nì íbe.

¹⁵ Kítú nda kòna ki àlo sè dhi, Yésu nì ka'ìbhá ànyíànyì kámá-àlo-drì-nyadhi-àlo dhi ì kimó tá ru. Gò Péteró dré ngàzo áyi totó àyi kòfalé tàá dhi: ¹⁶ «Áma adrúpi ì, adré tá làá dhi, tà Tírí Lólo dré tá longólé Dàwídì tí Yùdásì nì tà dri gò, tisizoá Gìká nì Kúlí na dhi kò'o ru. Yùdásì nda fè tá ína ì dhya Yésu nì lebhá rùle dhi ki adrì dhi nì. ¹⁷ Akódhi tá àma ki àlo 'ì, ìndì Mírì tayí tá àzì kònìdhi àma drígá akódhi be. ¹⁸ Làfa akódhi dré kisulé tà kònzì í dré 'òle nda sè dhi sè dhi, gí tá amvú gò, dhèzo amvú nda na tsílítsili ró, 'a lafúlé gò, fí nì ì dré adàzo títi kìní mi. ¹⁹ Mòndyá títi Yèrúsalmà 'a dhi ì yi tá tà nda nì rúbí 'í. Ásà dhi, ì dré amvú nda nì rú zizo àyi ki bhàti sè <Akèlédámà>. Rú nda adré làá tàle dhi <Amvú kàrí àdhya>.§ ²⁰ Tàko ko, à tisì tá búkù Yúdà ànzì ki Longó kya na dhi:

† **1:12** 1:12 «Atsí kitswálé tòle sàbátù tú bwà» kònìdhi tá ànyíànyì kílóméterè àlo dhi 'ì. § **1:19** 1:19 A kònò Mátáyò 27:3-8.

«Lè akódhi ni bhà kàtsá tándró ro.

Lè kpà dhya àlo kòmo bhà àrà nda na ko.»*

A tisì kpà dhi:

«Lè móndí àzya kòdo akódhi ni àzí akódhi ni àrà 'a.»†

²¹⁻²² Asà dhi, lè mà kòkipè móndí àzya àzí do Yùdàsì ni àrà 'a, móndyá adrèbhá tá túmání àma íbe lókyá wáyi mà dré tá adrèrà'a tatsilé Mírì Yésu be dhi 'á dhi i kòfalé. Ayì nda i tá àma kòfalé kídholé Yòwání dré bàtísimò fèzo Yésu dré dhi sè, atsálé kítú akódhi ni dorà'a àma vélésè dhi 'á. Adré làá dhi, dhya dra kípèle nda kàmú i àma Mírì ni tà nobhá mǐ sè ni íbe, mà kàdréro Mírì ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó túmání akódhi be móndí i dré.»

²³ Di i dré móndí rǐ dhi kǐ bhàzo àyi kandrà: Yòséfa adrélé kpà rú zǐle Bàràsàbà, rú àzya be Yúsitò dhi, ìndì Mátíyà be. ²⁴ Gò i dré tà zǐzo Gíká tí kònìni: «Mírì, mí nǐ mǐna móndyá títi dhi kǐ togó be. Mí tadhá àma dré dhya mí dré kípèle àyi rǐ kònì i kòfalé dhi kòdhya, ²⁵ akódhi nda kòdoró àzí àma adrèbhá àpóstolò ro ni i kòfalé Yùdàsì ni àrà 'a. Tàko ko, Yùdàsì tayí ína àzí nda lǐzo àrà kǐtswálépi í dré dhi na.» ²⁶ Gò i dré dzègé vùzo àyi rǐ nda kǐ rú sè.‡ Mátíyà dré lavúzó, gò i dré akódhi ni bhàzo àpóstolò mudrí-drǐ-àlo nda i rú.

* **1:20** 1:20 A kònò Longó i 69:26. † **1:20** 1:20 A kònò Longó i 109:8. ‡ **1:26** 1:26 Lókyá àruka i sè dhi, Yùdà ànzì i adrè tá móndí kǐ kípè kǐtswálé Gíká ni àzí 'o dhi dzègé sè. † adrè tá tà zǐ Gíká tí gò, adrézó dzègé vu, Gíká kòtadháro àyi dré dhya í dré kípèle dhi kòdhya be dhi bvó.

2

Tirí Lólo así adhéle Yésu ni ka'ibhá i drìsè

¹ Kítú gwányá Pàtèkòtè àdhyà dré atsázó dhi sè dhi, Yésu ni ka'ibhá ì kimó tá ru adrélé tíí àrà àlo dhi na.* ² Gbă kòdhwa, kpòrò dré ndròzo bhù lésè ngóro lyãandre gú dhi dré adrélé avilé dhi tìni gò, kpòrò nda dré afízó gàle dzó ì dré tá adrézó lírìlé lána dhi léna. ³ Gò ì dré ngá ngóro àtsí làdra tìni dhi ni nòzo ru lanzírà'a asilé lírìlé àyi àlo àlo tíí dhi ì drìsè. ⁴ Dì àyi tíí dhi ì dré gàzo Tirí Lólo sè gò, ì dré ngàzo adrélé ti twátwa kì ta, ngóro Tirí nda dré adrélé bhàle àyi tí dhi tìni.

⁵ Lókyá nda sè dhi, móndí zyandre Yúdà ànzi ró angábhá sùrú tíí bvò drì dhi ì lésè, adrébhá kpà tròle Giká ni tà rú dhi ì adré tá adrélé Yèrúsalémà 'a. ⁶ Dì ì kòyi kpòrò nda dre dhi, ì dré ru kimózó zyandre ró gò, àyi kì drì dré abízó, àyi àlo àlo tíí dhi ì dré adrélé àyi nda kì yi adrérà'a àyi kì tàndi kì ti ta dhi sè. ⁷ Dì àyi kì líndrí dré gàzo bhwãbhwa gò, ì dré adrézó tàá dhi: «Móndyá tíí adrébhá tà ta kòni ì tsì móndí Gàlílàyà lésè dhi 'i ko? ⁸ Dì àma àlo àlo tíí dhi ì, mà adré àyi kì yi adrérà'a àma kì tàndi kì ti ta ngíningíni ró? ⁹ Ama kòfalé dhi, móndí àruka ì angá bvò Pàrùtíyà àdhyà lésè, Mèdíyà àdhyà lésè, Èlámà àdhyà lésè, Mèsòpòtámíyà àdhyà lésè, Yúdáyà àdhyà lésè, Kàpàdòkíyà àdhyà lésè, Pótó

* **2:1** 2:1 Pàtèkòtè kòndhi, gwányá Giká dré fèle Yúdà ànzi ì dré adrézó lenzélé lànyá lokoma ni tà sè dhi 'i. A kònò Pfòma 23:16; 34:22; Lèvítikè 23:15-21; Dùtèrònómè 16:9-11. Pàtèkòtè nda kítú nyadhi-rì-drì-mudrí gwányá Pásiká àdhyà àmvolésè.

àdhya lésè, Asíyà àdhya lésè, ¹⁰ Fìrìgíyà àdhya lésè, Pàfílíyà àdhya lésè, Èzèpétò àdhya lésè, àrà ànyì Kírénè làga bvò Líbíyà àdhya na dhi lésè, bhàandre Rómà àdhya lésè, ¹¹ tùrù Kùrètè àdhya lésè, ìndì bvò Aràbíyà àdhya lésè.† Ama ki àruka i Yúdà ànzì 'i. Aruka ni i kó mómndí sùrú twá ro Yúdà ànzì ki Gìkà ni ka'ìbhá dhi 'i. Dì àma tí tí, mà adré àyi ki yi adrérà'a tà kàdrìkàdrì Gìkà dré 'òle dhi ki tà ta àma ki tàndì ki ti sè!» ¹² Dì àyi tí tí nda ki líndrì adré tá gàle bhwábhwa, àyi ki drì dré kpà adrézó abílè gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Tà kòdhi adré làá tàle ngíni?» ¹³ Dì, àyi ki àruka ì adré tá àyikya Yésu ni ka'ìbhá nda ki gu, adrézó tàá dhi: «È adré dràle wá lĩsì dré!»

Pétèró longó Gìkà ni kúlì mómndí zyandre i dré

¹⁴ Dì Pétèró i àpóstolò mudrì-drì-àlo àruka nda ìbe dhi, ì dré ngázo àyi ki totó mómndyá zyandre nda i kandrá gò, akódhi dré kúlì yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Àmì Yúdà ànzì ró ni i, ìndì àmì tí tí adrèbhá adrélé Yèrúsalémà 'a ni i, mì ga rè bíbhálé má vélé ká! Lè mì kòni tà adrélépi lavulé kòdhi dóro. ¹⁵ Wá adré mómndyá kòni ki tsi nì ngóro mì dré adrélé kisùle dhi tìni ko. Tàko ko, dhu rè tìdzì 'i. ¹⁶ Be ró dhi, tà kòdhi ìna tà pròfétà Yòwélè dré tá longólè dhi 'i:

¹⁷ <Gìkà tà dhi: Lókyá kùdù sè dhi, má ni áma Tìrì kutú mómndyá tí tí i dri.

† 2:11 2:11 Mómndyá bvò Èzèpétò àdhya lésè ìndì Líbíyà àdhya lésè kòni ì angá tá kpà bvò kàdrì Afirikà àdhya lésè.

Di àmi ki ànziàgo i àmi ki ànzitòkó íbe dhi ki tà
longó pròfétà kya tíni.

Ami ki kàdhùrà ki ngá dra agábhá àyi mi toróbí
tíni dhi ki no,

ìndì àmi ki màlìga ki toróbí twátwa dhi ki abì.

¹⁸ Lókyá nda sè dhi, má ni áma Tirí kutú áma
màrábà àgo ró ìndì tòko ró dhi i dri gò,

ì dré adrézó tà longó pròfétà kya tíni.

¹⁹ Má ni tà líndrìga ró dhi ki 'o agalé bhù mibhalé
'á,

adrézó tà adrébhá áma rìnyí tadhá dhi ki 'o agalé
bvò dri:

kàrí ni kutú, àtsí ni ko, ìndì àtsíkà ni sa tátá.

²⁰ Kítú ni ru ladzá atsálé tínímvá ro, ìndì mbă ni
líká kàrí tíni 'íká,

gò Mírì ni kítú múrúngú ìndì rúku ró dhi dré
atsázó ndò.

²¹ Di móndyá títi dra liyíbhá Mírì rú dhi ki
adrí.‡»

²² Péteró gò tàá dhi: «Àmi Ìsèrélè ànzi ni i, mì
yi rè áma kúlí ni i ká! Gíká tadhá àmi dré ngádra
'á dhi, Yésu Nàzàrétà lésè dhi tá dhya í dré amùle
ni dhi 'i, tà twátwa líndrìga ró í dré fèle Yésu nda
dré 'òle àmi kòfalé dhi i sè, ngóro àmi ki tàndi
mì dré nìle be dhi tíni. ²³ A lefè tá akódhi nda
àmi drìgá, ngóro Gíká dré tá tà ni ni bhàle nìzoá
drìdrì dhi tíni gò, àmi túmání móndí kònzì dhi
íbe dhi, mì dré akódhi ni tidízó dràle fa kípakipa
dri. ²⁴ Di, Gíká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà
lésè, akódhi ni apázó ngáaswa dràdrà àdhya lésè.

‡ 2:21 2:21 A kònò Yòwélé 3:1-5.

Angyá ko, dràdrà ni rinyí kitswá tá ina akódhi ni ru bwà ko. ²⁵ Dàwídi tà tá akódhi ni tà dri dhi: <Má adré tá ngbú Mírì Gìká ni no má kandrà.

Angyá ko, akódhi áma dríágó lésè, má kòlyaró tirì dré àlomvá ko.

²⁶ Di ásà dhi, áma togó adré gàle arí sè bǐ, ìndì áma làdra adré lenzélé.

Ama rúbhá ni kpà adré lídrì íbe, má dré adrélé mǐ bha Mírì véna dhi sè.

²⁷ Tàko ko, mí kitswá mína áma tayí mónnyá dràbhá dre dhi kí àrà na ko, ìndì mí kitswá ámi Dhya lólo dhi ni tayí ñwàle mógó na ko.

²⁸ Mí 'o ma láti lídrì àdhya kí ni dre.

Di mí ni áma fe gàle arí sè bǐ mà dré adrélé tùmání mí be dhi sè.>§

²⁹ Ama adrupi i, má kitswá tàá àmi dré ngàdra 'á dhi: Ama kí tábhí Dàwídi drà tá ina síle gò, akódhi ni mógó dré adrézó àma kòfalé be atsálé ándrò kònìdhi. ³⁰ Di, akódhi nda tá pròfétà 'i. Ní tá kpà tà Gìká dré tá lazilé í dré mòmndrà sè tàle dhi, Gìká ni áyi toyó kí àlo bha adrélé ópí kàdrì ro í tíni dhi be. ³¹ Di kònò tà adrélépi tá alìle dhi drìdrì dre dhi, dré Mèsíyà ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longózó tàzoá dhi, Gìká kitswá akódhi ni tayí mónnyá dràbhá dre dhi kí àrà na ko, ìndì kitswá akódhi ni rúbhá tayí ñwàle mógó na ko.

³² Di Gìká tingá Yésu nda dràdrà lésè dre. Ama títi kòni i, dhya tà nda ni nobhá mǐ sè dhi 'i.

³³ Di Gìká kòtingá akódhi nda kurú na bhàle áyi dríágó lésè dre dhi, akódhi dré Tirí Lólo áyi Atá

dré tá lazilé dhi ni kisúzó gò, dré Tírí nda ni kutúzó àma dri, ngóró mì dré adréle nòle ìndì yìle ándrò kònìdhi tìni. ³⁴ Tàko ko, Dàwídì mbà tá ína bhù na nì ko. Dì, tà tá ína dhi:

«Mírì Gìká tà áma Mírì dré dhi:

Mí alì liríle áma dríágó lésè,

³⁵ tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo

adréle ámi pá zàle dhi 'á.»*

³⁶ Adré dì lèá dhi, sùrú wáyì Isèrélè ànzì kya ì kònì tà kònìdhi dóro: Gìká bhà Yésu mì dré tá tidíle fa kípákìpa dri nda kòdhi adréle Mírì ro, ìndì Mèsíyà ro!»

³⁷ Móndyá nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi kì togó dré ñòzo kizà dré gò, ì dré lizízóá Péterò ì tí àpóstolò àruka íbe dhi: «Àma kì adrúpi ì, adré dì lèá dhi, mà kò'o ngíni?»

³⁸ Péteró logó àyi dré dhi: «Àmi àlo àlo títì ni ì, mì kòladzá àmi kì togó gò, bàtìsimò dòzo Yésu Krísto ni rú sè, Gìká kòtrìró àmi kì tàkonzì ì be dhi bvó. Dì mì ni Tírí Lólo Gìká dré dra fèle àmi dré àngyá dhi ni kisú. ³⁹ Tàko ko, tà Gìká dré lazilé kòdhi àmi dré, àmi kì ànzì ì dré, ìndì móndyá títì adrébhá làwú làvo 'àsè dhi ì dré. Tà bàti ró dhi, lazikúlí nda móndyá títì Mírì àma kì Gìká dré dra azilé dhi ì dré.»

⁴⁰ Dì Péteró dré kúlí àruka bí dhi kì tàzo àyi dré, àyi kì kodzózó tàzoá dhi: «Mì kòtidrí àmi lapázó móndyá ándrò gòdhógòdho ni ì kòfalèsè wà.» ⁴¹ Dì àyi Péteró ni kúlí ka'ibhá dhi ì dré bàtìsimò dòzo. Gò móndí ànyìanyì ngulù-na dhi

* **2:35** 2:35 A kònò Longó ì 110:1.

ì dré ru amúzó Yésu ni ka'ibhá nda íbe kítú nda sè.

Yésu ni ka'ibhá ki adrema ngá àlo ró dhi

⁴² Di Yésu ni ka'ibhá nda ì adré tá àyi ki fe adrélé tà àpóstolò ì dré tá adrélé tadhále dhi ki yi, adrézó ngá àlo ró àyi kòfalésè. † adré tá ngá nya tùmání, adrézó tà ta Gìká be landè àko ró. ⁴³ Ayi títi dhi ki línдрí adré tá gále bhwăbhwa, Gìká dré tá adrélé àpóstolò nda ki 'o adrélé tà twátwa línдрíga ró dhi ki 'o bǐ dhi sè. ⁴⁴ Móndyá ka'ibhá títi nda ì adré tá ru amú adrélé ngá àlo ró, adrélé àyi ki ngá ki lanzí àyi kòfalésè. ⁴⁵ † adré tá àyi ki amvú ki lagí àyi ki ngá íbe, adrézó láfa ni ni lanzí àyi kòfalésè, ngóro àyi ki àruka ki lemerè dré adrélé dhi tǐni. ⁴⁶ Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò na. † adré tá kpà mányàngá do nyàle àyi ki dzó i 'asè, adrézó nyàá arí sè togó ànzimvá kya tǐni dhi be.† ⁴⁷ † adré tá kpà Gìká ni rú bha kùle. Ayi ki tà tá dóro móndyá títi ì mìlésè. Di kítú àlo àlo títi ì sè dhi, Mírǐ adré tá móndí àruka í dré tá adrélé tidrǐlé dhi ki amú tùmání àyi íbe.

3

Pétèro tidrǐ agó àlo tǐle mèrèkpè ro dhi

¹ Kítú àlo dhi, Pétèro ì Yòwání be dhi ì adré tá mbàle tépelò na sáà na kítú rírí àmvolésè dhi sè, lókyá ànzyà gá adrézó tà zi Gìká tí dhi sè. ² Lókyá nda sè dhi, à adré tá agó àlo tǐle mèrèkpè ro dhi

† **2:46** 2:46 Gìká ni Kúlí tǐsǐle Gǐrikǐ ti sè dhi adré tàá kònwa dhi: «...ì adré tá mápà tonò». Kúlí kòdhi ì kitswá lèá tàle dhi, ì adré tá mányàngá Mírǐ àdhya ni nya.

ni adó bhàle tépelò nda ni zèribàti zìle Aveave ró dhi làga, ànzyà ì dré adrélé 'òle kítú àlo àlo títi ì sè dhi tíni, kàdréro ngá zi móndí adrébhá file tépelò na dhi ì tí. ³ Di akódhi nda kònò Pétèrò ì Yòwánì be adrèrà'a 'òle file dre dhi, dré kidhózó adrélé làfa zi àyi tí. ⁴ Pétèrò ì Yòwánì be dhi ì dré akódhi ni nòzo dhi gò, Pétèrò dré tazoá drá dhi: «Mí nò rè àma ká!» ⁵ Di agó nda dré adrézó àyi ki no adrézó kisúà dhi, í ni ngá kisú àyi drígàsè.

⁶ Di, Pétèrò dré tazoá drá dhi: «Ma làfa ledélé àrezá sè yà, kó ngalè órò sè yà dhi àko. Di, ngá má dré adrézó ába dhi, má adré mána fèá mí dré: Yésu Krísto Nàzàrètà lésè dhi ni rú sè, mí nga, mí kidhó atsí to!» ⁷ Gò Pétèrò dré akódhi ni driágo rùzo, akódhi ni 'òzo ngàle dhi bvó. Gbã kòdhwa, akódhi ni pá ì kilìkpo ni íbe dhi ì dré tombázó gò, ⁸ dré ngàzo àyi totó trà pá dri gò, kidhólé atsí to. Di dré adrézó lile lowábe, adrélé Giká ni rú bhabe kùle. Gò ì dré fizo akódhi be tépelò na. ⁹ Mòndyá títi dhi ì kònò akódhi adrèrà'a atsí to, adrézó kpà Giká ni rú bha kùle dre dhi, ¹⁰ ì dré nìzoá tàle dhi, akódhi tá mèrèkpè agó adrélépi tá lirílé adrélé ngá zi tépelò ni zèribàti zìle Aveave ró dhi làga dhi 'i dhi be. Di àyi ki líndrí dré gàzo bhwábhwa gò, ì dré adrézó síbhálé be ngbo tà atsálépi akódhi nda rú dhi sè.

Pétèrò longó Giká ni kúli tépelò na

¹¹ Agó nda dré rè dhu adrèrà'a tròle Pétèrò ì rú Yòwánì be dhi 'á dhi, mónyá zyandre títi nda ì dré arázó líndríga be afilé àyi véle tépelò ni kògbo zìle Sòlòmónò àdhya ró dhi lé. ¹² Pétèrò

kònò tà nda dre dhi, dré tàzoá móndyá nda i dré dhi: «Ìsèrélè ànzi ni i, àmi ki líndrí adré gàle tà kòdhi sè àdho tà sè? Mì adré kpà àma ki no, ngóro mà 'o tá àmakya agó kònìdhi atsí to àma ki tàndi ki rìnyí sè yà, kó ngalè mà dré adrélé tròle Gĩká ni tà rú dhi sè yà dhi na tíni àdho tà sè? ¹³ Gĩká Abàramà àdhya, Isákà àdhya, ìndì Yàkòbhò àdhya, Gĩká àma ki tábhí kya nda bhà áyi adhemakandra Yésu ni mǐ lanzile tà kòdhi sè dhi nì. Mì lefè tá àmikya Yésu nda kitswálé dràle gò, akódhi ni tà gàzo rè Pìlátò kandrà, tágba Pìlátò nda dré tá ína akódhi ni lèzo trìle dhi. ¹⁴ Dì mǐ gà tá àmikya Dhya lólo ìndì gyágya nda gò, móndí pfùlepi àlo dhi ni zìzo trìle àmi dré kòdhya. ¹⁵ Dì mǐ pfu tá dhya láti nzìlepi móndí i dré adrízó nda dràle gò, Gĩká dré ína akódhi ni tìngázó dràdrà lésè. Ama dhya tà nda ki nobhá mǐ sè dhi 'i. ¹⁶ Agó mǐ dré adrélé nòle ìndì nìle kònìdhi bhà ína áyi tà ka'ìka'ì Yésu ni rú na gò, rú nda dré akódhi ni 'òzo tombálé. Tàko ko, Yésu ni rú nda i túmǎní tà ka'ìka'ì bhàle rú nda léna dhi be dhi, ì 'o agó kònìdhi adrìlé wáyì, ngóro àmi títi mǐ dré adrélé nòle dhi tíni.

¹⁷ Ama adrúpi i, má nǐ tàle dhi, tà mǐ dré 'òle àmi ki kàdrì íbe Yésu rú nda i, mǐ 'o tá tà nìma ko na dhi be. ¹⁸ Dì, láti nda sè dhi, Gĩká 'o tà í dré tá longólé drìdrì áyi pròfétà títi dhi i tí dhi kitswálé títi. Longó tá dhi, áyi Mèsíyà ni kizà nya.* ¹⁹ Adré di leá dhi, mǐ kòladzá àmi ki togó agòzo Gĩká véle, kòtrìró àmi ki tàkonzì i be dhi bvó. ²⁰ Mǐ kò'o kònìni dhi, mǐ ni lókyá adrézó àmi ki togó tìndrì

* **3:18** 3:18 A kònò Lúkà 24:25-27.

dhi ni kisú Mírì véna. Akódhi ni kpà Mèsíyà í dré zìle àmi dré drìdrì dhi ni amù. Akódhi nda Yésu 'i. ²¹ Dì, adré làá dhi, akódhi nda kàdré dhu rè bhù na, tsàle lókyá Gìká dré dra tà títi dhi ki 'òzo atsálé tídhí ro dhi 'á, ngóro dré longólé kínó lésè áyi pròfètà lólo dhi i tí dhi tìni. ²² Tàko ko, Mósè tà tá dhi: <Mírì àmi ki Gìká ni pròfètà àlo má tìni dhi ni 'o apfòle àmi ki tàndi ki sùrú lésè amùle àmi dré. Adré làá dhi, mì kàdré tà títi dré dra tàle àmi dré dhi ki yi. ²³ Dì, dhya ángùdhi dra pròfètà nda ni yìlepi ko dhi, Gìká ni akódhi nda ni tingá mónnyá ína i kòfalésè gò, akódhi ni tà 'òzo akílé.>†

²⁴ Tà bàti ró dhi, kidhólé Sàmùwèlè rú dhi, pròfètà àlo àlo títi kúlí longóbhá dhi ì longó tá tà adrèbhá ru 'o ándrò kòni i kòdhya. ²⁵ Àmi ró dhi, àmi ànzì adrèbhá tà pròfètà ì dré longólé nda ki kisú tàyilé ro dhi 'i. Mì adré kókpa tà Gìká dré bhàle ru yìzo àmi ki tábhí íbe dhi ni kisú tàyilé ro. Tàko ko, Gìká lazí tá Abàramà dré dhi: <Má ni tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri ámi ànzì i sè.>‡ ²⁶ Dì Gìká kò'o áyi adhemakandra Yésu nda apfòle dre dhi, dré rè zyà akódhi ni amùzo àmi, Ìsèréle ànzì i vélé 'íká, kàdrìro àmi àlo àlo títi dhi i àmi ki tà kònzì lésè, tà tani bhàzo àmi dri be dhi bvó.»

4

Pétèro i Yòwànì be dhi ì pfò Yúdà ànzì ki bhàgo

† **3:23** 3:23 A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18, 19. ‡ **3:25** 3:25 Gìká ni Kúlí tìsìle Gírìkì tì sè dhi adré tàà kònwa dhi: «Má ni tà tani bha sùrú títi bvò àdhya i dri ámi kòrì sè.» Kòrì nda Yésu, Mèsíyà 'i. A kònò Kidhoma 22:18; 26:4.

kàdrì ì kandrá

¹ Pétèró ì Yòwánì be dhi ì dré rè dhu adrérà'a tà ta mónyá zyandre nda ì dré dhi 'á dhi, kòwánà ì, tépelò likíbhá ki kàdrì, ìndì Sàdùkáyò íbe dhi ì dré atsázó àrà nda 'á. ² Ayì ki togó adré tá aswálé àpóstolò nda ì rú, ì dré tá adréle tà tadhá móndí ì dré dhi sè. Angyá ko, ì adré tá Yésu ni ngàma dràdrà 'ásè dhi ni tà longó, adrézó kpà longóá dhi, mónyá Yésu ni ka'ìbhá dhi ki kókpà nga dràdrà 'ásè.* ³ Dì ì dré Pétèró ki rùzo Yòwánì be bhèle bádzó na ngá wàle tà. Tàko ko, kitú ndì dre. ⁴ Dì, móndí àruka bí àyì ki kúlí yibhá dhi ì ka'ì tá Yésu gò, mónyá tíí Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré lizózó tsàle ànyíanyi ngulù-nzi.

⁵ Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi ki drì kobhá ì, àyì ki bhàgo ì ìndì tàtrítrí kúlí tadhábhá íbe dhi, ì dré ru kimózó Yèrúsalemà 'a. ⁶ Ayì kòfalé dhi tá: kòwánà ki kàdrì rú zìle Ànà dhi, Kàyáfà, Yòwánì, Alìgizándrè, tsàle móndí àruka kòwánà ki kàdrì ni sùrú lèsè dhi íbe. ⁷ Dì ì dré Pétèró ki 'òzo apfòle Yòwánì be àyì kandrá gò, ì dré lizízóá àyì tí dhi: «Mì 'o àmíkya tà kòdhi àdhi ni rìnyí sè ya, kó ngalè àdhi ni rú sè ya dhi?»

⁸ Dì Pétèró gàlepi Tírí Lólo ni rìnyí sè dhi dré logózóá àyì dré dhi: «Àmì, Yúdà ànzi ki kàdrì ì bhàgo íbe ni ì, ⁹ ándrò kònìdhi, à adré àma ki lizí tà dóro 'òle mèrèkpè agó àlo dhi dré dhi ni tà sè, ìndì akódhi nda adrí ngíni ya dhi ni tà sè. ¹⁰ Adré dì leá dhi, àmì tùmání Ísèréle ànzi íbe tíí dhi ì, mì kònì tà kònìdhi dóro: Agó kònìdhi adré

* **4:2** 4:2 Sàdùkáyò kòni ì tá Yúdà ànzi ki drì kobhá, adrébhá ngangà dràdrà 'ásè dhi ni tà ka'ì ko dhi 'ì.

áyi totó rúbhá be dóro àmi kandrá, Yésu Krísto Nàzàrètà lésè dhi ni rú ni rĩnyí sè. Mì tidí tá Yésu nda dràle fa kípakipa dri gò, Giká dré ína akódhi ni tĩngázó dràdrà lésè. ¹¹ Akódhi nda ni tà sè dhi, Giká ni Kúlí adré tàá dhi:

«Kírà àmi dzó sibhá i mì dré gàle gàgà dhi, gò atsálé kírà agógó dzó nda dré adrézó áyi totó driá dhi ró.»[†]

¹² A adré tà tidrízó dhi ni kisú móndí twá Yésu nda rúsè dhi na ko. Tàko ko, rú àzya Giká dré afèle mónnyá bvò dri dhi i dré kitswázó adrílé àsà dhi yókódhó.»

¹³ Di Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì nda i kònò Pétèró i Yòwànì be adrérà'a tà ta tirì àko dre dhi, àyi ki líndrì dré gàzo bhwābhwa. Angyá ko, i nò tá dhi, àyi nda i tá móndí tàko tà ndabhá nĩle ko dhi 'i. Di, i nĩ kpà tàle dhi, àyi móndí adrèbhá tá túmānì Yésu be dhi 'i dhi be. ¹⁴ Di, i dré tá adrélé mèrèkpè agó adrílépi nda ni no adrérà'a áyi totó àyi làga dhi sè dhi, i kitswá tá àyikya kúlí logó àyi tí bwà ko. ¹⁵ Di i dré Pétèró ki 'òzo pfòle Yòwànì be àyi kandrásè kivì na gò, i dré tà nda ni 'a nyàzo àyi kòfalé ¹⁶ tàzoá dhi: «Mà ni 'òá àgo kòdhi ki tà sè ngĩni? Tàko ko, mónnyá títi adrèbhá Yerúsalemà 'a dhi i nĩ tàle dhi, àyi nda i 'o àyikya tà líndrìga ró dhi 'i dhi be. Mà kitswá àmakya kayíá bwà ko. ¹⁷ Di, adré leá dhi, mà kòlogá àyi tàzoá dhi, i kògò véle tà ta dhya àlo dré agó kòdhi ni rú sè ko, tà kòdhi ni rúbì kògòró la'úlé móndí i kòfalésè lìle drìdrì ko dhi bvó.»

[†] 4:11 4:11 A kònò Longó i 118:22.

18 Di ì dré gòzo àyi nda ki azí gò, tà tàma ìndì tà tadhama Yésu ni rú sè dhi ni logázó àyi dré tà tàndi ró. 19 Di, Pétèró i Yòwánì be dhi ì dré logózóá àyi tí dhi: «Mì lanzí rè tà kònìdhi ni bvò ká: Adrelé Gìká ni kúlí ga 'òle, kitswázó àmi ki kúlí ka'ì 'òle dhi, tsì dóro Gìká m̀lèsè? 20 Tàko ko, mà kitswá àmakya tà mà dré nòle m̀ sè ìndì mà dré yìle bíbhálé sè dhi ki longoma tayí bwà ko.»

21 Di bhàgo kàdrì nda ì dré gòzo kúlí aswaaswa ki ta àyi dri gò, ì dré àyi ki tayízó l̀le. I kisú tá àyikya tà àlo tà ñòzo àyi dri dhi ko. Tàko ko, mónnyá títi dhi ì adré tá Gìká ni rú bha kùle tà ru 'òlepi nda ni tà sè. 22 Angyá ko, mèrèkpè agó adrìlépi l̀ndrìga ró nda ni kóná lavú tá ìna nyadhi-rì.

Yésu ni ka'ìbhá ì zi tà Gìká tí

23 A kòtayí Pétèró i Yòwánì be dre dhi, ì dré gòzo àyi ki arúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi i véna, tà títi kòwánà kàdrì i bhàgo ìbe dhi ì dré tàle àyi dré dhi ki títi. 24 Ayi nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo kúlí yo togó àlo sè tàzoá Gìká dré dhi: «Mírì rúku ró bhù ki bhàlepi bvò be, ỳandre be, ìndì ngá títi àyi lé dhi ìbe ni, 25 mí longó tá kúlí àmi màràbà, àma ki tábhí Dàwídì tí Tírí Lólo ni r̀nyí sè mi, tàzoá dhi:

<Súrú títi dhi ki togó aswá àdho tà sè?

Mónnyá bvò àdhya ì yi ru kitswázó tà àngyá 'o àdho tà sè?

26 Ópí kàdrì bvò àdhya ì lotó àyi, ìndì móndí ki kàdrì ì kimó ru,

kitswázó ru pfu Mírì Gìká rú, ìndì akódhi ni
Mèsíyà rú.>‡

27 Tà bàti ró dhi, bhàandre kònìdhi 'á dhi, Eródè
ì Pòtíyò Pìlátò be dhi ì amú tá ru túmání mómí
súrú twá ro dhi íbe ìndì Ìsèrélè ànzì íbe, kitswázó
tà 'o ámi adhemakandra lólo, Yésu mí dré zìle dhi
rú. § 28 † 'o kònìni, kitswálé tà mí dré kisùle 'òle
kínó lésè ámi rìnyí sè dhi ì kò'oró ru be dhi bvó.
29 Dì nyànómvá dhi, Mírì, mí kòyi kúlí aswaaswa
ì dré adrélé tàle àma rú dhi ì. Mí kòfè rìnyí
àma ámi màràbà ì dré, adrézó ámi kúlí longó
tìrì àko. 30 Mí kòkidzì kpà ámi dríga rìnyí ró dhi,
adrézó mómí kì tìdrí àyi kì drà ì lésè, adrézó
kpà tà lín-dríga ró adrèbhá ámi rìnyí tadhá dhi kì
'o, ámi adhemakandra lólo, Yésu ni rú sè.» 31 †
kòzi tà nda ì Gìká tí akílè dre dhi, àrà ì dré ru
kímózó lána nda dré ru kizízó. Dì ì dré gazo títi
Tírì Lólo ni rìnyí sè gò, ì dré ngazo adrélé Gìká
ni kúlí longó mómí ì dré tìrì àko.

Yésu ni ka'ìbhá ì lanzí àyi kì ngá ì àyi kòfalésè

32 Mómíyá títi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì amú tá ru
adrélé ngá àlo ró àyi kì togó na ìndì àyi kì tà
kisùkisù na. Dhya àlo àyi kòfalé adrélépi tàà dhi,
ngá ína ngbà 'í í dré kalóma dhi tá yókódhó. Be
ró dhi, ì adrè tá àyi kì ngá títi dhi kì lanzí àyi
kòfalésè. 33 Apóstolò ì adrè tá Mírì Yésu ni ngàma
dràdrà 'ásè dhi ni tà longó rìnyí kàdrì sè. Dì àyi
tà Gìká ni togó tani íbe àyi rú. 34 Dhya àlo lemerè
ro àyi kòfalé dhi tá yókódhó. Angyá ko, àyi títi
adrèbhá amvú íbe yà, kó ngalè dzó íbe yà dhi ì

‡ 4:26 4:26 A kònò Longó ì 2:1-2. § 4:27 4:27 A kònò Mátáyò
27:1-2; Lúkà 23:7-11.

adré tá ngá nda ki lagí, adrézó làfa ni ni adó alizo ³⁵ bhàá àpóstolò i kandra. Di à adré tá làfa nda ni lanzí móndí àlo àlo i dré ngóró àyi ki lemerè dré adrélé dhi tìni.

³⁶ Agó àlo rú be Yòséfà angalépi Lévi ni sùrú lésè, tìle tùrù Kipìrò àdhya na dhi tá àyi kòfalé. Apóstolò ì fè tá drá rú Bàrànábà. (Rú nda kòdhi adré leá tàle dhi «Mvá adrélépi móndí ki togó tìmbà dhi».) ³⁷ Akódhi nda tá amvú àlo dhi ìbe gò, dré lagízóá, làfa ni ni adózó alizo bhàá àpóstolò i kandra.

5

Anànyà i Sàfirà be dhi

¹ Agó àlo rú be Anànyà dhi i tòkó ni Sàfirà be dhi i tá kpà amvú àlo dhi ìbe gò, ì dré lagízóá. ² Di, Anànyà nda dré ìna làfa ni àruka tingázó zùle àyi tàndi dré gò, àmbí ni ni dòzo lizo bhàá àpóstolò i kandra. Di akódhi ni tòkó nì tá kpà tà nda dóro.

³ Gò Péteró dré tàzoá drá dhi: «Anànyà, mí tayí mína Sàtánà file ámi togó na àdho tà sè? Mí tà kinzò Tirí Lólo dré gò, amvú kòdhi ni làfa àruka tingázó zùle ámi tàndi dré. ⁴ Drìdrì mí dré amvú nda ni lagízó dhi kandra dhi, amvú nda tá mína 'i ko? Mí dré lagízóá dhi àmvolésè dhi, làfa nda tá mí drígá gò, mí dré tá kitswázó tà ángùdhi mí dré lèle 'òle dhi ni 'o ásà dhi ko? Mí 'o di mì ngíni tà kòdhi ni kisù 'òle kòni dhi? Mí tà kinzò móndí i dré ko. Be ró dhi, mí tà mína kinzò Gìká dré.» ⁵ Anànyà kòyi kúlí nda i dre dhi, dré dhèzo dràle. Di tirì dré móndyá títí tà nda ni yibhá dhi

ki 'òzo lavulé. ⁶ Gò kàdhùrà àruka ì dré alìzo akódhi ni àbvò do lambélé gò, ì dré pfòzo siá.

⁷ Anyiànyi sàà na ànvólèsè dhi, Anàniyà ni tòkó dré afízó Pétèró ì vélé, tà lavulépi nda ni nì àko ró. ⁸ Pétèró dré lizizóá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mì lagí amvú kòdhi làgí be kòdhòpi bàti?» Tòkó nda logó dhi: «Àyíya, kòdhi làgí nda 'i.» ⁹ Di Pétèró tà drá dhi: «Mì 'o àmi ngìni ru yi ámi agó be kitswázó Mírì ni Tirí tabhì litílé dhi? Mí nò rè ká! Dhya ámi agó ni sibhá dhi ì dzó tí. Ì ni kókpà ámi do pfòzo mí be.» ¹⁰ Gbã kòdhwa, tòkó nda dré dhèzo dràle Pétèró kandrá. Gò kàdhùrà nda ì dré afízó akódhi ni àbvò kisú, Ì dré dòzoá, pfòzo siá agó ni làga. ¹¹ Di tirí dré mónnyá títi Èkèlézyà le dhi ki 'òzo lavulé, túmání mónnyá títi tà nda ni yibhá dhi íbe.

Apóstolò ì 'o tà línríga ró dhi ì bǐ

¹² Apóstolò ì adré tá tà línríga ró adrébhá Giká ni rinyí tadhá dhi ki 'o bǐ móndí ì kòfalé. Mónnyá ka'ibhá títi dhi ì adré tá ru kimó togó àlo sè tépelò ni kògbo zìle Sòlòmónò àdhya ró dhi na. ¹³ Di, móndí àruka ì adré tá tabhìle ru amú àyi íbe ko, tágba mónnyá títi dhi ì dré tá adrézó àyi ki rú ta dóro dhi. ¹⁴ Tágba kònini dhi, móndí zyandre àgo ró ìndì tòko ró dhi ì adré tá Mírì Yésu ni ka'ì, adrézó ru amú mónnyá ka'ibhá nda íbe adrélé lile drìdrì. ¹⁵ Asà dhi, à adré tá dràbhá ki do tobhàle lánzá ì dri ìndì kíndri ì dri láti ì bhálésè, kitswálé Pétèró kònì dra lavú dhi, ndìndì akódhi ni línrí kòlavúró àyi nda ki àruka ì drìsè gò, ì kàdríró be dhi bvó. ¹⁶ Móndí zyandre angábhá bhàandre ànyi Yèrúsalmà làgàsè dhi ì lésè dhi ì

adré tá kpà dràbhá ki adó, móndí tirí kònzi ì dré adrélé mǐ pfòle dhi íbe, alìzo àyi íbe. Gò àyi títi nda ì dré adrézó adrílé.

A pfo àpóstolò ki mǐ

¹⁷ Di kòwánà ki kàdrì tùmání móndyá títi akódhi làga adrèbhá Sàdùkáyò ì ró dhi íbe dhi, ì adré tá lovó kònzi bha àpóstolò nda ì rú. ¹⁸ Gò ì dré àyi ki rùzo bhèle bǎdzó móndyá títi ì dré dhi na. ¹⁹ Di, ngátsi sè dhi, ángéló Mírì àdhya dré ína bǎdzó nda ni ti ki tinzìzo, àyi ki adrìzo apfòzo àyi íbe gò, tǎzoá àyi dré dhi: ²⁰ «Mì lǐ àmi ki totó tépelò na, adrélé lídrì tídhí ro kòdhi ni rúbí longó móndí ì dré.» ²¹ Di drùbhì kínó, ì dré lizo tépelò na gò, kidhólé adrélé móndí ki tadhá, ngóro ángéló nda dré tá tàle àyi dré dhi tíni.

Kòwánà ki kàdrì nda ì móndyá akódhi làga dhi íbe dhi ì kòtsa dre dhi, ì dré Ìsèrélè ànzi ki bhàgo kàdrì ki kímózó títi. Gò ì dré móndí ki mùzo kitswálé àpóstolò nda ki adrì bǎdzó lésè. ²² Di, dhya mùle nda ì kòtsa dre dhi, ì kisú tá àyi nda ì bǎdzó na ko. Di ì dré gòzo gòle tà nda ni longó bhàgo kàdrì nda ì dré, tǎzoá dhi: ²³ «Mà dré tsàzo kònàle dhi, mà kisú tá dhi, à atsú tá bǎdzó ni ti ì gǎgǎ. Mà kisú kpà bǎdzó líkíbhá ì adrérà'a àyi ki totó dzóti nda ì kandrá. Di, mà kònzi dzóti nda ì dre dhi, mà dré àmakya dhya àlo kisúzó ko.» ²⁴ Di tépelò líkíbhá ki kàdrì, kòwánà kàdrì íbe dhi ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki drì dré abízó gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá àpóstolò nda ì nì ya dhi. ²⁵ Di dhya àlo dré atsázó longóá àyi dré dhi: «Mì yi rè ká! Ago mì dré tá bhèle bǎdzó na dhi ì totó àyi tépelò na,

adrélé mǎndí ki tadhá.» ²⁶ Gò tépelò likíbhá ki kàdrì nda ì dré ngàzo lǎle mǎndí ni íbe, àpóstolò nda ki adrì alizo àyi íbe. Di, ì adrì tá àyi rǎnyí sè ko, ì dré tá adrélé ngá ro, mǎndí zyandre dhi ki dra àyi ki lebhé todràle kírà sè dhi sè.

²⁷ I kàdrì àyi dre dhi, ì dré àyi ki 'òzo apfòle bhàgo kàdrì nda i kandra gò, kòwánà ki kàdrì dré àyi ki lizizó tàzoá dhi: ²⁸ «Mà logá tá àmi dré tà tadhama agó kòdhi ni rú sè dhi ko? Di, mì nò rè ká! Mì 'o àmikya tà mì dré adrélé tadhále kòdhi ayílé Yérusalémà 'ásè títi dre. Mì adré kpà agó kòdhi ni kàrí le bhàle àma dri.»

²⁹ Gò Péteró i àpóstolò àruka nda íbe dhi ì dré logózóá dhi: «Adré lèá dhi, mà kàdré Gǐká ni kúlí ka'í 'òle dhi kòdhya, mǎndí kya ko. ³⁰ Gǐká àma ki tábhí kya tingá Yésu mì dré tá àmikya tidílé dràle fa kípakipa dri dhi dràdrà lésè. ³¹ Di Gǐká dré akódhi nda ni tingázó kurú na bhàle àyi dríagó lésè adrélé ópí kàdrì ro ìndì mǎndí ki tidrílépi ró, kòfèró láti ísèrelè ànzi i dré àyi ki togó ladzázó, Gǐká kòtrìró àyi ki tàkonzì i be dhi bvó. ³² Ama dhya tà nda ki nobhá mì sè dhi 'i, ngóro Tírí Lólo Gǐká dré afèle mǎndyá adrébhá àyi kúlí ka'í 'òle dhi i dré dhi dré kpà adrélé dhi tíni.»

³³ Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda i dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tándi ró gò, ì dré adrézó àyi ki le 'òle todràle. ³⁴ Fàrìsáyò àlo rú be Gàmlàiyélè dhi tá àyi nda i kòfalé. Akódhi nda tá tátírítrí kúlí tadhálépi lindrì ro mǎndyá títi i mìlésè dhi 'i. Di dré ngàzo àyi totó bhàgo kàdrì nda i kòfalé tàá dhi, à kò'o rè àgo nda i pfòle kivi na lókyá tsà sè.

³⁵ Gò dré tàzoá bhàgo nda i dré dhi: «Ìsèréle ànzi ni i, mì kàdré àmi kì líkí, tà mì dré adréle lèle 'òle àgo kòdhi i rú dhi sè. ³⁶ Gí rè lavúlé ko, Tèwúdà apfò tá ína tàá dhi, i mómí kàdrì 'i. Gò mómí ànyíànyì kámá-su dhi ì dré ru amúzó akódhi be. Dì, akódhi ni pfùzo dràle gò, akódhi ni lebèbhá nda kì lapézó tíí gò, àyi kì tà dré akízó nyínyì. ³⁷ Amvolásà dhi, Yùdásì angálèpi Gàlilàyà lésè dhi dré kpà apfòzo lókyá à dré tá adrérà'a mómí kì na dhi 'á gò, dré mómí zyandre dhi kì sèzo í vésè. Dì, akódhi ni pfùzo kpà dràle gò, akódhi ni lebèbhá nda kì lapézó tíí. ³⁸ Dì nyànomvá, má adré tàá àmi dré dhi: Mì kòtro àgo kòdhi kì tà rú ko. Mì tayí àyi lèle. Tàko ko, tà ì dré adréle lèle 'òle dhi kàngá mómí i vélésè dhi, a ni dra akílé. ³⁹ Dì, tà nda kàngá ína Gìkà vélésè dhi, mì kitswá àmíkya àyi kì kíkí bwà ko. Mì kàdré dì àmi kì líkí, mì kòkisúró àmi adrérà'a ru pfu Gìkà be ko!» Dì bhàgo kàdrì nda ì dré Gàmlàyélè ni kúlí ka'izo. ⁴⁰ Gò ì dré àpóstolò nda kì azízó, àyi kì 'òzo bhwàle gò, lazízóá àyi dri dhi, ì kògò véle tà ta Yésu ni rú sè ko. Gò ì dré àyi kì tayízó lèle.

⁴¹ Dì àpóstolò nda ì dré apfòzo bhàgo kàdrì nda i vélésè lenzébe lavúlé, Gìkà dré tá ka'ile ì kònya kanyò Yésu ni rú ni tà sè dhi sè. ⁴² Dì kítú àlo àlo tíí i sè dhi, ì adré tá tà tadhá tépelò na ìndì mómí kì dzó i 'ásè, adrézó Rúbí Tani longó, adrézó tadhá dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

6

A kipe àgo nzi-drì-rì dhi i kitswálé àpóstolò kì ledé

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yésu ni ka'ibhá à adré tá lizólé lile drìdrì. Di, àyi nda i kòfalé dhi, Yúdà ànzi adrèbhá Gíríkì ti ta dhi i dré ngàzo adrélé kúlí ti Yúdà ànzi adrèbhá Ebèrè ti ta dhi i rú. † adré tá tàá dhi, à adré tá àyi ki tàyítòkó ki tà tivì, à dré tá adrèrà'a mányàngá lanzí móndí i dré kítú àlo àlo i sè dhi 'á. ² Di àpóstolò mudrì-drì-rì dhi i dré móndyá ka'ibhá títi dhi ki kimózó gò, tàzoá àyi dré dhi: «Kitswá mà dré Gìká ni kúlí tadhama tayízó, kitswázó mányàngá ni tà 'o dhi ko. ³ Di àma ki adrúpi i, lè m̀ kòkipè àmi kòfalé àgo nzi-drì-rì gabhá Tírí Lólo sè ìndì tògyá sè, àyi ki tà dré adrézó dóro móndí i mìlèsè dhi i, mà kòtayíró àzì nda àyi drígá. ⁴ Di àma ró dhi, mà ni àma ki fe títi adrélé tà ta Gìká be, adrézó kpà akódhi ni kúlí tadhá.» ⁵ Di móndyá zyandre títi nda i dré tà nda ni ka'izo. Gò i dré Sètèfánò, adrélépi tà ka'ika'i íbe kàdrì ìndì gàlepi Tírí Lólo sè dhi ki kipèzo, túmání Fílípò íbe, Pòròkórò be, Nìkànóra be, Tímónà be, Pàrùménà be, tsàle Nìkòlá angálépi Atiyòkiyà lésè, Yúdà ànzi ki Gìká ni ka'ilepi dhi be. ⁶ Gò i dré àyi nda ki bhàzo àpóstolò i kandrà. Di àyi nda i dré tà zìzo Gìká tí àyi dré, drígá bhàzo àyi àlo àlo títi i dri, Gìká kòbhàró tà tani àyi dri be dhi bvó.

⁷ Di Gìká ni kúlí adré tá ayílé lile drìdrì. Móndyá ka'ibhá Yèrúsalmà na dhi i adré tá lizólé lavúlé. Ayi nda i kòfalé dhi, kòwánà zyandre dhi i ka'i tá Yésu gò, adrézó tròle akódhi ni tà rú.

A ru Sètèfánò

⁸ Sètèfánò nda tá Giká ni togó tani íbe í rú, ìndì rinyí ni íbe bí gò, dré adrézó tà kàdrì líndrìga ró adrèbhá Giká ni rinyí tadhá dhi ki 'o mómí ì kòfalé. ⁹ Dì, mómí àruka angábhá lísámò dzó zìle «Màràbà trìle dhi kya» ró dhi lésè dhi, ì dré ngàzo ligílé Sètèfánò rú, adrézó tà kayí tíá. Ayi nda ì tá Yúdà ànzi angábhá Kìrénè lésè, Alìgìzàndrìyà lésè, bvò Kìlìkìyà àdhya lésè, ìndì bvò Asíyà àdhya lésè dhi 'i. ¹⁰ Dì, ì kitswá tá àyikya Sètèfánò ni lavú bwà ko. Angyá ko, adré tá ta tògyá sè ìndì Tírí Lólo ni rinyí sè.

¹¹ Gò ì dré làfa fèzo lùzu ró mómí àruka ì dré, ì kòtáro kinzò sè dhi: «Mà yi Sètèfánò adrérà'a làdhá dha Mósè rú, ìndì Giká rú.» ¹² Dì ì dré mómí zyandre dhi ì, bhàgo ì, ìndì tátírítrí kúlí tadhábhá íbe dhi ki 'a tífízó ligílé Sètèfánò rú. Gò àyi nda ì dré akódhi ni rùzo, drìzoá lizo ába Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrà. ¹³ Dì ì dré mómí àruka ki 'òzo pfòle tàá kinzò sè dhi: «Agó kòdhi adré ngbú adrélé tà ta kònze àma ki tépelò lólo dhi rú, ìndì Mósè ni tátírítrí kúlí rú. ¹⁴ Tàko ko, mà yi akódhi adrérà'a tàá dhi, Yésu Nàzàrètà lésè kòdhi ni tépelò nda ni pfu gò, labhi Mósè dré tayílé àma dré dhi ki ladzázó.» ¹⁵ Dì bhàgo kàdrì títi ru kìmóbhá nda ki mì tá Sètèfánò dri gò, ì dré nòzoá dhi, akódhi ni mìbhalé tá ángéló àdhya tíni.

7

Sètèfánò logó kúlí Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì dré

¹ Gò kòwánà kì kàdrì dré lizízóá Sètèfánò tí dhi: «Tà tàlè mí rú kòdhi ì tà bàti 'ì?»

² Di Sètèfánò dré logózóá dhi: «Áma adrúpi ì áma atá ìbe nì ì, mì yi rè áma kúlí ká! Gìká mìlanzìlanzì ro dhi agá tá àma kì tábhí Abàráma kandrà, akódhi dré tá adrérà'a bvò Mèsòpòtàmíyà àdhya na dhi 'á, drìdrì dré bhà mòzo bvò Kàránà àdhya na dhi kandrà. ³ Gìká dré tàzoá drá dhi: <Mí tayí ámi bvò ì ámi sùrú be, lizo bvò má dré dra tadhálé mí dré dhi na.>*

⁴ Di Abàráma dré bvò Kàlàdáyò kya nì tayízò gò, lizo bhà mò Kàránà na. Akódhi nì atá nì dràma àmvolèsè dhi, Gìká dré akódhi nì amùzo alìle bvò mì dré adrézó adrélé àndrò kònìdhi lé.

⁵ Di, Gìká fè tá akódhi dré bvò tàylé ro dhi kònwàrè ko. Fè tá ndìndì àrà dré kítswázò pá bha lána dhi ko. Di, lazí tá ìna dhi, ì nì dra bvò nda nì fe akódhi dré, ìndì bvò nda nì adrè akódhi nì toyó ì dré tàylé ro, tágba dré rè dhu adrézó mvá àko dhi. ⁶ Gìká tà drá dhi: <Ámi toyó kì adrè móndí twá ì ró móndí àruka kì bvò na. Á nì àyi kì bha adrélé màràbà ì ró, adrézó àyi kì mì pfo kóná kámá-su. ⁷ Di, má nì mána tà bha sùrú dra àyi kì bhàlepi adrélé màràbà ì ró dhi dri. Àmvolásà dhi, ì nì angá bvò nda lésè, agòle adrélé áma lindrì bha àrà kònìdhi 'á.>† ⁸ Gò Gìká dré tà bhàzo ru yìzo Abàráma be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi kì ànzìàgo ì tíí, tà ru yìzo nda nì tadházó.‡ Gò Abàráma dré Ísákà nì tìzo gò, akódhi nì lwàzo

* **7:3** 7:3 A kònò Kìdhoma 12:1. † **7:7** 7:7 A kònò Kìdhoma 15:13-14. ‡ **7:8** 7:8 Tà Gìká dré tá bhàle ru yìzo Abàráma be tàzoá dhi, ì kòlwà àyi kì ànzìàgo ì tíí kònìdhi adrè tá tadhá dhi, àyi tá Gìká nì sùrú 'ì káyà dhi.

kítú ni nzi-drì-na sè. Isákà dré Yàkóbhò ni tìzo gò, Yàkóbhò nda dré àma ki tábhí mudrí-drì-rì dhi ki tìzo.

⁹ Amvolásà dhi, àma ki tábhí ì dré lovó kònzi bhàzo àyi ki tùgumvá Yòséfà rú gò, ì dré akódhi ni lagízó adrélé màrábà ro bvò Ezèpétò àdhya na. Di, Giká tá ína tùmání akódhi be gò, ¹⁰ dré akódhi ni apázó akódhi ni kizà títi ì lésè. Tàko ko, fè tá tògyá akódhi dré, akódhi ni tà 'òzo adrélé dóro Fàráwò, ópí kàdrì Ezèpétò drìle dhi mìlésè. Di Fàráwò nda dré Yòséfà ni bhàzo adrélé ópí ro í bvò Ezèpétò drìle, ìndì tà títi áyi dzó kàdrì na dhi ì drìle.

¹¹ Gò kàràbhò dré dhèzo bvò wáyi Ezèpétò àdhya 'ásè, ìndì Kàránà àdhya 'ásè. Kizà tá kàdrì lavulé gò, àma ki tábhí ì dré kitswázó manyàngá kisú bwà ko. ¹² Di Yàkóbhò kòyi ngánò tá Ezèpétò na be dhi dre dhi, dré àma ki tábhí ki mùzo lile kònàle vèsè ni àlo sè. ¹³ Di vèsè ni rì sè dhi, Yòséfà dré áyi 'òzo áyi adrúpi nda ì dré nìle gò, Yòséfà ni sùrú tadházó Fàráwò dré. ¹⁴ Gò Yòséfà dré móndí mùzo lile áyi atá Yàkóbhò ki adrì áyi sùrú íbe títi. Ayi nda ì tá móndí nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi. ¹⁵ Di Yàkóbhò ì dré lizo àma ki tábhí íbe Ezèpétò na gò, ì dré todràzo kònàle. ¹⁶ Bvóá dhi, àyi ki àbvò ki dòzo lizo bhàá mógó àlo Síkémè le dhi na. Abàramà gi tá mógó nda làfa sè Èmórà ni ànzi ì drìgá.

¹⁷ Lókyá Giká dré tá adrérà'a 'òle tà í dré tá lazilé Abàramà dré dhi ni 'o dhi 'á dhi, móndyá àmakya ì lizó tá zyandre ró Ezèpétò na. ¹⁸ Gò ópí kàdrì àzya Yòséfà ni tà nìlepi ko dhi dré ngàzo adrélé òpì nya Ezèpétò dri. ¹⁹ Akódhi nda dré

àma ki sùrú ki litízó, àma ki tábhí ki mǐ pfòzo, àyi ki 'òzo àyi ki ànzì kùrí ki labhé tayílé, ì kòtodràró be dhi bvó.

²⁰ Dì lókyá nda sè dhi, Mósè ni tìzo. Akódhi ni tà avé tá Giká mìlésè tò. A dré akódhi ni likízó atá ni ni dzó na mbá na. ²¹ Dì à kòlabhé akódhi tayílé dre dhi, Fàráwò ni zapi dré akódhi ni kisúzó gò, dòzoá likílé áyi tàndì ni mvá ro. ²² Gò Mósè nda ni tadházó tògyá wǎyi Ezèpétò kya sè gò, dré mbàzo atsálé rinyi ró kúlí tàma sè ìndì tà 'òma sè.

²³ Mósè ni kóná kòtsa nyadhi-rì dre dhi, dré kisùzoá dhi, í ni lí áyi adrúpi Ìsèrelè ànzì ki no.

²⁴ Gò dré Ezèpétò agó àlo dhi ni nòzo adrérà'a Ìsèrelè mvá àlo dhi ni mǐ pfo. Dì dré fizo dhya adrélé mǐ pfòle nda ni tàrá ga gò, Ezèpétò agó nda ni pfúzo dràle. ²⁵ Mósè adré tá ína kisúá dhi, áyi adrúpi Ìsèrelè ànzì ki tá nǎà tàle dhi, Giká amù ì kitswálé àyi ki apá dhi be. Dì, ì nǐ tá àyikya tà nda ko. ²⁶ Kítú bvóá dhi sè dhi, Mósè dré tsàzo Ìsèrelè ànzì rì dhi ki kisú adrérà'a ru pfu. Lè tá àyi ki 'òle ru amú tódhyá àyi kòfalésè gò, dré tàzoá àyi dré dhi: <Àma arúpi ì, àmi kó adrúpi ì ró dhi, mǐ adré dì àmikya ru 'o kònzì àdho tà sè?>

²⁷ Dì, dhya adrélépi tá áyi adrúpi ni mǐ pfo dhi dré ína Mósè ni gbòzo, tàzoá dhi: <Adhi bhà mi adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drìle dhi nì? ²⁸ Mí adré mína áma le pfùle dràle, ngóro mí dré Ezèpétò agó kònàdhi ni pfùle dràle agyá dhi tǐni?>§ ²⁹ Mósè kòyi kúlí nda dre dhi, dré lapázó bvò nda lésè, lile atsálé móndí twá ro bvò

§ 7:28 7:28 A kònò Pfòma 2:14.

Màdìyánà àdhya na. Gò dré ànziàgo rǐ dhi ki tǐzo kònàle.

³⁰ Kóná nyadhi-rǐ àmvolésè dhi, ángéló àlo dhi dré agázó Mósè kandrà fanzǐ adrélépi tá kòle àtsi ró dhi na, duku ànyi kòngó Sináyǐ àdhya làga dhi na. ³¹ Di Mósè kònò tà nda dre dhi, akódhi ni líndrǐ dré gázò bhwǎbhwa ngá dré adrélé nòle nda ni tà sè. Dré tá adrérà'a áyi kisi ànyi ngá nda ni no dhi 'á dhi, dré Mírǐ ni kúlí yǐzo táá dhi: ³² <Ma Giká ámi tábhí kya 'i, Giká Abàramà àdhya, Isákà àdhya ìndì Yàkóbhò àdhya 'i.> Mósè dré ngázò adrélé lyàle gò, dré gòzo ngá nda ni tabhǐ nòle ko tirǐ dré. ³³ Di Mírǐ dré tàzoá drá dhi: <Mǐ tuvù ámi kámókà i mǐ pásè. Tàko ko, àrà mí dré adrézó ámi totó 'á kònìdhi, àrà lólo dhi 'i. ³⁴ Má nò kizà áma mónyá ì dré adrélé nyàle Ezèpétò na dhi, àyi ki tongotongo ki yǐzo dre. Di má así kitswálé àyi ki apá dhi bvó. Mǐ alì di nyànómvá, má kòmùró mǐ lǐle Ezèpétò na.>*

³⁵ Mósè kòdhi, dhya Isèrélè ànzi ì dré tá gàle tàzoá drá dhi, <Adhi bhà mǐ adrélé ópí ro ìndì tàbvó tàlepi ró àma drǐle dhi nǐ?> nda 'i. Di, Giká mù tá ína akódhi nda adrélé àyi ki ópí ro ìndì àyi ki apálépi ró dhi kòdhya. Mù tá akódhi ángéló agalépi akódhi kandrà fanzǐ adrélépi tá kòle dhi na dhi sè. ³⁶ Di Mósè nda adrǐ tá Isèrélè ànzi ì apfòzo àyi íbe Ezèpétò lésè dhi nǐ. 'O tá tà líndrǐga ró adrèbhá tá Giká ni rǐnyí tadhá dhi ì Ezèpétò na, yǐandre Kìka mǐle, ìndì duku na kóná nyadhi-rǐ.†

* **7:34** 7:34 A kònò Pfòma 3:5-10. † **7:36** 7:36 A kònò Pfòma 7:3; 14:21; Ngá nàma 14:33.

37 Mósè kòdhi, dhya tá tàlepi Isèrèlè ànzi ì dré dhi, <Gìká nì pròfètà àlo má tìni dhi nì 'o apfòle àmì kì tándì kì sùrú lésè amùle àmì dré> nda 'i.‡ 38 Akódhi nda tá tùmàni àma kì móndyá ru kimóbhá duku na dhi íbe. Totó tá ì àma kì tábhí kì kòfalé 'á, ángéló adrélèpi tà ta ì be kóngó Sináyĩ àdhya drìna dhi be. Kisú tá kúlí lídrì àdhya ì gò, kúlí nda kì longózó tayílé àma dré.

39 Dì, àma kì tábhí nda ì lè tá àyikya akódhi nì kúlí ka'ile 'òle ko. Be ró dhi, ì gà tá àyikya akódhi. Ayi kì togó na dhi, ì lè tá gòle Ezèpétò na. 40 Gò ì dré tàzoá Arónà dré dhi: <Mí ledé àma dré gìká kìtswábhá àma kì drì ko dhi ì wà. Angyá ko, kàdré ína Mósè àma kì adrìlepi apfòle Ezèpétò lésè kòdhi nì tà sè dhi, mà nǐ ngalè àdho tà 'o akódhi nì ya dhi ko.> 41 Dì ì dré tí ngbòlò líndrí ledézó, ngá fèzo drá mòbòmà ro gò, gwányá 'òzo lenzézó ngá líndrí ì dré tá ledélé àyi kì drígá sè nda nì tà sè. 42 Dì, Gìká dré ína àmvò alázo àyi rú gò, àyi kì tayízó adrélé líndrì fe bhìbhìnyà bhù na dhi ì dré, ngóro tìsìle búkù pròfètà kya na dhi tìni:

<Isèrèlè ànzi nì ì, mì alì tá tsǐ kà'wá pfùle dhi kì afè má dré mòbòmà àruka íbe, mì dré tá adrérà'a duku na kóná nyadhi-rì dhi 'á dhi 'í?

43 Kóko! Mì todó tá àmikya ngá líndrí mì dré tá ledélé kìtswázó líndrì fe drá dhi ì kòdhya: wémà Mòlókò àdhya ì bhìbhìnyà líndrì àmì kì gìká Ràyifànà àdhya be.Š

‡ 7:37 7:37 A kònò Dùtèrònómè 18:15, 18. Š 7:43 7:43 Mòlókò ìndì Ràyifànà kòni ì tá gìká tàko móndí sùrú twá ro dhi ì dré adrélé líndrì bhàle dhi 'i.

Di ása dhi, má ni àmi ki mu adrélé móndí twá i ró

bvò Bàbìlónà àmvona dhi na.>*

⁴⁴ Ama ki tábhí nda ì todó tá kpà tàbèrènákolò adrélépi Giká ni adrema ni tà tadhá dhi duku 'ásè. À ledé tá tàbèrènákolò nda làsú be ngóro Giká dré tá tàle Mósè dré dhi tìni, ìndì ngá líndrí dré tá tadhále drá dhi tìni. ⁴⁵ A kòtayí tàbèrènákolò nda àma ki tábhí i dré Yòsúwà be dre dhi, àyi nda ì dré dōzoá lizo ába bvò sùrú twá Giká dré dròle àyi kandrásè dhi kya na. Gò tàbèrènákolò nda dré adrézó bvò nda lé tsàle ópí Dàwídì ni lókyá 'á.

⁴⁶ Dàwídì nda ni tà tá dóro Giká mìlèsè gò, dré Giká ni ti lizíó, kòtayíró i dzó kàdrì si Giká Yàkóbhò àdhya dré.† ⁴⁷ Di, Dàwídì ni mvá Sòlòmónò dré ìna dzó kàdrì nda ni sìzo drá ni. ⁴⁸ Di, Giká kurú na bhù na dhi adré ìna adrélé dzó móndí ì dré adrélé sìle dhi i 'ásè ko. Ngóro pròfétà dré adrélé tàle dhi tìni:

⁴⁹ <Mírì tà dhi: Bhù àrà má dré adrézó lírìlé adrélé òpì nya 'á dhi 'i, ìndì bvò àrà má dré adrézó áma pá bha driá dhi 'i.

Mì ni di dzó kárà be ngíni dhi ni si má dré kòdhya?

Àrà má dré dra lovózó lána dhi ni adré ángolé?

⁵⁰ Ama drígá ledé ngá kòdhi i títí nì ko?>‡

* **7:43** 7:43 A kònò Amósà 5:25-27. † **7:46** 7:46 Wárágà àruka Giká ni kúlí tisizo àyi dri dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa: «kòtayíró i dzó kàdrì si Yàkóbhò ni ànzi i dré». ‡ **7:50** 7:50 A kònò Esáyà 66:1-2.

51 Ami àmi ki togó 'obhá tombálé, ìndì àmi ki bíbhálé tabhóbhá adrézó ligilé Gìká rú ni ì, àmi ngóró àmi ki tábhí nda ì tíni: Mì adré ngbú adrélé Tírí Lólo ni kúlí kayikayi! 52 Pròfétà àlo àmi ki tábhí ì dré mǐ pfòle ko dhi tsǐ be? Ì tupfú tá ndìndì pròfétà adrèbhá tá Dhya gyägya dhi ni alima ni tà longó dhi ì todràle. Dì nyànomvá dhi, mǐ lefè àmìkya akódhi nda kàrìbhá ì dríagá gò, mǐ dré akódhi ni pfùzo dràle. 53 Mì kisú tá Gìká ni tátrírí kúlí dré longolé ángéló ì tí dhi gò, mǐ dré àmìkya tà tátrírí kúlí nda dré adrélé tàle dhi ki ka'izo 'òle ko!»

A lebhé Sètèfànò dràle kírà sè

54 Bhàgo kàdrì nda ì kòyi tà nda ì dre dhi, àyi ki togó dré aswázó Sètèfànò rú gò, ì dré adrézó sikalándrà tsi bvóá. 55 Dì, Sètèfànò gàlepi Tírí Lólo sè nda dré ìna mǐ tingázó kurú na bhù na Gìká ni mìlanzilanzǐ no, ìndì Yésu ni no adrérà'a àyi totó Gìká ni dríagó lésè. 56 Dré tàzoá dhi: «Mì nò rè ká! Má adré nòá dhi, bhù lanzí ru dre. Dì má adré Mòndí ni Mvá ni no adrérà'a àyi totó Gìká ni dríagó lésè!»

57 Ì kòyi tà nda sè dhi, ì dré àyi ki bíbhálé tabhózó gò, tetrézó kúlí 'u'ù sè. Dì ì dré dhèzo Sètèfànò dri, 58 akódhi ni se pfòzo ába bhàandre 'àsè kivì na gò, ì dré kidhózó adrélé akódhi ni lebhé kírà sè. Dì akódhi ni asíkìbhá nda ì tuvù tá àyi ki kítá kidhì ádhya ì lebhélé kàdhúra àlo rú zìle Sàwúlò dhi pá.§ 59 Ì dré tá adrérà'a Sètèfànò ni lebhé dhi 'á dhi, adré tá liyilé Mírì rú adrézó

§ 7:58 7:58 Sàwúlò kònìdhi, dhya dra rú zìle amvútú Pólò dhi 'i.

tàá dhi: «Mírì Yésu, mí do áma lídrì wà!» ⁶⁰ Dì dré dhèzo áyi kórókó titì gò, yòzoá dhi: «Mírì, mí bhà tàkonzì kònìdhi àyi dri ko.» Kòtá tà nda dre dhi, dré dràzo.

8

¹ Dì Sàwúlò nda ka'í tá kpà dhi, à kòpfu Sètèfànò dràle wà dhi 'í.

A pfo mónnyá Ekèlézyà le dhi ki mǐ lavulé

Kídhólé kítú nda sè dhi, à dré kídhózó adrélé mónnyá Ekèlézyà Yèrúsalémà àdhya lé dhi ki mǐ pfo lavulé. Dì àyi títi nda ì dré lapázó ayíbe bvò Yùdáya àdhya 'ásè ìndì Sàmàríyà àdhya 'ásè. Tayí tá ngbà 'í àpóstolò ì Yèrúsalémà 'a kòdhya. ² Ago àruka adrébhá tá tròle Gíkà ni tà rú dhi ì dré Sètèfànò ni àbvò dòzo, lizo síá. Gò ì dré akódhi ni ngòzo tà tándì ró.

³ Dì, Sàwúlò ro dhi, dré ína áyi fèzo kitswálé Ekèlézyà ni tà pfu. Adré tá tatsílé Yésu ni ka'íbhá ki ndabe dzó àlo àlo ì 'ásè, adrézó àgo ki turú tòkó íbe, adrézó àyi ki 'o lebhélé bǎdzó na.

Filípò longó Rúbí Tani Sàmàríyà na

⁴ Mónnyá ka'íbhá ayíbhá nda ì adré tá Rúbí Tani longó àrà títi ì dré adrézó lavulé dhi ì 'ásè. ⁵ Dì Filípò lì tá ína bhàandre àlo bvò Sàmàríyà àdhya lé dhi na gò, kídhólé adrélé Mèsíyà ni tà longó móndí ì dré kònàle. ⁶ Mónnyá zyandre nda ì kòyi tà Filípò dré adrélé tàle dhi ì, ìndì ì kònò tà líndríga ró dré adrélé 'òle dhi ì dre dhi, ì dré adrézó bíbhálé ga akódhi ni kúlí yi lovó sè. ⁷ Tirí kònzi bí dhi ì adré tá topfòle móndí ì lésè tetrébe.

Móndí bí mèrèkpè ro, ìndì pá be àb̀vò ro dhi ì adré tá kpà adrílé. ⁸ Tà nda sè dhi, arí adré tá gàle bhàandre nda léna bí.

Simónà kódzógó ro dhi ka'ì Yésu

⁹ Bhàandre nda 'á dhi, agó àlo rú be Simónà dhi adré tá làndrì ndri lókyá be vwàvwà ro, adrézó móndyá títi Sàmàríyà le dhi ki línдрí tigá. Adré tá tàà dhi, i ína móndí kàdrì 'i. ¹⁰ Móndyá títi kídhólé àyi tàko i rú tsàle àyi kàdrìkàdrì i rú dhi ì adré tá akódhi ni yi lovó sè, adrézó tàà dhi: «Dhya kòdhi, rínyí angálépi Gíká vélésè rú zìle <Rínyí kàdrì> dhi 'i.» ¹¹ Ì adré tá tròle akódhi rú, dré tá adrélé àyi ki línдрí tigá àyi làndrì tà sè lókyá be vwàvwà ro dhi sè. ¹² Dì, ì kòyi Rúbí Tani Fílípò dré adrélé longólé Gíká ni Opì ni tà dri ìndì Yésu Krísto ni tà dri dhi dre dhi, àyi àgo ró ìndì tòko ró dhi ì dré Rúbí nda ni ka'izo gò, ì dré bàtìsimò dòzo. ¹³ Simónà ni tàndì dré kpà ka'izoá gò, bàtìsimò dòzo. Dré ngàzo adrélé tròle Fílípò rú, adrézó tà kàdrì línдрíga ró dré adrélé 'òle dhi ki no gò, akódhi ni línдрí dré adrézó gàle ásà.

¹⁴ Apóstolò Yèrúsalémà na dhi ì kòyi tàle dhi, móndyá Sàmàríyà le dhi ì ka'ì tá Gíká ni kúlí dhi dre dhi, ì dré Pétèró ki amùzo Yòwánì be àyi véle. ¹⁵ Ayi nda ì kàtsá dre dhi, ì dré tà zìzo Gíká tí móndyá ka'ìbhá nda i dré, ì kòkisúró Tírí Lólo be dhi bvó. ¹⁶ Tàko ko, Tírí Lólo nda asó tá rè dhu àyi ko. Ì kisú tá ngbà 'í bàtìsimò Mírì Yésu ni rú sè dhi kòdhya. ¹⁷ Dì Pétèró i Yòwánì be dhi

ì dré drígá bhàzo àyi àlo àlo títi nda i dri gò, ì dré Tírí Lólo kisúzó.

¹⁸ Di Símónà nda kònò, móndí ì adré tá Tírí Lólo kisú àpóstolò ki drígá bhàma àyi dri dhi sè dhi dre dhi, dré làfa lèzo fèle Péteró i dré Yòwánì be, ¹⁹ tàzoá dhi: «Mì afè kókpà rinyí kòdhi má dré wà, kitswálé dhya ángùdhi má dré dra drígá bhàzo driá dhi kòkisúró Tírí Lólo be dhi bvó.»

²⁰ Di, Péteró logó drá dhi: «Mí kòdrà túmání ámi làfa be! Tàko ko, mí kisù tá mína dhi, mí ni tá tà Gíká dré adréle afèle àngyá dhi ni gi làfa sè. ²¹ Mì tà àko Gíká ni àzì kòdhi léna, ámi togó dré adréle gyăgya Gíká kandrà ko dhi sè. ²² Lè mí kòladzá di ámi togó tà kònzì mí dré kisùle 'òle kòdhi ni tà sè. Mí zi kpà tà Mírì tí, kòtrìró ámi tà kònzì nda be dhi bvó. ²³ Tàko ko, má nò dhi, ámi togó ga tà kùdzì sè bǐ, ìndì mí móndí 'ìle tàkonzì sè dhi 'i.» ²⁴ Di Símónà logó dhi: «Àmi ki tàndì, mì kòzi tà Mírì tí má dré àmi, tà mì dré tàle kòdhi ki àlo kàtsáró má rú ko dhi bvó.»

²⁵ Amvolásà dhi, Péteró i Yòwánì be dhi ì dré Mírì Yésu ni tà ì dré nòle ìndì ì dré yìle dhi ki longózó, akódhi ni kúlí tadházó mónnyá kònàle dhi i dré. Gò ì dré gòzo gòle Yèrúsalmà na, Rúbí Tani longóbe bhà bǐ Sàmàrìyà kya i 'àsè.

Filípò longó Rúbí Tani Ètìyòpíyà agó àlo dhi dré

²⁶ Amvolásà dhi, ángéló Mírì àdhya dré tàzoá Filípò dré dhi: «Mí nga lile tàbhu na láti sìlepi Yèrúsalmà lésè lile Gázà na duku 'àsè dhi 'àsè.»

²⁷ Di Filípò dré ngàzo lile. Láti 'á dhi, ì dré dri sizo Ètìyòpíyà agó àlo dhi be. Akódhi nda tá ùníkǐ 'i,

ìndì móndí kàdrì Kàndákè, Ètìyòpíyà kì ópí kàdrì tòko ró dhi zàle, adrélépi làfa nì nì likí títí dhi 'i.* Akódhì lì tá Yèrusalémà nà kítswálé Gìkà nì lindrì bha. ²⁸ Dré tá adrérà'a nzìle dhi 'á dhi, lírì tá áyì tàmàmbrì dònjí dré adrélé sèle nì dhi na, adrélé búkù pròfètà Èsáyà àdhya nì na kúlí be drádra. ²⁹ Gò Tírì Lólo dré tazoá Fílípò dré dhi: «Mí kisi mi ànyì tàmàmbrì kòdhi làga, mì kòlìró tùmání agó kòdhi be.» ³⁰ Dì Fílípò dré ràzo tsàle ànyì tàmàmbrì nda làga gò, agó nda nì yì adrérà'a búkù pròfètà Èsáyà àdhya nì na. Dré lizízóá tíá dhi: «Mí nì tà mí dré adrélé nàle kòdhi nì àndu be?»

³¹ Dì agó nda logó dhi: «Má nì kítswá nǎá ngíni dhya àlo kòngì àndu nì má dré ko dhi?» Dì dré Fílípò nì zìzo mbàle lírìlé í làga tàmàmbrì na. ³² Tà Gìkà nì Kúlí na dré tá adrélé nàle dhi tá tà kònìdhi 'i:

«À drì tá akódhì ànzyà gà à dré adrélé kábilígyà se lizo ába àrà adrézó líá dhi na dhi tìni. Ngóro kábilígyà mvá dré adrélé kírì dhya adrélépi áyì bhí re dhi kandrà dhi tìni dhi, akódhì nzì ti ko.

³³ A nò tá akódhì móndí tàko ró gò, akódhì nì tàbvó tazo gyágya ko.

Adhi nì kítswá akódhì nì ànzimvá kì tà títí dhi nì? Tàko ko, à tìngá akódhì nì lídrì bvò drìsè dre.»†

³⁴ Gò Ètìyòpíyà agó nda dré lizízóá Fílípò tí dhi: «Mí tà rè má dré ká: Pròfètà kòdhi adré àdhi nì tà ta kòdhya? Adré áyì tàndì nì tà ta, kó ngalè

* **8:27** 8:27 «Ùnikì» kònìdhi, agó angilé kítswálé ópí kàdrì nì àzì 'o dhi 'i. † **8:33** 8:33 A kònò Èsáyà 53:7-8.

móndí àzuya ni tà ta kòdhya?» ³⁵ Di kidhólé tà dré tá adrélé nàle nda rú dhi, Fílípò dré Rúbí Tani Yésu ni tà dri dhi ni longózó drá.

³⁶ Ì dré tá adrérà'a lile láti 'ásè dhi 'á dhi, ì dré tsàzo ànyi àrà àlo yí be dhi làga. Di Ètìyòpíyà agó nda dré tazoá dhi: «Mí nò rè ká! Yí kó be kòdhi dhi, tà má dré kitswázó bátisimò do bwà ko dhi àdho tà 'i?» [³⁷ †] ³⁸ Di dré tazoá dhi, à kòkíkí tàmbírì. Gò Fílípò ì agó nda be dhi ì dré sizo file yí na gò, Fílípò dré bátisimò fèzo drá. ³⁹ Di ì kàpfò yí nda lésè dre dhi, Mírì ni Tírì dré ndrì Fílípò ni dòzo. Ètìyòpíyà agó nda gò véle akódhi ni no ko. Di dré gòzo adrélé lile lenzébe. ⁴⁰ Di Fílípò ro dhi, dré gòzo áyi kisú bhàandre rú zile Azótò dhi na. Di dré ngàzo láti do lizo Kàyìsàriyà na, Rúbí Tani longóbe bhàandre àlo àlo títi dhi ì 'ásè.

9

Sàwúlò ladzá áyi togó Yésu ni ka'í

(A kònò kpà Tà 'òle dhi ì 22:6-16; 26:12-18)

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Sàwúlò gò ína adrélé lalilé Mírì Yésu ni ka'ìbhá ì bvó, adrézó dràdrà kúlí ta àyi kì tà sè. Di dré ngàzo lile kòwánà kì kàdrì véna ² akódhi ni lizí, kòtisìró wárágà ì Yúdà ànzì kì lèsámò dzó kì kàdrì Dàmàsékè na dhi ì dré, í kònì tsa móndí àgo ró ìndì tòko ró adrèbhá Yésu ni láti lebè dhi kì kisú

† **8:37** 8:37 Wárágà Gìká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adrè kúlí kòni kì kisú kònwa ko: [Fílípò tà drá dhi: «Mí kòka'í ámi togó wáyi sè dhi, mí ni kitswá bátisimò do.» Di agó nda logó dhi: «Má adrè ka'íá dhi, Yésu Krísto Gìká ni Mvágó 'i.»]

dhi, í kòturúró àyi agòzo àyi íbe Yèrúsalemà le be dhi bvó.

³ Di dré tá adrérà'a láti 'á, adréle tsàle ànyi Dàmàséké làga dhi 'á dhi, ngádra bhù lésè dhi dré kòzo ngbõ ró ngá kazá akódhi làgàsè kúru.

⁴ Di dré dhézo kìní mi gò, kúlí yi tǎrà'a í dré dhi: «Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mǐ pfo àdho tà sè?» ⁵ Sàwúlò lizí dhi: «Mírì, mi àdhi 'i?» Di kúlí nda logó drá dhi: «Ma Yésu mí dré mína adréle mǐ pfole dhi 'i. ⁶ Di mí nga file bhàandre na. Kònàle dhi, à ni tà kitswálépi mí dré dra 'òle dhi ni ta mí dré.»

⁷ Mónnyá adrébhá tá atsí to tùmǎní Sàwúlò be dhi ì kíkí tá àyi, adréle tà nda ni no síbhálé be ngbo. I yi tá kúlí nda 'í, di, ì nò àyikya dhya àlo ko. ⁸ Gò Sàwúlò dré ngàzo kìní misè. Di, dré mǐ nzizo dhi, kitswá tá ína ngá no bwà ko. Di à dré akódhi ni drígá rùzo, akódhi ni sèzo fizo ába Dàmàséké na. ⁹ Gò dré adrézó kònàle kítú na ngá no àko ró, ngá nya àko ró ìndì ngá mvu àko ró.

¹⁰ Dàmàséké na dhi, Yésu ni ka'ilepi àlo rú be Anànyà dhi tá be. Di ngá dré agázó akódhi mi toróbí tǐni gò, Mírì dré tǎzoá drá dhi: «Anànyà!» Akódhi logó dhi: «Mírì, ma kònìdhi.» ¹¹ Di Mírì tà drá dhi: «Mí nga lǐle láti andre rú zǐle Pyà dhi na, agó àlo rú be Yùdásì dhi bhàna. Kònàle dhi, mí lizí agó rú zǐle Sàwúlò angálépi Tàrúsò lésè dhi ni tà. Akódhi nda adré tà zi má tí lókyá kònìdhi sè. ¹² Ngá agá akódhi mi toróbí tǐni gò, dré agó àlo rú be Anànyà dhi ni nòzo firà'a drígá bha í dri, í kògòró ngá no be dhi bvó.» ¹³ Di, Anànyà logó dhi: «Mírì, má yi móndí bí dhi ì tí tà kònzi títi

agó kòdhi dré 'òle ámi mónnyá lólo Yèrúsalmà na dhi i rú dhi i 'í. ¹⁴ Atsá kpà kònwa rìnyí í dré kisúlé kòwánà kàdrì i véna dhi be, kitswálé mónnyá tíí adrèbhá ámi zi àyi kì Mírì ro dhi kì turú dhi bvó.» ¹⁵ Dì, Mírì tà Anànyà dré dhi: «Mí lì! Tàko ko, agó kòdhi dhya má dré zìle adrélé áma àzì 'o dhi 'i. A nì li áma tà longó mónnyá sùrú twá ro dhi i dré, àyi kì ópí i dré, ìndì Ìsèrèlè ànzì i dré. ¹⁶ Má nì kizà kàdrì kitswálépi dré dra nyàle áma tà sè dhi nì tadhá drá.»

¹⁷ Gò Anànyà dré lizo file Sàwúlò nì kisú dzó nda na. Dré drígá bhàzo akódhi dri, tàzoá dhi: «Áma adrúpi Sàwúlò, Mírì Yésu agálépi mí kandrà láti bhálé dhi amù ma nì, mí kògòró ngá no, ìndì mí kògaró Tírì Lólo sè be dhi bvó.» ¹⁸ Gbã kòdhwa, ngá ngóro kosyá kobhó tìni dhi dré adhézo Sàwúlò mìlésè gò, dré gòzo adrélé ngá no. Dì dré ngàzo bàtisimò do. ¹⁹ Bvóá dhi, dré ngá nyàzo gò, gòzo rìnyí kisú.

Sàwúlò longó Rúbí Tani Dàmàsékè na

Gò Sàwúlò dré adrézó Yésu nì ka'ìbhá Dàmàsékè le dhi i véna lókyá be vwàvwà ro tsà. ²⁰ Gbã lókyá nda sè dhi, dré ngàzo adrélé Yésu nì tà longó Yúdà ànzì kì lèsámbò dzó i 'àsè, adrézó tadhá dhi, Yésu nda Gíká nì Mváagó 'i káyà dhi. ²¹ Mónnyá tíí adrèbhá akódhi nì yi dhi kì línдрí adrè tá gàle bhwàbhwa gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi tsì dhya adrélépi tá mónnyá adrèbhá Yésu kòdhi nì ka'ì Yèrúsalmà na dhi kì mǐ pfo lavulé dhi 'i ko? Atsá kònwa kitswálé àyi nda kì turú lizo àyi ìbe kòwánà kàdrì

ì véna ko?» ²² Di, Sàwúlò adré tá ína atsálé rìnyi ró adréle lile drìdrì. Adré tá tadhá ngádra 'á dhi, Yésu Mèsíyà 'ì káyà dhi gò, Yúdà ànzi Dàmàséké le dhi ì dré kitswázó kúlí logó tíá bwà ko.

²³ Lókyá kòlavú vwàle dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo ru yi kitswázó Sàwúlò ni pfu dràle dhi bvó. ²⁴ Di, Sàwúlò dré ína tà nda ni yìzo. Kítú vèsè ìndì ngátsi vèsè dhi, ì adré tá rìle akódhi bvó bhàandre nda ni zèribàti ì 'àsè, kitswálé akódhi ni pfu dràle. ²⁵ Di ngátsi àlo sè dhi, akódhi ni lebèbhá ì dré akódhi ni bhàzo kánzì na gò, akódhi ni tirízó zèribà drìsè kivi na gò, dré lapázó.

Sàwúlò tsa Yèrúsalmà na

²⁶ Gò Sàwúlò dré lizo Yèrúsalmà na. Kòtsa dre dhi, dré àyi tabhizo amulé Yésu ni ka'ìbhá ìbe. Di, àyi títi nda ì adré tá àyikya akódhi ni ro. Tàko ko, ì ka'ì tá ko tàle dhi, akódhi atsá Yésu ni ka'ìlepi ró bàti dhi. ²⁷ Di, Bàrànába dré ína akódhi ni drizo lizo ába àpóstolò ì véna. Gò dré Sàwúlò nò tá Mírì Yésu láti 'á, ìndì Mírì tà tá tà akódhi dré ngíni ya dhi ki titízó àyi dré. Dré kpà Sàwúlò longó tá Yésu ni tà tirì àko Dàmàséké na ngíni ya dhi ni titízó. ²⁸ Di ì dré Sàwúlò ni ka'izo dòle adréle tùmání àyi ìbe. Akódhi adré tá tatsilé Yèrúsalmà 'àsè, Mírì ni tà longóbe tirì àko. ²⁹ Adré tá kpà tà ta ìndì tà kayí Yúdà ànzi adrébhá Gírìkì tí ta dhi ìbe. Di, àyi nda ì dré ngàzo adréle láti nda kitswázó akódhi ni pfu dràle. ³⁰ Di Sàwúlò ni adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré akódhi ni drizo lizo ába Kàyìsàríyà na gò, mùzoá lile Tàrúsò na.

³¹ Di Yésu ni ka'ibhá tíí bvò Yùdáyà àdhya na, Gàlíláyà àdhya na, ìndì Sàmàrìyà àdhya na dhi i tá tà kìdríkìdrì íbe àyi kòfalé mómí áruka íbe. Gĩká adré tá àyi kì òmbà àyi kì tà ka'ika'í na. Í adré tá lizólé, adréle tá 'o Mírì ni ròma na, ìndì Tírì Lólo ni rìnyí sè, adrézó lile ába drìdrì.

Pétèrò 'o tà línđrìga ró dhi i Lídà na ìndì Yópè na

³² Pétèrò dré tá adrérà'a tatsíle àrà twátwa i 'ásè dhi 'á dhi, tsa tá Yésu ni ka'ibhá bhàandre Lídà àdhya na dhi kì no. ³³ Kònàle dhi, dré agó àlo rú be Ayìnéyà, adrélepi pá be àbvò ro dhi ni kisúzó. Akódhi nda ayí tá lánɡá na kóná nzi-drì-na. ³⁴ Di Pétèrò dré tàzoá drá dhi: «Ayìnéyà, Yésu Krísto tídrì mí dre! Mí nga ámi kíndri pa!» Gbà kòdhwa, akódhi nda dré ngázo trà kuru. ³⁵ Di mómnyá tíí adrébhá tá Lídà le ìndì Sàrónà le dhi ì dré akódhi ni nòzo gò, ì dré àyi kì togó adzázó Mírì véle.

³⁶ Anyi àrà nda làgana, bhàandre Yópè àdhya na dhi, tòkó àlo Yésu ni ka'ilepi, rú be Tàbítà dhi tá be. (Rú nda kòdhi adré leá tàle Gírìkì ti sè dhi «Dòrúkà».*) Akódhi nda adré tá ngbú adréle tá dóro 'o, adrézó kpà ngá fe lemerèbhá i dré. ³⁷ Di lókyá nda sè dhi, dré dhèzo drà be gò, dré dràzo. Di akódhi ni rúbhá dzìzo gò, dòzoá bhàle dzò àlo dhi ni 'a kàle kurú na dhi na. ³⁸ Yópè nda ànyì Lídà làga. Di Yésu ni ka'ibhá Yópè le dhi ì kòyi Pétèrò tá Lídà na dhi dre dhi, ì dré àgo rì dhi kì

* **9:36** 9:36 Rú «Tàbítà» Eberè ti sè kònìdhi, ìndì rú «Dòrúkà» Gírìkì ti sè kònìdhi, adré leá tàle dhi «lóbha».

mùzo akódhi ni ti lizí, tàzoá dhi: «Mí kàlì mbèlè àma véle wà!»

³⁹ Dì Pétèró dré ngàzo lìle tùmání àyi íbe. Kòtsa dre dhi, ì dré akódhi ni drízo mbàzo ába dzó 'a kìle kurú na nda na. Tàyítòkó tíí dhi ì dré ngàzo àyi kì totó ànyi akódhi làgàsè adrélé àwó ngo, adrézó kítá twátwa Tàbítà nda dré tá dhìle dré rè dhu adrérà'a tùmání àyi íbe dhi 'á dhi kì tadhá drá. ⁴⁰ Gò Pétèró dré mónnyá tíí nda kì 'òzo pfòle kivì na. Dré áyi kórókó tíízo, tà zìzo Gìká tí gò, áyi alázó àbvò nda véle tàá dhi: «Tàbítà, mí nga!» Dì akódhi nda dré mǐ nzìzo Pétèró ni no gò, ngàzo lírìlé. ⁴¹ Pétèró dré akódhi ni drígá rùzo gò, akódhi ni tingázó kuru. Dré Yésu ni ka'ìbhá kì azízó tàyítòkó íbe, Tàbítà nda ni tadházó àyi dré lídrì ro. ⁴² Dì tà nda ni rúbí dré la'úzó bhàandre wáyi Yópè àdhya 'ásè gò, móndí zyandre dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. ⁴³ Gò Pétèró dré adrézó Yópè na lókyá be vwàvwà ro, agó àlo rú be Símónà, kíní nyìlepi dhi bhàna.

10

Kòrùnèlìyò zi Pétèró í bhàna

¹ Agó àlo rú be Kòrùnèlìyò dhi tá bhàandre Kàyìsàriyà àdhya na. Akódhi nda tá Rómà kì sòdá adrélé zìle Itàliyà àdhya ró dhi kì kàdrì 'i.*
² Akódhi ì mónnyá tíí akódhi ni dzó lé dhi íbe dhi, ì adré tá tròle Gìká ni tà rú, adrézó kpà akódhi ni ro. Adré tá ngá fe rä móndí lemerè ro dhi ì dré, adrézó kpà tà ta Gìká be landè àko ró.

* **10:1** 10:1 Rómà kì sòdá kì kàdrì kònìdhi tá sòdá ànyíanyi nyadhi-nzi dhi ì drìle.

³ Kítú àlo, ànyìànyì sàà na kítú rírí àmvolèsè dhi sè dhi, ngá agá tá akódhi mi toróbí t́nì. Akódhi nò ángéló àlo Gíká àdhya ngádra 'á afirà'a í véle, tàá í dré dhi: «Kòrùnèlìyò!» ⁴ Dì dré ángéló nda ni nòzo dhiì tirì dré gò, lizizóá tíá dhi: «Mírì, àdho tà 'i?» Ángéló nda logó drá dhi: «Tà mí dré zìle Gíká tí dhi ì tùmáńí ngá mí dré fèle lemerèbhá ì dré dhi ìbe dhi ì mbà tsàle Gíká kandra gò, akódhi dré ámi tà kisùzo. ⁵ Dì nyànomvá dhi, mí mù móndí lile Yópè na, agó rú be Símónà adréle kpà rú zìle Péteró dhi ni azí. ⁶ Akódhi nda adré ayilé ḱnì nyìlepi àlo rú be Símónà dhi bhàna, yìandre mìle.» ⁷ Dì ángéló tà tàlepi akódhi dré nda kòlì dre dhi, Kòrùnèlìyò dré àyi màràbà rì dhi kì azizó tùmáńí sòdá àlo adrélepi tá tà 'o í dré, adrélepi kpà tròle Gíká ni tà rú dhi be. ⁸ Dré tà tíí lavúbhá nda kì titízó àyi dré gò, àyi kì mùzo lile Yópè na.

Ngá agá Péteró mi toróbí t́nì

⁹ Kítú bvóá dhi sè, ànyìànyì kítú rírí sè, dhya mùle nda ì dré tá adrérà'a látì 'á ànyì Yópè làga dhi 'á dhi, Péteró dré mbàzo dzó dri be kpàkpà dhi drìna, adréle tà ta Gíká be.† ¹⁰ Tàbirí dré akódhi ni 'òzo gò, dré adrézó ngá le nyàle. A dré tá adrérà'a ngá ladhí drá dhi 'á dhi, ngá dré afízó akódhi dri toróbí t́nì. ¹¹ Akódhi dré nòzoá dhi, bhù lanzí ru dre gò, dré ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti ni su dhi ì 'àsè dhi t́nì dhi ni nòzo adrérà'a asilé bvò dri. ¹² Kítá nda na dhi tá kà'wá

† **10:9** 10:9 Kínó lésè Ìsèrélè ànzì kì bvò na dhi, à adré tá dzó kì dri ledé kpàkpà, à kòkìtswàro mbàle lírìlé lovóle kònàle be dhi bvó.

pá be su dhi ki kára twátwa dhi i, túmǎní kà'wá adrébhá àyi ki se agáti sè dhi ki kára twátwa dhi íbe, ìndì àrí ki kára twátwa dhi íbe. ¹³ Gò kúlí àlo dhi dré tazoá drá dhi: «Pétèró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!» ¹⁴ Dì, Pétèró logó dhi: «Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, má nya ngá ndĩ ró tatrítrí kúlí dré adrélé logalé dhi ki àlo tàdzí ko.»[‡] ¹⁵ Dì kúlí nda dré gòzo taa drá dhi: «Mí zi mína ngá Gìká dré temvélé dre dhi ndĩ ró ko.» ¹⁶ Tà nda dré ru 'òzo kònìni vèsè be na gò, kítá nda ni dòzo bhù na.

¹⁷ Dì Pétèró ni drì dré abízó tà nda sè gò, dré adrézó lizíá í léna ngalè ngá í dré nòle nda adré tá làá tàle ngíni ya dhi. Gbǎ lókyá nda sè dhi, dhya Kòrùnèliyò dré tá mule nda ì dré Símónà ni bhà lizízó, atsázó dzó nda tí. ¹⁸ Gò ì dré kúlí yòzo, lizízóá ngalè Símónà adrélé kpà rú zìle Pétèró dhi adré ayilé dzó nda na yà dhi.

¹⁹ Dì Pétèró dré rè dhu adrerà'a ngá í dré nòle nda ni tà kisù dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré tazoá drá dhi: «Mí yi rè ká! Ago na dhi ì adré ámi nda. ²⁰ Dì mí nga síle àyi véna, mì kòlìró túmǎní àyi íbe tà kayí àko ró. Angyá ko, má mù àyi ma.» ²¹ Dì Pétèró kòsi dzó nda drìlésè dre dhi, dré tazoá àgo nda ì dré dhi: «Ma kònìdhi dhya mì dré adrélé ndàle dhi 'i. Mì alì kònwa àdho tà sè?» ²² Dì ì logó drá dhi: «Sòdá ki kàdrì rú be Kòrùnèliyò dhi amù àma nì. Akódhi nda mómí gyǎgya, adrélépi Gìká ni ro dhi 'i. Yúdà ànzì títi dhi ì adré akódhi ni rú ta dóro. Ángéló lólo Gìká àdhya tà drá dhi, kòzi mì í bhàna ámi kúlí ki yìzo dhi bvó.» ²³ Dì Pétèró dré àyi ki azízó ayilé dzó nda lé.

[‡] **10:14** 10:14 A kònò Lèvìtikè 11:1-47; Ezèkyèlè 4:14.

Pétèró lè Kòrùnèlìyò bhàna

Drùbhì sè dhi, Pétèró ì dré ngàzo lile àyi ìbe tùmání Yésu ni ka'ìbhá àruka Yópè lésè dhi ìbe. ²⁴ Kìtú bvóá dhi sè dhi, ì dré tsàzo Kàyìsàriyà na. Kòrùnèlìyò kimó tá áyi aró ì áyi arúpi kákà dhi ìbe gò, ì dré adrézó àyi ki letè. ²⁵ Dì Pétèró dré tá adrérà'a file bhà'álé nda na dhi 'á dhi, Kòrùnèlìyò dré alìzo adhéle akódhi pá, kitswálé akódhi ni lindrì bha. ²⁶ Dì, Pétèró dré ìna akódhi ni tingázó, tàzoá drá dhi: «Mí nga. Áma tàndi, ma kókpà mómódí 'ì mí tìni.» ²⁷ Dì Pétèró ì dré tà titízó akódhi be gò, dré fizo mómódí zyandre ru kimóbhá nda ki kisú dzó na. ²⁸ Gò dré tàzoá àyi dré dhi: «Àmi títí, m̀ nì tàle dhi, Yúdà ànzi ki tátírítrí kúlí adrè ru sùma mómódí sùrú twá ro dhi ìbe dhi nì logá àyi dré dhi be. Tátírítrí kúlí nda adrè kpà fima àyi bhàna dhi nì logá. Dì, Gìká tadhá ìna má dré dhi, má kòzi dhya àlo ndí ró yà, kó ngalè mómódí temvéle ko dhi ró yà dhi ko. ²⁹ Asà dhi, m̀ dré áma azízó dhi, má alì ndirì tà kayí àko ró. Má adrè dì àmi ki lizí, m̀ azí ma àdho tà sè?»

³⁰ Dì Kòrùnèlìyò logó dhi: «Lavú dre kítú na, sáa na kítú rírì àmvolésè dhi sè dhi, má adrè tá tà ta Gìká be áma dzó kòndhi 'á. Gbã kòdhwa, agó àlo kítá ìbe lagulagu ró dhi dré agázó má kandrà, ³¹ tàá má dré dhi: «Kòrùnèlìyò, Gìká yi tà mí dré zìle í tí dhi ì 'í. Tivì kpà ngá mí dré fèle lemerèbhá ì dré dhi ì ko. ³² Dì mí mù mómódí lile Yópè na, Simónà adrèlé kpà rú zìle Pétèró dhi nì azí. Akódhi nda adrè ayílé Simónà kíní nyìlepi dhi bhàna, yìandre m̀ile.» ³³ Dì gbã lókyá nda sè dhi, má dré mómódí mùzo lile ámi azí. Mí 'o dóro

alizo. Di nyànomvá dhi, àma títi ni i Gìká kandrá, kitswálé tà títi Mírì dré tàle mí kòtà àma dré dhi kì yi.»

Pétèró longó Rúbí Tani móndí sùrú twá ro dhi i dré

³⁴ Gò Péteró dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Nyànomvá dhi, má nì tàle dhi, Gìká adré móndí kì no twátwa ko dhi be. ³⁵ Be ró dhi, adré ína móndí sùrú títi i lésè adrébhá áyi ro, adrébhá kpà tà gyägya 'o dhi kì ka"i kòdhya. ³⁶ Gìká nda amù Rúbí Tani àma, Isèrelè ànzi i vélé longózóá àma dré dhi, mà ni kitswá adrélé tà kàdrìkìdri íbe àma kòfalé í be Yésu Krísto sè. Yésu Krísto nda móndyá títi dhi kì Mírì 'i. ³⁷ Ami kì tàndi, mì nì tà títi ru 'obhá Yùdáyà na kidhólé Gàliláyà lésè, bàtìsimò Yòwànì dré tá longólé dhi àmvolésè dhi i be. ³⁸ Mì nì tàle dhi, Gìká zì tá Yésu Nàzàrètà lésè nda gò, Tirì Lólo fèzo drá rìnyí be dhi be. Di Yésu nda dré tatsízó tà dóro 'obe ìndì móndyá títi Dzáborò dré tá atólé í pálé dhi kì tidríbe. Tàko ko, Gìká tá tùmání akódhi be. ³⁹ Ama dhya tà títi akódhi dré 'òle Yúdà ànzi kì bvò na ìndì Yèrúsalemà na nda kì nobhá mì sè dhi 'i. A tidí tá akódhi dràle fa kípakípa dri. ⁴⁰ Di, kitú ni na sè dhi, Gìká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè gò, akódhi ni 'òzo móndí i dré nòle. ⁴¹ Móndyá títi dhi ì nò tá akódhi ko. Ngbà 'í àma Gìká dré tá zìle drìdrì kitswálé tà nda kì no dhi i, mà nò akódhi àma. Akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi àmvolésè dhi, mà nya ngá ìndì mà mvu ngá tùmání akódhi be dhi àma. ⁴² Di akódhi lazí tà àma dri tàzoá dhi, mà kàdré áyi tà longó móndí i dré adrézó tadhá dhi, i dhya Gìká dré bhàle

adrélé móndyá tíí lídrì ro ìndì dràbhá dre dhi kì tàbvó tàlepi ró dhi 'í. ⁴³ Pròfètà tíí dhi ì longó tá akódhi ni tà tàzoá dhi, Gíká ni móndyá tíí dra akódhi ni ka'ìbhá dhi kì tàkonzì tri akódhi ni rú sè.»§

Móndí sùrú twá ro dhi ì kisú Tírí Lólo

⁴⁴ Pétèró dré rè dhu adrèrà'a tà nda kì ta dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré asizó móndyá tíí adrébhá akódhi ni yi nda kì asó. ⁴⁵ Di móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzì ró alìbhá tá tùmání Pétèró be dhi ì kònò, Gíká kutú tá kókpà Tírí Lólo móndí sùrú twá ro dhi ì dri dhi dre dhi, àyi kì líndrí dré gazo bhwábhwa. ⁴⁶ Tàko ko, ì yi tá àyi nda ì adrèrà'a ti twátwa kì ta, adrézó Gíká ni rú bha kùle dhi 'í. Gò Pétèró dré tàzoá dhi: ⁴⁷ «Àdhi ni kítswá bàtísimò dòma yí sè dhi ni logá móndyá kòni ì dré dhi nì? Angyá ko, ì kisú àyikya Tírí Lólo àmakya tíni.» ⁴⁸ Di dré tàzoá dhi, à kòfè bàtísimò àyi dré Yésu Krísto ni rú sè. Gò ì dré Pétèró ni ti lizizó, kàdréro dhu rè àyi véna lókyá tsà sè.

11

Pétèró ngi tà í dré 'òle dhi kì àndu

¹ Gò àpóstolò ì móndyá ka'ìbhá Yúdáyà na dhi ìbe dhi ì dré yízoá tàle dhi, móndí sùrú twá ro dhi ì kisú kókpà Gíká ni kúlí dre. ² Di Pétèró kòlì tsàle Yèrúsalemà na dre dhi, móndyá ka'ìbhá Yúdà ànzì ró dhi ì dré dhèzo adrélé akódhi ni ndrì, ³ adrézó tàá dhi: «Mí fí mína móndí lwàle ko dhi ì bhàna gò, mí dré ngá nyàzo tùmání àyi ìbe!»

§ 10:43 10:43 A kònò Esáyà 53:5-6; Yèrèmiyà 31:34.

4 Di Péteró dré ngàzo tà títi lavúbhá nda ki tití àyi dré mibhalé tí, tàzoá dhi: 5 «Má tá mána bhàandre Yópè àdhya na. Kítú àlo, má dré tá adrérà'a tà ta Giká be dhi 'á dhi, ngá dré afízó má dri toróbí tìni. Má nò tá ngá ngóro kítá pìpì gú rùle ti nì su dhi i 'ásè dhi tìni dhi adrérà'a asilé bhù lésè atsálé má vélé. 6 Má kòbhe m̀i ngá kítá nda léna dhi ki no dre dhi, má dré kà'wá pá be su dhi ki kára twátwa dhi ki nòzo, túmání kà'wá mbì lésè dhi íbe, kà'wá adrèbhá àyi ki se agátì sè dhi íbe, tsàle àrì íbe. 7 Gò má dré kúlí yìzo tàá má dré dhi: <Péteró, mí nga àyi ki tupfú nyàle!> 8 Di má dré logózoá dhi: <Mírì, tàdzí ko! Tàko ko, ngá ndì ró àma ki tátírí kúlí dré adrélé logalé dhi ki àlo afí rè má sílé tàdzí ko.> 9 Di kúlí nda dré gòzo tàá bhù lésè dhi: <Mí zi mína ngá Giká dré temvéle dre dhi ndì ró ko.> 10 Tà nda dré ru 'òzo kònìni vèsè be na gò, ngá títi nda ki dòzo bhù na.

11 Gbã lókyá nda sè dhi, àgo na tá amùle má vélé Kàyìsàriyà lésè dhi ì dré àyi ki kíkízó dzó mà dré tá adrézó lána dhi tí. 12 Gò Tírì Lólo dré tàzoá má dré dhi, mà kòlì túmání àyi íbe tà kayí àko ró. Dhya ka'ìbhá nzi-drì-àlo kòni ì dré kpà lizo túmání má be gò, mà dré fizo agó àlo rú be Kòrùnèliyò dhi nì dzó na. 13 Gò akódhi nda dré í nò tá ángéló agàrà'a í kandrà áyi dzó lé ngìni ya dhi nì titízó àma dré. Tà dhi, ángéló nda tà tá í dré dhi: <Mí mù móndí lile Yópè na Símónà adrélé kpà rú zìle Péteró dhi nì azí. 14 A nì kúlí longó àmi dré móndyá títi àmi dzó lé dhi íbe gò, mà dré lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisúzó kúlí

nda sè.> ¹⁵ Di má dré kidhórà'a tà ta Kòrùnèlìyò nda ì dré dhi 'a dhi, Tírí Lólo dré asízó àyi kì asó ngóro dré tá asilé àma kì asó kítú Pàtèkòtè àdhya tú dhi tìni. ¹⁶ Gò kúlí Mírì dré tá tàle dhi dré agázó má léna. Akódhi tà tá dhi: <Yòwánì fè tá ìna bàtìsimò yì sè. Di, mì ni àmìkya bàtìsimò kisú Tírí Lólo sè.>* ¹⁷ Di Giká fè kó àyi dré Tírí Lólo àlo nda í dré afèle àma Mírì Yésu Krísto ni ka'ìbhá ì dré dhi kòdhya dhi, ma di tá mána àdhi 'ì, kítswálé tà Giká dré tá lèle 'òle dhi ni kíkí dhi?»

¹⁸ Di ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré kúlí tayízó gò, ì dré Giká ni rú bhàzo kùle, tàzoá dhi: «Kàdré kònìni dhi, Giká nzi di kókpà láti móndyá sùrú twá ro dhi ì dré, ì kòladzáró àyi kì togó lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú.»

Ekèlézyà Atiyòkíyà na dhi

¹⁹ Móndyá ka'ìbhá ayìbhá àyi kì mǐ pfòma Sètèfànò ni dràma àmvolésè dhi ni tà sè dhi, ì lè tá byá bvò Fòwìnikè àdhya na, tùrù Kìpìrò àdhya na, ìndì bhàandre Atiyòkíyà àdhya na.† Ayì nda ì adré tá ngbà 'í Giká ni kúlí longó Yúdà ànzi ì dré. ²⁰ Di, àyi kì àruka angábhá Kìpìrò lésè ìndì Kìrénè lésè dhi ì dré àyikya lizo Atiyòkíyà na gò, kidhólé adrélé tà ta móndí sùrú twá ro dhi ì dré, adrezó Rúbí Tani Mírì Yésu ni tà dri dhi ni longó àyi dré.‡ ²¹ Giká ni rìnyí tá tùmání àyi ìbe gò,

* **11:16** 11:16 A kònò Tà 'òle dhi ì 1:5. † **11:19** 11:19 «Atiyòkíyà» kònìdhi tá bhàandre kàdrì Rómà kì òpì ni bvò Sírìyà àdhya drìle dhi 'ì. ‡ **11:20** 11:20 Móndyá Rúbí Tani longóbhá kònì kì àruka ì angá tá bhàandre Kìrénè àdhya bvò Líbiyà àdhya lé, bvò kàdrì Afirikà àdhya lé dhi lésè.

móndí zyandre dhi ì dré àyi ki togó adzázó Mírì vélé, akódhi ni ka'ì.

²² Móndyá Ekèlézyà Yèrúsalmà àdhya lé dhi ì kòyi rúbí nda dre dhi, ì dré Bàrànába ni mùzo lìle Atìyòkíyà na. ²³⁻²⁴ Akódhi nda tá móndí dóro gàlepi Tírì Lólo sè, adrélépi kpà tà ka'ìka'ì íbe kàdrì dhi 'i. Di kòtsa Atìyòkíyà na dre dhi, dré nòzoá dhi, Giká bhà tá àyi togó tani móndyá ka'ìbhá nda i rú dre gò, dré lenzézó ásà. Gò dré àyi ki kodzózó títí tàzoá dhi, ì kàdré tròle Mírì ni tà rú togó wáyi sè. Di móndí zyandre lavulé dhi ì dré Mírì Yésu ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó móndyá ka'ìbhá kònàle nda íbe.

²⁵ Amvolásà dhi, Bàrànába dré lìzo Sàwúlò ni nda Tàrúsò na. ²⁶ Kòkisú akódhi dre dhi, dré akódhi ni adrìzo agòzo ába Atìyòkíyà le. Di àyi nda ì dré adrézó ru kimó móndyá zyandre Ekèlézyà le dhi íbe, adrézó àyi ki tadhá kóná àlo. Atìyòkíyà nda 'á dhi, à kidhó tá adrélé Yésu ni lebebhá ki zi Krísto ni ka'ìbhá i ró.

²⁷ Lókyá nda sè dhi, pròfétà àruka ì dré angázó Yèrúsalmà lésè atsálé Atìyòkíyà 'a. ²⁸ Ayi ki àlo rú be Agábò dhi dré ngàzo longóá Tírì Lólo ni rìnyí sè dhi, kàrábhò kàdrì dhi ni dhe bvò wáyi Rómà ki òpì zàle dhi 'ásè. (Di Kàrábhò nda dhe tá Rómà ki ópí kàdrì, Kàlàwùdíyò ni lókyá 'á bàti.) ²⁹ Di móndyá ka'ìbhá Atìyòkíyà le dhi ì dré ru yìzo tàzoá dhi, ì ni àyi ki ngá lokó ngóró àyi àlo àlo títí dhi ì dré kitswálé 'òle dhi tìni gò, mùzoá àyi ki adrúpi Yésu ni ka'ìbhá Yùdáyà na dhi ki ledé. ³⁰ Gò ì dré 'òzoá kònìni.

Ɔ dré Bàrànába ki mùzo Pólò be ngá nda ki adzí Èkèlézyà Yèrúsalmà na dhi ni bhàgo i véna.

12

A pfu Yàkóbhò dràle, ìndì à ru Pétèró bhèle bǎdzó na

¹ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, ópí Èródè Agurípà dré kídhozó adrélé Yésu ni ka'ìbhá àruka ki mǎ pfo.* ² Dré Yàkóbhò, Yòwánì ni adrúpi ni 'òzo pfùle dràle sápi sè. ³ Kònò tà nda 'o tá Yúdà ànzì ki togó adrélé kinílé dhi dre dhi, dré kpà Pétèró ni 'òzo rùle. 'O tá tà nda gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya tú. ⁴ Dì kò'o akódhi rùle dre dhi, dré akódhi ni bhèzo bǎdzó na gò, sòdá mudrí-drì-nzi-drì-àlo tukùle su su dhi ki bhàzo adrélé akódhi ni líkí. Adré tá kisúá dhi, ì ni akódhi ni 'o apfòle tàbvó tàle móndyá tíí i kandrá gwányá Pásikà àdhya àmvolésè. ⁵ Dì, à dré tá adrèrà'a Pétèró ni líkí bǎdzó na dhi 'á dhi, móndyá ka'ìbhá dhi ì adré tá àyikya tà zi Gìká tí togó wǎyi sè akódhi dré.

Mìrì 'o Pétèró apfòle bǎdzó lèsè líndrígá ró

⁶ Kítú Èródè dré tá adrézó 'òle Pétèró ni tàbvó ta dhi ni ngátsi sè dhi, Pétèró adré tá ayí ko sòdá rì dhi i kòfalé bǎdzó na. A adrò tá akódhi nyèrì rì dhi i sè. Sòdá àruka ì adré tá àyi ki totó bǎdzó nda tí, adrélé bǎdzó líkí. ⁷ Gbǎ kòdhwa, ángéló Mìrì àdhya dré agázó Pétèró kandrá gò, ngádra

* **12:1** 12:1 «Èródè Agurípà» kònìdhi tá Èródè Kàdrì dhi ni toyó 'ì. (A kònò Lúka 1:5.) Akódhi tá ópí ro bvò Yúdáyà àdhya, Sàmàríyà àdhya, Gàlíláyà àdhya, Pèráyà àdhya, Ituráyà àdhya, Tràkònítì àdhya ìndì Abilénè àdhya i drìle.

dré kòzo ngá kazá dzó 'a kàlè nda na. Ángéló nda dré akódhi ni gbúlú sàzo akódhi ni torózó ayí lésè gò, tàzoá drá dhi: «Mí nga mbèlè!» Gò nyìrì dré adàzo akódhi drígàsè. ⁸ Di ángéló nda dré tàzoá drá dhi: «Mí 'ì ámi káfà ámi kípilé 'á, ámi kámókà ki tosózó.» Di Pétèró dré 'òzoá ngóro tàlè í dré dhi tìni. Gò ángéló dré tàzoá drá dhi: «Mí asó ámi kítá kídhì àdhya, mí kàlìró má vèsè.» ⁹ Di Pétèró dré dhèzo akódhi bvó adrélé akódhi ni lebè. Nì tá ko tàlè dhi, tà ángéló nda dré adrélé 'òlè dhi tá tà tàndì 'ì dhi. Adré tá ína kisúà dhi, ngá agá tá í mi toróbí tìni. ¹⁰ Í dré àrà ni àlo ìndì rì ni sòdà ì dré tá adrézó bǎdzó líkí dhi kí lavúzó gò, ì dré tsàzo dzóti kàdrì aya ró adrézó pfole 'ásà bhàandre na dhi kandrà. Di dzóti nda dré ru nzizo áyi tà sè áyi dré, gò ì dré pfozo. Í kòlì láti 'àsè vwàlè tsà dre dhi, ángéló nda dré ndiri Pétèró ni tayízó.

¹¹ Kùdù ro dhi, Pétèró dré ína tà nda ni atógyàzo, tàzoá dhi: «Nyànomvá dhi, má nì bàti tàlè dhi, Mírì amù áyi ángéló áma apá Èródè drígàsè, ìndì tà títi Yúdà ànzi ì dré tá lèlè 'òlè má rú dhi ì lésè dhi dre dhi.»

¹² Di tà nda kòfi Pétèró drìna dre dhi, dré lizo Màríyà, Yòwánì Márokò ni andre ni dzó na. Kònàlè dhi, móndí zyandre dhi ì kimó tá ru adrélé tà zi Giká tí. ¹³ Akódhi kòga dzóti adrézó file kivi lésè dhi dre dhi, mvátókó àlo màràbà ro rú be Ródà dhi dré áyi kisízó ànyi dzóti nda làga. ¹⁴ Kòyi Pétèró ni kúlì nìlè kyá dre dhi, dré áyi tapízó ràlè dzó na dzóti nzi àko ró togó kìnì dré gò, dré longózóá móndyá títi dzó lé dhi ì dré dhi: «Pétèró kivi na dzó tí.» ¹⁵ Í logó drá dhi:

«Ngá kizá mi nì!» Dì, gò tàá rinyí sè dhi: «Tà bàti 'i!» Ɔ gò tàá dhi: «Kòdhi akódhi nì líndrí 'i.» ¹⁶ Dì, Pétèró dré ina gòzo adrélé dzóti ga. Ɔ kònzì akódhi nì no dre dhi, àyi kì líndrí dré gàzo bhwăbhwa. ¹⁷ Dì Pétèró dré drígá bhàzo kuru àyi kì kúlí kíkízó gò, dré Mírì 'o tá i apfòle bǎdzó lésè ngini ya dhi nì titízó àyi dré. Gò tàzoá dhi: «Mì longó tà kòdhi Yàkòbhò i dré àma kì adrúpi àruka títi dhi íbe be.»† Gò dré pfòzo lile àrà àzaya na.

¹⁸ Ngá kòwa dre dhi, sòdá adrébhá tá bǎdzó líkì nda kì drì dré abízó nyinyi gò, ì dré adrézó lizíá àyi kòfalésè ngalè àdho tà 'o tá Pétèró nì ya dhi. ¹⁹ Dì Èródè dré móndí kì mùzo lile akódhi nì nda gò, ì dré àyikya kisúzoá ko. Dì dré sòdá adrébhá bǎdzó líkì nda kì lizíó tà tǎndi ró gò, àyi kì 'òzo tufúlé todràle.

Èródè Agurípà nì dràma

Amvolásà dhi, ópí Èródè dré ngàzo bvò Yùdáyà àdhya lésè lile adrélé Kàyisàriyà na lókyá be vwàvwà ro. ²⁰ Akódhi nì togó adré tá aswálé mónnyá bhàandre Tírè kya Sídónà be dhi i 'àsè dhi i rú. Dì àyi nda ì dré ru yìzo, móndí kì mùzo lile Èródè nì ti lizí, tà kìdríkìdrì kàdréró àyi kòfalé akódhi be be dhi bvó. Angyá ko, àyi kì mányàngá wǎyi dhi adré tá apfòle ópí nda nì bvò lésè. Dì dhya mùle nda ì dré ru yìzo Èródè nì dzó líkìbhá kì kàdrì rú be Bálástò dhi be gò, kítú tà tàzo Èródè be dhi nì bhàzo.

† **12:17** 12:17 A adré kisúá dhi, Yàkòbhò kònndhi tá Yésu nì adrúpi, atsálépi Ekèlézyà nì bhàgo kì àlo ró dhi 'i. A kònò Tà 'òle dhi i 15:13; 21:18.

21 Kítú bhàle nda sè dhi, Eródè dré áyi kítá ópí àdhya ki tosózó í rú, lírízó áyi lírírà òpí àdhya dri gò, kúlí dò tàle mónnyá títi í kandrà. 22 Dì ì dré ngàzo adrélé loyóá dhi: «Kúlí kònìdhi mónní kya 'ì ko! Be ró dhi, gǐká àlo dhi àdhya 'ì!»‡ 23 Gbǎ kòdhwa, ángéló Mírì àdhya dré Eródè ni tswàzo, dré tá lindrì fèle Gíká dré ko dhi sè. Gò píróló ì dré akódhi ni nyàzo gò, dré dràzo.

24 Dì, Gíká ni kúlí adré tá ína ayílé lile drìdrì. 25 Bàrànába ì Sàwúlò be dhi ì kò'o àyi ki àzí akílé Yèrúsalmà na dre dhi, ì dré Yòwánì adrélé kpà rú zìle Márokò dhi ni drìzo, gòzo akódhi be Atiyòkiyà na.

13

A mù Bàrànába ì Sàwúlò be lile Gíká ni àzí 'o

1 Ekèlézyà Atiyòkiyà àdhya lé dhi, pròfètà ì tà tadhábhá íbe dhi ì tá be. Ayi nda ì tá: Bàrànába, Simèyónà (adrélé kpà rú zìle Mónní nì dhi), Lùkiyò (angálépi Kírénè lésè dhi), Mánàyénè (ì dré mbàzo ópí Eródè Atípà be dhi), tsàle Sàwúlò.*

2 Kítú àlo, ì dré tá adrérà'a tàbirí mvo, adrézó lèsámbo 'o Mírì ni rú sè dhi 'á dhi, Tírí Lólo dré tàzoá àyi dré dhi: «Mì bhà Bàrànába ì Sàwúlò be twá má dré, ì kàdréro àzí má dré àyi ki azízo 'òá dhi ni 'o.» 3 Dì ì kòmvò tàbirí tà zìzo Gíká tí dre dhi, ì dré drígá bhàzo àyi rì nda ì dri gò, àyi ki mùzo lile Gíká ni àzí 'o.

‡ 12:22 12:22 A kònò Ezèkyèlè 28:2. * 13:1 13:1 «Lùkiyò» kònìdhi angá tá bhàandre Kírénè àdhya bvò Libiyà àdhya lé, bvò kàdrì Afirikà àdhya lé dhi lésè. «Eródè Atípà» kònìdhi, Eródè Kàdrì ni mvá 'i.

Bàrànába i Sàwúlò be dhi i lè tùrù Kìpìrò àdhya na

⁴ A kòmù Bàrànába i Sàwúlò be Tirí Lólo ni rinyí sè dre dhi, i dré sizo tsàle bhàandre rú zìle Sèlèwùkiyà dhi na, yïandre mïle. Kònàle dhi, i dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kìpìrò àdhya na.

⁵ I kòtsa bhàandre rú zìle Sàlámì dhi na dre dhi, i dré kidhózó adrélé Giká ni kúlí longó Yúdà ànzì ki lèsámò dzó i 'àsè. Yòwànì Márokò tá àyi ìbe gò, dré adrézó àyi ki ledé àzì sè.

⁶ I dré lavúzó tùrù nda 'àsè tsàle bhàandre rú zìle Páfò dhi na. Kònàle dhi, i dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Bàràyèsù dhi be. Akódhi nda tá kódzógó 'i, ìndì pròfètà kinzò ro dhi 'i.

⁷ Adré tá tròle gùvèrènerè tùrù nda àdhya, rú be Sèrùgíyò Pólò dhi rú. Gùvèrènerè nda tá móndí tà nìlepi bí dhi 'i. Di dré Bàrànába ki azízó Sàwúlò be, kitswázó Giká ni kúlí yi àyi tí.

⁸ Di, kódzógó Èlúmà (adrélé kódzógó ni rú zi Gírìkì ti sè dhi tìni) nda dré ìna ngàzo adrélé ligìlé àyi ìbe, adrézó látì nda gùvèrènerè nda ni litízó, kòka ìró Yésu ko dhi bvó.

⁹ Di Sàwúlò adrélé kpà rú zìle Pólò, gàlepi Tirí Lólo sè dhi, dré mï tingbózó Èlúmà dri gò, ¹⁰ tàzoá drá dhi: «Mì, Dzáborò ni mvá adrélépi móndí ki lití túrúpfú sè dhi 'i, ìndì tà gyägya títi dhi ki kàribhá 'i! Mí kitswá mína Mírì ni tà gyägya ki ladzama atsálé kinzò ro dhi ni tayí ko.

¹¹ Di mí yi rè ká! Nyànomvá dhi, Mírì bhà àyi drìgá mí rú dre. Mí ni atsá mï kùdúkùdu ró gò, mí dré kitswázó ngádra kitú àdhya ni no bwà ko lókyá be vwàvwà ro.» Gbã kòdhwa, Èlúmà ni mï dré sàzo gò, tìnímvá dré gòzo mïá.

Dré kidhózó adrélé àyi lidzyá, adrélé móndí nda

kitswálé áyi tesé drígá sè. ¹² Di gùvèrènerè nda kònò tà ru 'òlepi nda dre dhi, dré Yésu ni ka'izo. Tàko ko, akódhi ni líndrí ga tá bhwăbhwa tà tadhálé Mírĩ ni tà dri dhi ni tà sè.

Pólò i Bàrànába be dhi ì lè Atiyòkiyà bvò Pìsidíyà àdhya lé dhi na

¹³ Gò Pólò ì atsiàmú ni íbe dhi ì dré bwátù dòzo ngàzo Páfò lésè, lile tsàle bhàandre rú zìle Pèrúgè bvò Pàfilíyà àdhya lé dhi na. Kònàle dhi, Yòwánì Márokò dré ína àyi ki tayízó gòzo Yèrúsalmà na.

¹⁴ Gò ì dré ngàzo Pèrúgè lésè lile tsàle Atiyòkiyà bvò Pìsidíyà àdhya lé dhi na.† Sàbátù tú dhi, ì dré fizo liríle Yúdà ànzi ki lísámbo dzó na. ¹⁵ A kònà tà àruka tísìle Mósè ni tatrírí kúlí na ìndì profétà ki búkù ì 'àsè dhi ì dre dhi, lísámbo dzó nda ni kàdrì ì dré mómí múzo tàá Pólò ì dré Bàrànába be dhi: «Àma ki adrúpi ì, mì kàdré kúlí íbe tàle mómnyá kòni ki timbàzo àyi ki tà ka'ika'í na dhi, mì kòtà wà.»

¹⁶ Di Pólò dré ngàzo áyi drígá bha kuru gò, tàzoá dhi: «Àmi Ìsèrelè ànzi ró ni ì, ìndì àmi sùrú twá ro adrèbhá Giká ni ro ni ì, mì yi rè ma ká! ¹⁷ Giká Ìsèrelè ànzi kya zì tá àma ki tábhí ì ì dré. Di ì dré tá adrérà'a bvò Ezèpètò àdhya na dhi 'á dhi, dré àyi ki 'òzo lizólé atsálé kpà kàdrì gò, dré àyi ki adrìzo apfòle bvò nda lésè áyi rìnyí kàdrì sè. ¹⁸ Gò dré àyi ki tà kònzi mvòzo duku na ànyìanyì kóná nyadhi-rì. ¹⁹ Bvóá dhi, dré sùrú nzi-drì-rì bvò Kánánà àdhya na dhi ki

† **13:14** 13:14 «Atiyòkiyà bvò Pìsidíyà àdhya lé» kònìdhi, bhàandre twá Atiyòkiyà bvò Sírìyà àdhya lé, Pólò ì dré angázó lásà dhi rúsè dhi 'i.

tà 'òzo akílé gò, àyi ki bvò fèzo áyi mónnyá nda i dré tàylé ro. ²⁰ Tà nda kòdhi ì lavú tá títi kóná be ànyíànyí kámá-su-drĩ-nyadhi-rĩ-drĩ-mudrí.

Amvolásà dhi, Gĩká dré tàbvó tabhá ki fèzo àyi dré, tsàlè pròfétà Sàmùwélé ni lókyá 'á. ²¹ Gò mónnyá nda ì dré ópí zizo gò, Gĩká dré Sàwúlà, Kísà ni mvá angálépi Bènyàminà ni sùrú lésè dhi ni fèzo adrélé ópí ro àyi drìle kóná nyadhi-rĩ. ²² Di kòtingá Sàwúlà dre dhi, dré Dàwídi ni bhàzo adrélé ópí ro àyi drìle. Tà tá akódhi nda ni tà sè dhi: <Má kisú Dàwídi, Yésè ni mvá, dhya adrélépi áma togó nda 'òle kinílé dhi ró dre. A ni tà títi má dré adrélé lèlè í kò'o dhi ki 'o.>‡

²³ Dàwídi nda ni sùrú lésè dhi, Gĩká 'o Yésu apfòle adrélé Ìsèrèlè ànzì ki tidrìlépi ró, ngóro dré tá lazílé àyi dré dhi tíni. ²⁴ Akódhi nda ni atsama kandrà dhi, Yòwánì longó tá Gĩká ni kúlí Ìsèrèlè ànzì títi i dré, tàzoá dhi, ì kòladzá àyi ki togó gò, bàtìsimò dòzo. ²⁵ Yòwánì nda dré tá adrérà'a 'òle áyi àzì 'o akílé dhi 'á dhi, adré tá tàá dhi: <Mì adré kisúá dhi, ma àdhi 'i? Ma mána dhya mì dré adrélé letèlè dhi 'i ko. Di, mì yi rè ká! Akódhi nda adré alìle má bvó. Má kitswá ndìndì akódhi ni kámókà bã trì bwà ko.>§

²⁶ Áma adrúpi i, àmì Abàrámà ni ànzì ró ni i, ìndì àmì sùrú twá ro adrèbhá Gĩká ni ro ni i, Gĩká amù kúlí adrézó móndí ki tidrì kòdhi àma ki tàndì i dré. ²⁷ Mónnyá Yèrúsalemà na dhi ì àyi ki kàdrì íbe dhi ì nì tá àyikya Yésu nda àdhi 'i ya dhi ko. Ì nì tá kpà pròfétà ki kúlí ì dré adrélé

‡ 13:22 13:22 A kònò 1 Sàmùwélé 16:12; Longó i 89:21. § 13:25 13:25 A kònò Mátáyò 3:11; Márokò 1:7; Lúkà 3:16; Yòwánì 1:27.

nàle sàbátù àlo àlo títi dhi i sè dhi ki àndu ko. Di, ì dré tà bhàzo Yésu dri dhi, ì 'o tá àyíkya kúlí nda i kitswálé títi. ²⁸ Tágba ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó akódhi véna ko dhi, ì lízì tá Pílatò, kò'oró akódhi pfùle dràle. ²⁹ Ì kò'o tà títi tisìle akódhi ni tà dri dhi i dre dhi, ì dré akódhi ni rúbhá tírízó fa kípakipa drílèsè, bhàle mógó na. ³⁰ Di, Gìká dré ína akódhi ni tingázó dràdrà lésè. ³¹ Gò akódhi dré agázó vèsè be bí ìndì kítú bí mónnyá libhá túmání í be Gàlílàyà lésè tsàle Yèrúsalmà na dhi i kandrà. Nyànomvá dhi, àyi nda i dhya adrèbhá akódhi ni tà ì dré nòle mì sè ìndì ì dré yìle bíbhálé sè dhi ki longó Ìsèrèlè ànzi ì dré dhi 'i.

³² Di àma, mà adré Rúbí Tani kònìdhi ni longó àmi dré: Tà Gìká dré tá lazilé àma ki tábhí ì dré dhi, ³³ akódhi 'o àndrò àma, àyi ki ànzi ì dré, dré Yésu ni tingálé dràdrà lésè dhi sè. Ngóro tisìle Yúdà ànzi ki Longó ni rì na dhi tíni:

◁Mi áma Mvágó 'i.

◁Andrò dhi, má ti mi ma.>*

³⁴ Gìká lazí tá dhi, í ni dra akódhi ni tingá dràdrà lésè gò, rúbhá ni dré kitswázó ñwàle tàdzí ko. Tà tá dhi:

◁Má ni tà lólo má dré lazilé Dàwíðì dré ìndì mì dré kitswálé ka'ìle dhi ki fe àmi dré.†

³⁵ Gìká ni Kúlí adré kpà tàá àrà àzya na dhi:

◁Mí kitswá àmi Dhya lólo dhi ni tayí ñwàle mógó na ko.‡

³⁶ Dàwíðì ro dhi, kò'o tà títi Gìká dré tá lèle í kò'o dhi i àyi lókyá 'á dre dhi, dré dràzo gò,

* **13:33** 13:33 A kònò Longó ì 2:7. † **13:34** 13:34 A kònò Esàya 55:3. ‡ **13:35** 13:35 A kònò Longó ì 16:10.

akódhi ni rúbhá sizo atá ni kya i kòfalé gò, dré ína ñwàzo ñwanwà. ³⁷ Dì, kàdré dhya Gìká dré tingalé dràdrà lésè nda ni tà sè dhi, ñwa ína àlomvá ko.

³⁸⁻³⁹ Dì áma adrúpi i, lè mì kònì tà mà dré adrélé longolé àmi dré kònìdhi dóro: Gìká adré móndí kì tàkonzì tri Yésu nda sè. Akódhi léna dhi, Gìká adré móndyá tíí adrèbhá akódhi ni ka'í dhi kì apá àyi kì tàkonzì tíí Mósè ni tátírítrí kúlí dré tá kitswázó àyi kì apá lásà bwà ko dhi i lésè gò, adrézó àyi kì bha gyägya í kandrà. ⁴⁰ Dì ásà dhi, mì kònò dóro, tà pròfétà ì dré tá tàle kòni ì kàtsáró àmi rú ko:

⁴¹ <Àmi adrèbhá tà má dré tàle dhi ni no tà tàko ró ni ì, mì yi rè ká!

Àmi kì líndrí kòga bhwäbhwa gò, mì kòtodraró!
Tàko ko, má ni dra tà kàdrì 'o àmi kì lókyá 'á.

Tágba à kòtití tá tà nda àmi dré yà dhi, mì kitswá tá ka'íá tàdzí ko.>§»

⁴² Dì Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré tá adrérà'a apfòle lisámbò dzó nda lésè dhi 'á dhi, à dré àyi kì ti lizízó, ì kàgòró tà ì dré tàle nda kì ta tódhyá sàbátù adrélépi alìle dhi sè. ⁴³ Móndyá ru kimóbhá nda ì kàpfò dre dhi, Yúdà ànzì bí dhi ì ìndì móndí bí sùrú twá ro Yúdà ànzì kì Gìká nì ka'ìbhá dhi íbe dhi, ì dré dhèzo Pólò ì bvó Bàrànába be. Dì Pólò ì dré tà tàzo àyi íbe àyi kì kodzózó, ì kògòró adrélé tròle Gìká ni togó tani rú.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì lè móndyá sùrú twá ro dhi ì véna

§ 13:41 13:41 A kònò Abàkúkà 1:5.

44 Sàbátù bvóá dhi tú dhi, ànyíànyì mónnyá tíí bhàandre nda 'á dhi ì dré ru kímózó kitswázó Mírì nì kúlí yì. 45 Dì, Yúdà ànzì ì kònò mónnyá zyandre nda ì dre dhi, ì dré lovó kònzi bhàzo Pólò ì rú gò, ì dré adrézó tà kayí akódhi be, adrézó akódhi nì lodhá. 46 Dì Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré kúlí logózó àyì tí tírì àko, tàzoá dhi: «Adré tá lèá dhi, mà kòlongó rè zyà Gìká nì kúlí àmi, Yúdà ànzì ì dré 'íká. Dì, m̀ g̀ àmìkya kúlí nda rè, adrézó àmi kì no ngóro móndí kitswábhá lídrì kóná vèsè kólyá dhi sè ko dhi ì ró. Dì m̀ yì rè ká! Mà adré àmi kì tayí lizo mónnyá sùrú twá ro dhi ì véna. 47 Tàko ko, tà Mírì dré tàle mà kò'o dhi, kònìdhi 'ì:

«Má bhà mi adréle ngádra ró mónnyá sùrú twá ro dhi ì dré,
m̀ kàdrìró móndí angábhá bvò wáyi lèsè dhi ì lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú be dhi bvó.»*

48 Dì mónnyá sùrú twá ro nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré ngàzo adréle lenzélé, adrézó Mírì nì kúlí nì tà bha kuru. Gò àyì tíí Gìká dré tá zìle kitswále lídrì kóná vèsè kólyá dhi nì kisú dhi, ì dré Yésu nì ka'izo. 49 Dì Mírì nì kúlí adré tá ayílé bvò nda 'ásè wáyi.

50 Dì, Yúdà ànzì nda ì dré àyikya dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda 'á dhi kì 'a tifízó, tòkó rúku ró adrébhá Gìká nì ro dhi íbe. Ì dré móndí zyandre dhi kì kodzózó ligílé Pólò ì rú Bàrànába be, ì kòpforó àyì kì m̀ be dhi bvó. Gò ì dré àyì kì dròzo p̀fòle àyì kì bvò 'ásè. 51 Dì Pólò ì Bàrànába

* 13:47 13:47 A kònò Esáyá 49:6.

be dhi ì dré àyi ki bhàandre ni tàpfulíndrí tròlepi àyi pá dhi ni towázó, tadházóá dhi, ì tayí àyi ki tà títi dre. Gò ì dré lizo bhàandre rú zile Ikòníyò dhi na. ⁵² Di, kàdré mónnyá ka'ibhá Atiyòkiyà na nda ki tà sè dhi, ì ga àyikya arí sè bǐ, ìndì Tirí Lólo sè bǐ.

14

Pólò ì Bàrànáà be dhi ì Ikòníyò na

¹ Ikòníyò na dhi, Pólò ì Bàrànáà be dhi ì dré kpà fizo Yúdà ànzi ki lísámbò dzó na gò, ì dré Gíká ni kúlí longózó rǐnyí sè. Di mónní lizólizo Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo. ² Di, Yúdà ànzi kúlí nda ni gabhá rè dhi ì dré àyikya mónní àruka sùrú twá ro dhi ki 'a tifízó, àyi ki togó 'òzo abílé Yésu ni ka'ibhá ì rú. ³ Tágba kònini dhi, Pólò ì Bàrànáà be dhi ì dré gòzo adrélé kònale lókyá be vwàvwà ro. Ì adré tá Mírì ni tà longó tirì àko, adrézó akódhi ni togó tani ni tà ta. Mírì adré tá tadhá dhi, tà ì dré adrélé longolé nda tá tà bàti 'i. Tàko ko, adré tá rǐnyí fe àyi dré adrézó tà líntríga ró adrébhá àyi rǐnyí tadhá dhi ki 'o. ⁴ Di mónnyá zyandre bhàandre nda 'á dhi ì dré ru lanzízó: Ayi ki àruka ì dhe tá Yúdà ànzi ì vésè, àruka ni ì dhe tá kó àyikya àpòstolò nda ì vésè. ⁵ Gò mónní àruka Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro dhi ì tùmání àyi ki kàdrì íbe dhi, ì dré ru yizo kitswázó Pólò ki 'o kònzi Bàrànáà be, àyi ki lebhézó todràle kírà sè dhi bvó. ⁶ Di, àyi nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré lapázó lile bvò Lìkàwòníyà àdhya na. Ì dré tatsízó bhàandre Lìsítà àdhya 'àsè, Dèrúbè

àdhya 'àsè, ìndì àrà bhàandre nda ì lágàsè dhi ì 'àsè, ⁷ adrélé Rúbí Tani longóbe móndí ì dré.

Pólò ì Bàrànába be dhi ì Lìsìtrà na

⁸ Lìsìtrà na dhi, agó àlo pá be àbvò ro dhi tá be. A ti tá akódhi mètèkpè ro gò, dré kitswázó atsí to tàdzí ko. ⁹ Akódhi nda lírí tá adrélé Pólò nì yì adrérà'a Gìká nì kúlí ta móndí ì dré. Pólò kònò akódhi dìíí dre dhi, dré nòzoá dhi, akódhi tá tà ka'ika'í íbe kitswázó adrélé. ¹⁰ Dì dré tàzoá drá kúlí 'u'ù sè dhi: «Mí nga àmì totó pá dri!» Dì agó nda dré wàzo àyì totó gò, kídholé atsí to.

¹¹ Móndí zyandre dhi ì kònò tà Pólò dré 'òle nda dre dhi, ì dré ngàzo kúlí loyó tàzoá Lìkàwònìyàbhá kì ti sè dhi: «Gìká ì ladzá àyì atsálé móndí ì ró gò, ì dré asízó àma vélé!» ¹² Gò ì dré kídhozó adrélé Bàrànába nì zì gìká Zèwúsì ro, adrézó Pólò nì zì gìká Èrúmè ro, dré tá adrélé kúlí longólépi 'ì dhi sè.* ¹³ Zèwúsì nì tépelò tá ànyì firà bhàandre nda na. Dì Zèwúsì nì kòwánà dré ngàzo tiàgo kì tesé alìzo àyì íbe tùmání ngá pfò aveave ti'ìle dhi íbe atsálé bhàandre nì zèribà tí. Tàko ko, akódhi ì móndyá zyandre nda íbe dhi ì adrè tá ngá nda kì le fèle mòbòmà ro Bàrànába ì dré Pólò be, kitswázó àyì kì lindrì bha.

¹⁴ Dì, àpóstolò nda ì kòyi tà nda dre dhi, ì dré àyì kì kítá kì lasízó kizà dré gò, ì dré ràzo loyóába móndyá zyandre nda ì kòfalésè dhi: ¹⁵ «Àma kì arúpi ì, mì adrè kònìni nì àdho tà 'o? Ama, àma kókpa móndí 'ì àmì tìni. Mà alì Rúbí Tani longó

* **14:12** 14:12 Atú dhi, Gíríkì ì véna dhi, Zèwúsì tá àyì kì gìká kì kàdrì 'ì. Èrúmè tá ína gìká kì kúlí longólépi dhi 'ì.

àmi dré, m̀i kòtayíró tà tàkotàko kòni i, àmi ki togó adzázó Giká lídrì ro dhi vélé. Akódhi nda bhà tá bhù i, bvò be, ỳiandre be ìndì ngá tíí àyi lé dhi íbe ǹi. ¹⁶ Atú dhi, tayí tá mónnyá súrú tíí i lésè dhi i adrélé àyi ki tàndi ki láti lebè. ¹⁷ Di, tágba kònini dhi, tayí ína àyi tàndi ni tadhama tà dóro dré adrélé 'òle dhi i sè dhi ko: Adré kozya afè àmi dré bhù lésè, adrézó lànyá 'o kàle àmi dré lókyá ni 'á. Adré mányàngá afè kitswále àmi dré. Adré kpà arí fe gàle àmi ki togó na bí.» ¹⁸ Di ì kòtà kúlí nda i togó wáyi sè dre dhi, ì dré mónnyá zyandre nda ki kikízó, ì kòfèró mòbòmà àyi dré ko sè.

¹⁹ Àmvolásà dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré alizo Atiyòkiyà lésè ìndì Ikòníyò lésè gò, ì dré mónnyá zyandre nda ki 'a tifízó ligílé Pólò i rú. Di àyi nda ì dré Pólò ni lebhézó kírà sè gò, akódhi ni rúbhá sèzo pfòzo ába bhàandre nda 'ásè kivi na. I adré tá àyikya kisùá dhi, akódhi drà dre. ²⁰ Di, mónnyá ka'ìbhá dhi ì kòkimó ru akódhi làgásè kúrú dre dhi, dré ína ngàzo gò, gòle file bhàandre na.

Pólò i Bàrànába be dhi ì gò Atiyòkiyà bvò Siríyà àdhya lé dhi na

Kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò ì dré ngàzo lile Bàrànába be Dèrúbè na. ²¹ Kònàle dhi, ì dré Rúbí Tani longózó, mónní zyandre dhi ki 'òzo atsále Yésu ni ka'ìbhá i ró. Gò ì dré gòzo tatsíle Lísítrà 'ásè, Ikòníyò 'ásè, ìndì Atiyòkiyà Písídíyà le dhi 'ásè, ²² adrélé mónnyá ka'ìbhá dhi ki timbàbe, adrézó àyi ki kodzó adrélé àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ika'í na. I adré tá tàá dhi: «Adré leá dhi,

mà kàdré kizà ka'ì nyàle bǐ kitswázó fíle Gíká ni Opì na.» ²³ Èkèlézyà àlo àlo tí tí dhi ì 'àsè dhi, ì tobhà tá bhàgo ì adrélé món dyá ka'ìbhá nda kì drì ko. Dì ì kòm vò tàbirì tà zǐzo Mírì tí bhàgo nda ì dré dre dhi, ì dré àyi kì tayízó Mírì ì dré tá ka'ìle dhi drígá.

²⁴ Ì kòlavú bvò Pìsìdiyà àdhya 'àsè dre dhi, ì dré tsàzo bvò Pàfilíyà àdhya na. ²⁵ Ì dré Gíká ni kúlí longózó Pèrúgè na gò, ì dré sǐzo tsàle bhàandre rú zile Atàlíyà dhi na, yǎandre mìle. ²⁶ Kònàle dhi, ì dré bwátù dòzo gòzo Atiyòkiyà bvò Siríyà àdhya lé dhi na. Atiyòkiyà nda tá bhàandre àyi kì tayízó Gíká drígá, ì kòlìró àzì 'o akódhi ni togó tani sè dhi 'ì. Nyànomvá dhi, ì 'o àzì nda akíle dre. ²⁷ Dì ì kòtsa Atiyòkiyà na dre dhi, ì dré món dyá tí tí Èkèlézyà le dhi kì kimózó gò, tà tí tí Gíká dré 'òle àyi sè dhi kì titízó àyi dré. Ì tití tá kpà Gíká n zǐ tá láti món dyá sùrú twá ro dhi ì dré Yésu ni ka'izo ngìni ya dhi. ²⁸ Dì ì dré adrézó túmǎní món dyá ka'ìbhá nda ìbe lókyá be vwàvwà ro.

15

Èkèlézyà ni drì kòbhá kì ru kimoma Yèrúsalmà na dhi

¹ Amvolásà dhi, Yúdà ànzì àruka ì dré angázó Yúdáyà lésè atsálé Atiyòkiyà 'a gò, ì dré adrézó tadhá món dyá ka'ìbhá ì dré dhi: «Mì kò'o àmi lwàle ngóro Mósè ni tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tǐni ko dhi, mì kitswá lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisú bwà ko.» ² Dì, Pólò ì Bàrànába be dhi ì dré àyikya tà nda ni gàzo gò, ì dré tà kayízó àyi

íbe rinyí sè. Gò Pólò ki kipèzo Bàrànába be, ìndì mómndí ka'íbhá àruka íbe, ì kòlìró Yèrúsalémà na kitswálé tà ta tà nda dri àpóstolò íbe, ìndì bhàgo Èkèlézyà àdhya íbe. ³ Èkèlézyà Atiyòkíyà le dhi dré àyi ki ledézó lile àyi ki atsí na. Dì ì dré ngàzo lavulé bvò Fòwìnikè àdhya 'ásè ìndì Sàmàríyà àdhya 'ásè, adrélé mómndyá sùrú twá ro dhi ì ka'í tá Yésu ngíni ya dhi ni tà titíbe gò, rúbí nda dré adrézó arí fe bí mómndyá ka'íbhá ì dré. ⁴ Ì kòtsa Yèrúsalémà na dre dhi, àpóstolò ì, bhàgo ì ìndì mómndyá títi Èkèlézyà le dhi íbe dhi, ì dré àyi ki ka'izo dòle togó dóro sè. Gò Pólò ì dré tà títi Giká dré 'òle àyi sè dhi ki titízó àyi dré.

⁵ Dì, Yésu ni ka'íbhá àruka Fàrisáyò ro dhi ì dré ngàzo tàá dhi: «Adré leá dhi, à kòlwà mómndyá ka'íbhá sùrú twá ro dhi ì gò, lazizóá àyi dri dhi, ì kàdré Mósè ni tátírítrí kúlí líkí.»

⁶ Dì àpóstolò nda ì bhàgo nda íbe dhi ì dré ru kímózó kitswázó tà nda ni 'a nya dhi bvó. ⁷ Ì kòtà tà tà nda dri vwàvwà ro dre dhi, Pétèró dré ngàzo tàá àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, mì nǐ tàle dhi, Giká kipè tá ma àmi kòfalé kínó, mómndyá sùrú twá ro dhi ì kòyiró Rúbí Tani má tí, Yésu ni ka'izo dhi be. ⁸ Dì Giká mómndyá títi dhi ki togó nìlepi dhi, dré Tírí Lólo fèzo àyi dré ngóro dré tá afele àma dré dhi tìni, tadházóá dhi, í ka'í àyi dre dhi.* ⁹ Dì nò tá ína àyi twá àma rúsè ko. Tàko ko, temvé tá àyi ki togó àyi ki tà ka'íka'í sè. ¹⁰ Dì nyànomvá dhi, mì adré àmikya Giká ni tabhì àdho tà sè? Tàko ko, mì adré ngá lanzi àma

* 15:8 15:8 A kònò Tà 'òle dhi ì 10:44; 11:15.

ki tábhí i àma ki tàndi íbe dhi mà dré kitswálé dòle bwà ko dhi ni bha mónyá ka'íbhá nda i dri.

¹¹ Tà nda kitswá ko! Be ró dhi, mà adré àmakya ka'íá dhi, Gíká adré àma ki tidrí Mírì Yésu ni togó tani sè, ngóro dré adréle àyi ki tidrí dhi tìni.»

¹² Di mónyá títi ru kimóbhá nda i kòfalé dhi, ngá dré bhùzo ndiii gò, ì dré Bàrànába ki yìzo Pólò be adrérà'a tà twátwa líndrìga ró Gíká dré tá 'òle àyi sè mónyá sùrú twá ro dhi i kòfalé dhi ki títi. ¹³ Ì kòtítì tà nda i akílé dre dhi, Yàkóbhò dré ngàzo tàá dhi: «Áma adrúpi i, m̀ yi r̀e ma ká! ¹⁴ Simónà Pétèró títi àma dré, Gíká bhe tá r̀e zyà m̀i mónyá sùrú twá ro dhi i véna, m̀ndí ki kípèzo àyi kòfalé adréle mónyá ína i ró ngíni ya dhi dre. ¹⁵ Di kúlí pròfétà ì dré tisìle dhi ì adré ru kisú tà nda be. Ì tisì tá dhi:

¹⁶ <Mírì Gíká tà dhi: Amvolásà dhi, má ni go Dàwídì ni dzó arílèpi dre dhi ni 'o àyi totó tódhyá. Má ni go tà ni abíbhá dhi ki ledé, dzó nda ni bhàzo tódhyá àrà ni 'á,

¹⁷ kitswálé m̀ndí ki àmbí ì kòndàró ma, Mírì, túmání mónyá títi sùrú twá ro má dré azilé adréle mána ró dhi íbe.

Ma, Mírì adrélepi tà kòdhi ki 'o dhi, má adré tà nda ki ta ma.

¹⁸ Má 'o tá tà nda ì ǹile kíno lésè.>†»

¹⁹ Yàkóbhò gò tàá dhi: «Ásà dhi, má m̀lèsè dhi, dóro ni mà dré tà kòkóròko bhàle mónyá sùrú twá ro àyi ki togó adzábhá Gíká véle dhi i dri ko dhi. ²⁰ Be ró dhi, mà kòtisì wárágà tàzoá àyi dré dhi, ì kònya mányàngá fèle gíká tàko i dré dhi ko,

† 15:18 15:18 A kònò Amósà 9:11-12.

ì kò'o ndòtò tà ko, ì kònnya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zǎ ko, ìndì ì kònnya kà'wá kàrí ko.‡ 21 Tàko ko, kidhólé kínó lésè dhi, à adré Mósè ni tátrítrí kúlí longó bhàandre àlo àlo títi dhi ì 'ásè, adrézó nàá Yúdà ànzì ki lèsámò dzó ì 'ásè sàbátù àlo àlo títi ì sè.»

Wárágà tisìle Yésu ni ka'ìbhá sùrú twá ro dhi ì dré dhi

22 Gò àpóstolò nda ì, bhàgo nda ì ìndì mónnyá títi Ekèlézyà le dhi ìbe dhi, ì dré ru yìzo mónní ki kipèzo àyi kòfalé mùle tùmání Pólò ìbe ìndì Bàránábà be, ìle mónnyá ka'ìbhá Atiyòkiyà na dhi ì véna. Ì kipè tá Yúdàsì adréle kpà rú zìle Bàràsábà dhi ì Sílà be kòdhya. Ayì nda ì tá mónnyá ka'ìbhá dhi ki drì kobhá ì kòfalé. 23 Dì ì dré wárágà tisìzo kònìni, ì kòfèro àyi drígá:

«Àma, àpóstolò ì bhàgo ìbe, àmi ki adrúpi ró dhi ì, mà adré wárágà kònìdhi ni tisì àma ki adrúpi sùrú twá ro Atiyòkiyà na, bvò Siriyà àdhya na, ìndì bvò Kilikíyà àdhya na dhi ì dré. Mòdo àmi dré!

24 Mà yi tàle dhi, mónní àruka ì pfò tá àma kòfalésè ìle tà ta àmi dré gò, ì dré àmi ki drì kizázó, àmi ki togó 'òzo lanzìle. Dì, mà mù tá àyi nda ì àma ko. 25 Dì tà nda sè dhi, àma títi, mà yi ru mónní àruka ki kipèzo mùle àmi véna, tùmání àma ki arúpi Bàránábà ì Pólò be, mà dré lèle tò dhi ìbe. 26 Ayì nda ì mónní àyi ki lídrì febhá adréle dràdrà m̀le àma ki Mírì Yésu Krísto ni tà sè dhi 'ì. 27 Dì mà adré Yúdàsì ki mu Sílà be, ì kòtáro kúlí sè tà mà dré adréle

‡ 15:20 15:20 A kònò Pfòma 34:15-16; Lèvitikè 17:10-16; 18:6-23.

tisile àmi dré kòni i. ²⁸ Ama tùmání Tírí Lólo be dhi, mà nò dóro ni, mà dré tà àzya lanzi dhi ni bhàle àmi dri ko dhi. Tà kitswábhá mì kò'o dhi i ngbà 'í tà kòni 'i: ²⁹ Mì kònya mányàngá fèle gíká tàko i dré dhi ko, mì kònya kà'wá kàrí ko, mì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zǎ ko, ìndì mì kò'o ndòtò tà ko. Mì kàdré 'òá kòni dhi, kòdhi mì adré 'òá dóro. Mì kàdré dóro.»

³⁰ Gò ì dré dhya kipèle nda ki mùzo lile Atiyòkiyà na. I kòtsa dre dhi, ì dré móndyá zyandre ka'ìbhá dhi ki kimózó gò, wárágà nda ni fèzo àyi dré. ³¹ Ayi nda ì kònà wárágà nda dre dhi, ì dré lenzézó kúlí tisile àyi ki togó tindrìzo nda ki tà sè. ³² Gò Yùdásì i Silà be, adrèbhá tá àyikya pròfétà ro dhi i, ì dré tà bí dhi ki tàzo kitswázó móndyá ka'ìbhá nda ki timbà àyi ki tà ka'ika'ì na. ³³ Dì ì kògò adrélé kònàle lókyá tsà dre dhi, móndyá ka'ìbhá nda ì dré tà kìdrìkìdri zìzo Gíká tí àyi dré, ì kògòró móndyá àyi ki mubhá dhi i véna dóro. [³⁴ §] ³⁵ Dì, Pólò i Bàrànába be dhi ì dré gòzo àyikya adrélé Atiyòkiyà na. Ayi tùmání móndí àruka bí dhi íbe dhi, ì adré tá Mírì ni kúlí longó, adrézó tà ni ki tadhá móndí i dré.

Pólò ì lanzi ru Bàrànába be

³⁶ Lókyá kòlavú tsà dre dhi, Pólò dré tàzoá Bàrànába dré dhi: «Mà kògò àma ki adrúpi bhàandre àlo àlo títi mà dré Mírì ni kúlí longózó dhi i 'àsè dhi ki nobe, nòzoá ngalè àyi ngíni ya

§ 15:34 15:34 Wárágà Gíká ni Kúlí tisìzo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kòni ki kisú kònwa ko: [Dì, Silà ro dhi, ka'ì tá ína adrélé kònàle.]

dhi.» ³⁷ Bàrànábà dré ka'izoá. Di adré tá leá dhi, ì kòdrì Yòwánì Márokò àyi vèsè be. ³⁸ Di, Pólò adré tá ína nòá dhi, kitswá ko. Tàko ko, Yòwánì Márokò nda tayí tá àyi bvò Páfiliyà àdhya na gò, dré gòzo lile àyi íbe àzì na ko. ³⁹ Di ì dré tà nda ni kayízó àyi kòfalèsè tà tàndi ró gò, ì dré ru lanzízó ásà. Bàrànábà dré ína Yòwánì Márokò ni drìzo gò, ì dré mbàzo bwátù na lile tùrù Kìpirò àdhya na. ⁴⁰ Di, Pólò dré ína Sílà ni kipèzo kòdhya. Di móndyá ka'ìbhá dhi ì kòtayí àyi Mírì drigá, kòlikíró àyi áyi togó tani sè dre dhi, ì dré ngàzo lile. ⁴¹ Gò ì dré lavúzó bvò Siríyà àdhya 'ásè ìndì Kìlikíyà àdhya 'ásè, móndyá ka'ìbhá Èkèlézyà ì 'ásè dhi kì timbàbe àyi kì tà ka'ìka'ì na.

16

Pólò ì Sílà be dhi ì drì Tìmòtéyò lizo Gìká ni àzì 'o

¹ Di Pólò ì dré tsàzo Dèrúbè na gò, lile tsàle Lìsìtrà na. Kònàle dhi, Yésu ni ka'ìlepi àlo rú be Tìmòtéyò dhi tá be. Akódhi nda ni andre tá Yúdà mvá Yésu ni ka'ìlepi dhi 'i. Di, akódhi ni atá tá ína Gírìkì 'i. ² Móndyá ka'ìbhá Lìsìtrà le ìndì Ìkòníyò le dhi ì adré tá akódhi ni rú ta dóro. ³ Di Pólò adré tá akódhi ni le drìle àyi vèsè atsí na. Ásà dhi, dré akódhi ni 'òzo lwàle, Yúdà ànzi bvò nda lé dhi ì kòka'ìró akódhi be dhi bvó. Tàko ko, ì nǐ títí tàle dhi, akódhi ni atá tá Gírìkì 'i dhi be.

⁴ Di Pólò ì adré tá tatsilé bhàandre àlo àlo ì 'ásè, adréle tà àpóstolò ì bhàgo íbe Yèrúsalmà na dhi ì dré ru yìzo dríá dhi kì longóbe móndyá ka'ìbhá

dhi i dré adrélé 'òle.* ⁵ Di móndyá ka'ìbhá Èkèlézyà i 'àsè dhi i adré tá ru timbà àyi ki tà ka'ìka'ì na. I adré tá kpà lizólé lile drìdrì kítú àlo àlo títi i sè.

Màkèdòníyà agó àlo dhi zi Pólò lile áyi bvò na

⁶ Gò Pólò i atsiàmú ni íbe dhi i dré lavúzó bvò Fìrìgíyà àdhya 'àsè ìndì Gálàtíyà àdhya 'àsè. Tàko ko, Tírí Lólo logá tá àyi dré Gìká ni kúlí longoma bvò Asíyà àdhya na dhi. ⁷ I dré tsàzo ànyi bvò Mísíyà àdhya làga dhi, i tabhì tá lile bvò Bítìníyà àdhya na ká. Di, Yésu ni Tírí dré ína tà nda ni logázó àyi dré. ⁸ Di i dré lavúzó bvò Mísíyà àdhya 'àsè, síle bhàandre rú zile Trówà dhi na, yíandre mǐle. ⁹ Ngátsi sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tǐni. Nò tá Màkèdòníyà agó àlo dhi adrérà'a áyi totó adrélé Pólò ni ti lizi: «Mí azyá Màkèdòníyà le kitswálé àma ki ledé wà!» ¹⁰ Di Pólò kònò ngá nda dre dhi, mà dré ndiri láti ndàzo lizo Màkèdòníyà na. Angyá ko, mà nǐ tá tàle dhi, Gìká zi tá àma lile Rúbí Tani longó móndyá kònàle dhi i dré dhi be.

Lìdíyà ka'ì Yésu Fìlipóyì na

¹¹ Di mà dré bwátù dòzo Trówà na, lavúzó pyà tǔrù Sàmòtrákè àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zile Nèyapóli dhi na. ¹² Gò mà dré ngàzo kònalésè lile bhàandre Fìlipóyì àdhya na. Fìlipóyì nda bhàandre kàdrì bvò Màkèdòníyà àdhya lé dhi ki àlo 'i, ìndì bhàandre móndí bí Rómà ro dhi i dré bhà mòzo

* **16:4** 16:4 A kònò Tà 'òle dhi i 15:23-29.

lána dhi 'i. Gò mà dré adrézó kònàle lókyá be vwàvwà ro tsà.

¹³ Sàbátù tú dhi, mà dré pfòzo bhàandre nda lésè tsàle yïandre àlo adrélépi ðile dhi mïle. Mà adré tá kisúá dhi, mà ni àrà adrézó tà ta Gíká be dhi ni kisú kònàle. Ði mà dré lirízó adrélé tà ta tòkó ru kimóbhá kònàle dhi íbe. ¹⁴ Ayi nda i kòfalé dhi, tòkó àlo rú be Lìdiyà angalépi bhàandre Tiyàtìrà àdhya lésè dhi tá be. Akódhi nda tá kítá làgí kyàkyà dhi ki lagílépi 'i, ìndì mómndí adrélépi Gíká ni ro dhi 'i. Ði dré tá adrérà'a Pólò ni yi dhi 'á dhi, Mírì dré akódhi ni togó 'òzo atsálé àtsi ró tà Pólò dré tàle dhi ki ka'ì. ¹⁵ Ði akódhi i mómndyá títi akódhi ni dzó lésè dhi íbe dhi ì dré bàtisimò dòzo. Dré àma ki ti lizízó tàzoá dhi: «Mì kàdré àma no Mírì Yésu ni ka'ilepi ró bàti dhi, mì kalì adrélé àma dzó lé wà.» Ði kàsè àma ki togó tà tàndi ró dre dhi, mà dré ka'izoá.

A bhe Pólò i Silà be bãdzó na

¹⁶ Kítú àlo, mà dré tá adrérà'a lìle àrà adrézó tà ta Gíká be dhi na dhi 'á dhi, mà kisú tá ru mvátòkó àlo màràbà ro dhi be. Akódhi nda tá tirí kònzi íbe i léna gò, adrézó tà adrèbhá alìle dhi ki longó mómndí i dré rinyí ni sè. Akódhi ni líyí i adré tá làfa kisú bí akódhi sè. ¹⁷ Ði akódhi dré ngàzo adrélé àma ki lebè Pólò be, loyóába dhi: «Àgo kòni i màràbà Gíká kurú na bhù na dhi àdhya 'i! I adré látì adrézó adrélé ásà dhi ni tadhá àmì dré!» ¹⁸ Adré tá 'oá kònini kítú be bí. Ði, kùdù ni na dhi, Pólò ni togó dré aswázó gò, dré áyi alázó tàá tirí kònzi nda dré dhi: «Yésu Krísto ni rú sè dhi, má adré tàá mí dri dhi, mí pfò

mvátòkó kònìdhi lésè!» Gbã lókyá nda sè dhi, tirí nda dré pfòzo lásà.

¹⁹ Di mvátòkó nda ni líyí ì kònò tà ì dré tá adrézó mǐ bha làfa kisúzó ásà dhi abí dre dhi dre dhi, ì dré Pólò ki rùzo sèle Sílà be, lizo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì ì kandrà ngá lagírà na. ²⁰ Ì kòtsa àyi nda ì kandrà dre dhi, ì dré tàzoá dhi: «Dhya Yúdà ànzì ró kòni ì adré àma ki bhàandre ni 'a tiffi! ²¹ Tàko ko, ì adré àyikya labhi logalé àma Rómà ro dhi ì dré dhi ki tadhá. Kìswá mà dré labhi nda ki ka'izo, adrézó kpà 'òá ko.»

²² Gò móndí zyandre dhi ì dré kpà ru amúzó àyi íbe Pólò ì rú Sílà be. Di bhàandre ni kàdrì nda ì dré àyi ki kítá 'òzo tuvùle àyi rúsè, gò àyi ki 'òzo bhwàle fa sè. ²³ A kòbhwà àyi tà tándi ró dre dhi, àyi ki bhèzo bãdzó na. Gò lazízó bãdzó nda ni likílepi dri dhi, kàdré àyi ki likí dóro. ²⁴ Akódhi kòyi kúlí nda dre dhi, dré àyi ki bhàzo bãdzó nda ni 'a kile twá dhi na, àyi ki pá 'òzo kitsilé fa kólòngbó sè.

²⁵ Anyiànyi ngátsi kítógá sè dhi, Pólò ì Sílà be dhi ì adré tá tà ta Gíkà be, adrézó longó ngo akódhi ni rú bhàzo kùle. Dhya àruka títi 'ìle bãdzó nda lé dhi ì adré tá àyi ki yi. ²⁶ Gbã kòdhwa, kàdíkàdi kàdrì dhi dré bvò kosézó, bãdzó nda ni pá kizízó rǐnyí sè. Di bãdzó ni ti ì dré títi ru tinzìzo gò, dhya títi 'ìle nda ki nyìrì dré tikízó adàle àyi rúsè. ²⁷ Di bãdzó likílepi nda kòlaró bãdzó ti ki no ngbo dre dhi, dré àyi sápi asézó kitswázó àyi pfu dràle. Angyá ko, adré tá ína kisùá dhi, dhya 'ìle nda ì lapá títi dre. ²⁸ Di, Pólò dré kúlí yòzo rǐnyí sè, tàzoá dhi: «Mí 'o

mi kònzi ko! Ama tíí be kònìdhi!»²⁹ Dì bǎdzó likílépi nda dré àtsí zizo gò, dré arázó afilé bǎdzó 'a kile twá nda lé, adhéle lyabe tírì dré Pólò ì kandrà Sílà be.³⁰ Dré àyi kì drìzo pfòzo àyi íbe kivi na gò, lizizóá àyi tí dhi: «Atálágó ì, lè má kò'o àdho tà kòdhya kitswázó adríle dhi?»³¹ Ì logó drá dhi: «Àmi mónnyá tíí àmi dzó lésè dhi íbe dhi ì, mì kòka'í Mírì Yésu gò, mì kàdríró.»³² Gò ì dré Mírì nì kúlí longózó àyi dré, mónnyá tíí akódhi nì dzó lésè dhi íbe.³³ Dì ngátsi nda sè dhi, bǎdzó likílépi nda dré àyi kì drìzo lizo àyi kì làzì dzi gò, gbǎ lókyá nda sè dhi, ì dré bàtisimò dòzo mónnyá tíí nì íbe.³⁴ Dré Pólò kì drìzo fizo àyi íbe àyi dzó na, manyàngá fèzo àyi dré nyàle. Dì akódhi ì mónnyá tíí nì íbe dhi, ì dré gazo arí sè bí, ì dré Giká nì ka'ile dhi sè.

³⁵ Ngá kòwa dre dhi, bhàandre nì kàdrì nda ì dré pòlísì kì mùzo tàá bǎdzó likílépi nda dré dhi: «Mí trì àgo kòdhi ì lile.»³⁶ Dì bǎdzó likílépi nda dré tàzoá Pólò dré dhi: «Bhàandre nì kàdrì ì amù kúlí tàá dhi, à kòtrì àmi lile. Mì nì dì kitswá pfòle lile togó be kìdrìkidri.»³⁷ Dì, Pólò dré ìna tàzoá pòlísì nda ì dré dhi: «Ì 'o tá àma bhwàle mónnyá tíí ì kandrà àma kì tàbvó ta àko ró gò, àma kì 'òzo bhèle bǎdzó na, tágba má dré adrézó móndí Rómà ro dhi 'ì dhi.† Dì nyànomvá dhi, ì adrè àyikya àma kì le tayíle lùzu ró? Tàdzì ko! Ayì kì tàndì ì kàlì àma kì trì dhi àyi!»

³⁸ Gò pòlísì nda ì dré gòzo kúlí nda kì longó

† **16:37** 16:37 Rómà kì tòlì adrè tá móndí Rómà ro dhi kì bhwàma logá. Kàdré Pólò nì tà adrézó móndí Rómà ro dhi sè dhi, à kònò Tà 'òle dhi ì 22:25-29; 23:27.

bhàandre ni kàdrì nda i dré. Ayi nda ì kòyi, Pólò i Sílà be dhi ì tá mómí Rómà ro dhi 'i dhi dre dhi, tirì dré àyi ki 'òzo. ³⁹ Di ì dré alizo Pólò ki togó tindrì, àyi ki drizo pfòzo àyi íbe kivì na gò, àyi ki ti lizízó ì kòtayíró àyi ki bhàandre lizo. ⁴⁰ Di Pólò i Sílà be dhi ì kàpfò bǎdzó lésè dre dhi, ì dré gòzo lile Lidíyà bhàna. Kònàle dhi, ì dré ru kimózó mómíyá ka'ìbhá dhi íbe, àyi ki timbàzo àyi ki tà ka'ìka'ì na gò, ì dré àyi ki tayízó lizo.

17

Pólò i Sílà be dhi i Tèsàlòníkè na

¹ Amvolàsà dhi, ì dré lavúzó bhàandre Afípólì àdhya 'ásè ìndì Apòlòníyà àdhya 'ásè gò, tsàle bhàandre Tèsàlòníkè àdhya na. Yúdà ànzì ki lísámbo dzó tá kònàle be. ² Di Pólò dré lizo lísámbo dzó nda na, ànzyà gà dré tá adrélé 'òle dhi tìni. Sàbátù na dhi i sè dhi, dré tà tisìle Gíkà ni Kúlì na dhi ki tàzo mómíyá kònàle dhi íbe. ³ Adré tá tà nda ki àndu ngi àyi dré, adrézó tadhá dhi, lè tá Mèsíyà kònya kizà dràzo gò, kòngaró dràdrà 'ásè. Tà tá àyi dré dhi: «Yésu má dré adrézó tà ni ni longó àmi dré kòdhi, Mèsíyà 'i.» ⁴ Di Yúdà ànzì àruka ì dré kúlì nda ni ka'izo gò, ì dré ru amúzó Pólò íbe Sílà be. Gíríkì zyandre adrébhá tá Gíkà ni ro dhi ì dré kpà ka'izoá, túmánì tòkó bí rúku ró dhi íbe.

⁵ Di, Yúdà ànzì àruka ì dré àyikya lovó kònzì bhàzo Pólò i rú. Di ì dré àgo kònzì àruka ki kimózó ngá lagírà na gò, ì dré mómí zyandre dhi ki 'a tifízó adrélé tà 'o wáyá ro bhàandre na. Gò ì dré ru wùzo tsàle Yàsónà bhàna kitswálé Pólò

ki nda Sílà be, ì kàdrìró àyi mónnyá zyandre ì kandrà be dhi bvó. ⁶ Di, ì kòndà àyi tí dre dhi, ì dré Yàsónà ki sèzo mónní ka'ìbhá àruka íbe, lizo àyi íbe bhàandre nda ni kàdrì ì kandrà. Gò ì dré yòzoá dhi: «Àgo adrébhá mónní ki drì kizá bvò wáyi 'ásè kòdhi ì atsá kpà kònwa dre. ⁷ Yàsónà kònìdhi ka'ì àyi dòle í bhàna. Ayi títi nda ì adré ligílé Kàyìsàrà ni tòlí ì rú, adrézó tàá dhi, ópí kàdrì àzya rú be Yésu dhi be.» ⁸ Di kúlí ì dré tàle nda ì dré gòzo mónnyá zyandre nda ki 'a tífi, bhàandre ni kàdrì nda íbe. ⁹ Di ì dré Yàsónà ki 'òzo làfa fe arúpi ni íbe gò, ì dré àyi ki tayízó lile.

Pólò ì Sílà be dhi ì Bèróyà na

¹⁰ Ngá kàní dre dhi, mónnyá ka'ìbhá dhi ì dré Pólò ki 'òzo lile Sílà be bhàandre Bèróyà àdhya na. Ayi nda ì kòtsa dre dhi, ì dré lizo Yúdà ànzì ki lèsámbo dzó na. ¹¹ Mónnyá Bèróyà le dhi ki togó tá dóro Tèsàlòníkèbhá kya ki lavú. Di ì dré Giká ni kúlí ka'izo yìle lovó sè. Kítú àlo àlo títi ì sè dhi, ì adré tá tà tisìle Giká ni Kúlí na dhi ki àndu nda, nìzoá ngalè tà Pólò dré tá adrélé tàle dhi ì tà bàti 'i yà dhi. ¹² Di mónní bí Yúdà ànzì ì kòfalé dhi ì dré Yésu ni ka'izo, tùmání Gírìkì tòkó rúku ró bí dhi íbe, ìndì Gírìkì àgo bí dhi íbe.

¹³ Di, Yúdà ànzì Tèsàlòníkè na dhi ì kòyi, Pólò adré tá kpà Giká ni kúlí longó Bèróyà le dhi dre dhi, ì dré àyikya alizo kitswálé mónnyá zyandre nda ki 'a tífi ligílé Pólò ì rú. ¹⁴ Gbã lókyá nda sè dhi, mónnyá ka'ìbhá dhi ì dré Pólò ni 'òzo lile àtsí dri yìandre na ro. Di, Sílà ì Tímòtéyò be dhi ì dré àyikya adrézó Bèróyà na. ¹⁵ Dhya adrébhá Pólò

ni dri dhi ì dré lizo ába tsàle bhàandre Atènyà ì òdhya na. Di akódhi dré lazizóá àyi dri dhi, Silà ì Tìmòtéyò be dhi ì kàlì í vélé mbèlè. Gò ì dré gòzo gòle Bèròyà na.

Pólò longó Giká ni kúlí Atènyà na

¹⁶ Pólò dré tá adrérà'a àyi nda ki letè Atènyà ì na dhi 'á dhi, akódhi ni togó adré tá lanzìle lavulé, dré tá adrélé nòá dhi, bhàandre nda ga giká tàko ki línndrí ì sè bí dhi sè. ¹⁷ Àsà dhi, adré tá Giká ni kúlí ta Yúdà ànzì íbe, ìndì mónnyá sùrú twá ro adrèbhá tá Giká ni ro dhi íbe Yúdà ànzì ki lísámbo dzó na. Kítú àlo àlo tíí ì sè dhi, adré tá kpà Giká ni kúlí ta mónnyá adrèbhá tá ru kimó ngá lagirà na dhi íbe. ¹⁸ Di tògyabhá àruka adrélé zìle Èpìkùréyò ì ró ìndì Sòtòyíkò ì ró dhi ì dré dhèzo adrélé tà kayí akódhi be.* Àyi ki àruka ì adré tá lizíá dhi: «Dhya kúlí kyàkyà kòdhi adré ìna àdho tà le tàle?» Àruka ni ì adré tá tàá dhi: «Sù ngóro adré giká twá ki tà longó na tíni.» † adré tá tàá kònìni, Pólò dré tá adrélé Yésu ni Rúbí Tani longó akódhi ni ngàma dràdrà 'àsè dhi ni tà be dhi sè. ¹⁹ Gò ì dré akódhi ni drizo lizo ába àrà rú zìle Àrèyòpágò, tògyabhá ì dré tá adrézó ru kimó lána dhi na.† Àyi nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mà ni kitswá tà tídhí mí dré adrélé tadhále kòdhi kí ni bwá? ²⁰ Tà mí dré adrélé tàle nda ì

* **17:18** 17:18 Dhya adrélé zìle «Èpìkùréyò» ì ró kòni ì adré tá tadhá dhi, tà kàdrì lavulé dhi kólénzè tà 'i. Dhya adrélé zìle «Sòtòyíkò» ì ró kòni ì adré tá àyikya tadhá dhi, lè à kòka'í tà tíí adrèbhá atsálé dhi ì, adrézó kpà togó íbe kídrikàdrì. † **17:19** 17:19 «Àrèyòpágò» kònìdhi tá rú kóngó àlo Atènyà ì le dhi òdhya 'ì, ìndì rú tògyabhá adrèbhá tá ru kimó àrà nda lé dhi kya 'i.

adhé àma bílé twá. Di mà lè n̄lè ngalè tà nda ì adré làá tàlè ngíni ya dhi.» ²¹ (Ɔ tà tá kòn̄ni tàko ko, Atènyìbhá títi dhi ì móm̄dí alìalì dhi ìbe dhi ì adré tá àyi k̄i lókyá wáyi dhi ìni fe adrézó tà tídh̄i dhi k̄i yi, adrézó kpà tà nda k̄i títi àyi kòfalésè.)

²² Di Pólò dré ngàzo àyi totó àyi ru kimóbhá nda ì kòfalé gò, tàá dhi: «Àmi Atènyìbhá ìni ì, má adré nòá dhi, tà títi ì sè dhi, àmi móm̄dí adrébhá ḡiká ìni tà nda n̄lè dhi 'i. ²³ Tàko ko, má dré tá adrerà'a tatsilé àmi k̄i bhàandre 'àsè dhi 'á dhi, má nò tá àrà mì dré adrézó àmi k̄i ḡiká k̄i lindr̄i bha 'àsà dhi ì. Má kisú kpà àlètárì mì dré adrézó ngá fe àmi k̄i ḡiká dré dhi. A t̄isì tá rúá dhi: <Ḡiká n̄lè ko dhi dré.> Di má adré mána Ḡiká mì dré adrézó lindr̄i ìni ìni bha n̄iá àko ró dhi ìni tà longó àmi dré.

²⁴ Ḡiká bvò bhàlepi ngá títi lá dhi ìbe dhi, Mírì bhù kya bvò be dhi 'i. Di adré ína adrélé tépelò móm̄dí ì dré adrélé síle dhi ì 'àsè ko. ²⁵ Móm̄dí ì k̄itswá kpà tà 'o akódhi dré ngóro akódhi tá lovó ìni ìbe na t̄ini bwà ko. Tàko ko, akódhi adré lídr̄i fe, la'a ìbe ìndì ngá àruka títi dhi ìbe móm̄dyá títi ì dré dhi ìni. ²⁶ Akódhi 'o tá súrú títi dhi ì apfòle móm̄dí àlo lésè, ì kàyíró adrélé bhà mo bvò wáyi dhi dr̄isè. Bhà àyi k̄i lókyá ì ngóro dré tá lèlè 'òle dhi t̄ini. Lanzí kpà bvò ì dré adrézó bhà mo 'àsà dhi ì. ²⁷ Ḡiká 'o tá kòn̄ni, móm̄dí ì kadréro àyi nda gò, kòk̄itswá dhi, ì kòkisúró ì be dhi bvò. Tàkò, akódhi ína vwàvwà ro àma àlo àlo títi dhi ì rúsè ko. ²⁸ Angyá ko, akódhi léna dhi, àma lídr̄i ìbe, adrézó tà 'o, adrézó kpà adrélé be. Ngóro àmi k̄i tògyabhá àruka ì dré tàlè dhi t̄ini: <Àma

akódhi ni ànzi 'i.>

²⁹ Di mà dré adrélé Giká ni ànzi 'i dhi sè dhi, adrè leá mà kòkisù ko tàle dhi, Giká ni làsú sù ngóro ngá líndrí móndí ì dré adrélé ledélé óro sè yà, àrezá sè yà, kó ngalè kírà sè yà, àyi ki tògyá sè ìndì àyi ki tà kisùle dhi sè dhi tíni dhi. ³⁰ Atú dhi, Giká tayí tá móndí ì adrélé tà 'o tà nìma ko na. Di, nyànomvá dhi, adrè ína móndyá títi àrà títi ì 'ásè dhi ki kodzó, ì kòladzáró àyi ki togó. ³¹ Tàko ko, bhà kítú í dré dra móndyá títi bvò àdhya ki tàbvó tàzo gyăgya, agó í dré zìle tà nda sè dhi sè dhi dre. Tadhá kpà móndyá títi ì dré dhi, tà nda tà bàti 'i dhi, dré akódhi nda ni tingálé dràdrà lésè dhi sè.»

³² Ì kòyi tà Pólò dré tàle móndí ni tingama dràdrà lésè dhi ni tà dri nda dre dhi, àyi ki àruka ì dré ngàzo akódhi ni gu. Di àruka ni ì dré kó tàzoá dhi: «Mà ni go tà mí dré adrélé tàle kòdhi ki yi tódhya kítú àzya sè.» ³³ Di Pólò dré pfòzo àyi kòfalésè. ³⁴ Ayi ki àruka ì dré ru amúzó akódhi be gò, ì dré Yésu ni ka'izo. Ayi nda ì kòfalé dhi tá tògyabhá nda ki àlo, Diyònúsiyò, tòkó àlo rú be Dàmáři dhi, tsàle móndí àruka íbe.

18

Pólò ì Kòrìtò na

¹ Amvolásà dhi, Pólò dré ngàzo Atènyàì lésè ìlè bhàandre Kòrìtò àdhya na. ² Kònàle dhi, ì dré ru kisúzó Yúdà mvá àlo rú be Akílà angálépi Pótò lésè dhi be. Lavú dre lókyá tsà, ì angá tá bvò Itàliyà àdhya lésè tòkó ni rú be Pìrisíkà dhi be, alìle Kòrìtò le. Tàko ko, Rómà ki ópí kàdrì,

Kàlàwùdíyò fè tá tòlí tàzoá dhi, Yúdà ànzi títi dhi ì kòpfò bhàandre Rómà àdhya 'àsè. Di Pólò dré tsàzo ³ adrélé àyi bhàna, adrélé àzì 'o tùmǎní àyi íbe. Angyá ko, ì adré tá títi àzì àlo adrézó wémà ledé dhi ni 'o kòdhyà. ⁴ Sàbátù àlo àlo títi i sè dhi, Pólò adré tá Gìká ni kúlí ta Yúdà ànzi kì lèsámbo dzó na, adrézó Yúdà ànzi kì togó asé Gíríkí íbe, ì kòka'iró Yésu be dhi bvó.

⁵ Sílà i Tímòtéyò be dhi ì kàtsá Màkèdóniyà lésè dre dhi, Pólò dré kidhózó adrélé àyi lókyá wáyi dhi ni fe adrézó Gìká ni kúlí longó, adrézó tadhá Yúdà ànzi i dré dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi. ⁶ Di, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo adrélé ligílé Pólò be, adrézó akódhi ni lodhá. Di Pólò dré àyi kítá kayázó, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi kì kàrí kàdré ngòle àmi kì tàndi i dri. Ma tà àko má rú àmi kì tà sè. Kidhólé nyànomvá dhi, má adré mána lile Gìká ni kúlí longó móndyá sùrú twá ro dhi i véna.»

⁷ Di akódhi dré apfòzo lèsámbo dzó nda lésè lile agó àlo rú be Títíyò Yúsitò dhi ni dzó na, ànyi lèsámbo dzó nda làgana. Akódhi nda tá móndí adrélépi Gìká ni ro dhi 'i. ⁸ Kònàle dhi, lèsámbo dzó ni kàdrì rú be Kùrísipò dhi i móndyá títi akódhi ni dzó lésè dhi íbe dhi, ì dré Mírì Yésu ni ka'izo. Di Kòrítòbhá àruka bǐ adrèbhá Pólò ni kúlí yi dhi ì adré tá kpà Yésu ni ka'ì gò, ì dré adrézó bàtísimò do.

⁹ Ngátsi àlo sè dhi, ngá dré agázó Pólò mi toróbí tìni gò, Mírì dré tàzoá drá dhi: «Mí ro ngá ko! Mí gò adrélé áma tà longó. Mí tayí kúlí ko. ¹⁰ Angyá ko, ma tùmǎní mí be. Dhya àlo kitswá drígá bha mí rú ámi 'òzo kònzi dhi ko. Tàko ko, ma móndí

ibe zyandre ró bhàandre kònìdhi 'á.» ¹¹ Di Pólò dré gòzo adrélé kònàle, adrélé Gìká ni kúlí tadhá àyi dré kóná àlo tàlì sè.

¹² Lókyá Gálíyò dré tá adrérà'a gùvèrènére ro bvò Akáyà àdhya drìle dhi 'á dhi, Yúdà ànzi ì dré ngàzo ru amú Pólò rú gò, ì dré akódhi ni drìzo lìzo ába tàbvó tǎrà na. ¹³ Ì dré tàzoá dhi: «Dhya kònìdhi adré ìna móndí ki kodzó, ì kàdréro Gìká ni lindrì bha látì twá àma ki tátírítrí kúlí dré adrélé tadhále dhi rúsè dhi sè.» ¹⁴ Di Pólò dré tá adrérà'a 'òle kúlí ta dhi 'á dhi, Gálíyò dré logózoá Yúdà ànzi nda ì dré dhi: «Àmi Yúdà ànzi ró ni ì, mì kàdré tá móndí asíkì tà kònzi tsà dhi sè yà, kó ngalè tà kònzi kàdrì dhi sè yà dhi, má ni tá àmi ki yi togó vwàvwà sè. ¹⁵ Di, mì dré adrélé tà kayí kúlí ki tà dri, rú ki tà dri, ìndì àmi ki tàndì ki tátírítrí kúlí ni tà dri dhi sè dhi, mì nò àmikya tà nda ì àmi. Má lè mána tà nda ki bvó tàle ko!» ¹⁶ Di dré àyi ki dròzo pòle tàbvó tǎrà nda 'ásè. ¹⁷ Gò àyi títi nda ì dré àyi ki lèsámbo dzó ni kàdrì rú be Sòsèténè dhi ni rùzo tswàle tàbvó tǎrà nda kandrà. Di, Gálíyò dré ìna tà nda ni nòzo tà tàko ró.

Pólò gò Atiyòkiyà na

¹⁸ Pólò dré adrézó Kòrìtò na lókyá be vwàvwà ro. Di dré lazizó móndyá ka'ìbhá ì tí gò, ì dré mbàzo bwátù na Pìrìsìkà ìbe ìndì Akìlà be kìtswàlé lile bvò Sírìyà àdhya na. Drìdrì dré mbàzo bwátù na dhi kandrà dhi, Pólò 'o tá àyi

drìbhí rèle bhàandre rú zìle Kèkùréyà dhi na, mòndrà dré tá sìle dhi ni tà sè.*

¹⁹ I dré tsàzo bhàandre Èfèsò àdhya na gò, Pólò dré Pìrìsikà ki tayízó Akílà be. Dré ína lèzo Yúdà ànzì ki lìsàmbò dzó na Gìkà ni kúlí ta àyi íbe.

²⁰ Gò ì dré akódhi ni ti lizízó, kàdréro dhu rè àyi véna vwàvwà ro tsà. Dì, dré ína ka'ízoá ko. ²¹ Dì, dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tayí dhi 'á dhi, dré tazoá dhi: «Gìkà kòlè dhi, má ni go atsálé àmi ta.» Dré bwátù dòzo ngàzo Èfèsò lésè, ²² lile Kàyìsàriyà na. Kòtsa dre dhi, dré rè zyà mbàzo Yèrusalémà na mòdo fe móndyá ka'ìbhá ì dré 'íkà, gò lèzo Atiyókíyà na ndò.

²³ Dré adrézó Atiyókíyà na lókyá be vwàvwà ro tsà. Gò dré ngàzo tatsilé bvò Gálàtiyà àdhya 'ásè ìndì Fìrìgíyà àdhya 'ásè, móndyá ka'ìbhá títi dhi ki timbàbe àyi ki tà ka'íka'í na.

Apólò tadhá Gìkà ni kúlí Èfèsò na ìndì Kòrìtò na

²⁴ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Yúdà mvá àlo rú be Apólò angalépi Alìgizàndriyà lésè dhi, dré tsàzo Èfèsò na. Akódhi nda tá móndí tà nìlepi bí, ìndì Gìkà ni Kúlí nìlepi dóro dhi 'i. ²⁵ A tadhá tá kpà drá Mírì ni tà dóro. Dì akódhi ni togó tá àtsi ró adrézó Yésu ni tà longó, adrézó akódhi ni tà tadhá kyákyá. Dì, nì tá ína ngbà 'i bàtìsimò Yòwànì àdhya ni tà kòdhya.† ²⁶ Dì dré kidhózó adrélé Gìkà ni kúlí ta tirì àko Yúdà ànzì

* **18:18** 18:18 Kínó lésè Yúdà ànzì ì véna dhi, móndí mòndrà sìlepi dhi kò'o mòndrà nda akilé dre dhi, adrè tá àyi drìbhí 'o rèle tà nda ni tadházó. † **18:25** 18:25 A kònò Tà 'òle dhi ì 19:3-4.

ki lèsámò dzó na. Pìrìsíkà i Akílà be dhi ì kòyi akódhi dre dhi, ì dré akódhi ni drizo lizo ába àyi véna gò, ì dré Gìkà ni tà àndu ngizo drá dóro kitswálé tíí.

²⁷ Amvolásà dhi, Apólò dré lèzoá lile bvò Akáyà àdhya na. Di mónnyá ka'ìbhá Èfèsò le dhi ì dré akódhi ni kodzózó lile gò, ì dré wáràgà tisizo àyi ki adrúpi Akáyà na dhi ì dré, ì kòka'iró akódhi dòle àyi véna dóro. Di akódhi kòtsa kònàle dre dhi, dré mónnyá Yésu ni ka'ìbhá Gìkà ni togó tani sè dhi ki ledézó tò. ²⁸ Tàko ko, adré tá tà kayí Yúdà ànzi ìbe rinyí sè mónnyá tíí i kandrá, adrézó tadhá tà tisile Gìkà ni Kúlí na dhi ì sè dhi, Yésu Mèsíyà 'i káyà dhi.

19

Pólò tsa Èfèsò na

¹ Apólò dré tá adrérà'a Kòrítò na dhi 'á dhi, Pólò dré láti dòzo lavúzó bvò kòngo ró Asíyà àdhya 'àsè, lile tsale Èfèsò na. Kònàle dhi, dré Yésu ni ka'ìbhá àruka ki kisúzó gò, ² lizizóá àyi tí dhi: «Mì dré Yésu ni ka'izo dhi, mì kisú Tírí Lólo 'í?» Di ì logó drá dhi: «Kóko, mà yi tá ko tàle dhi, Tírí Lólo be dhi.» ³ Pólò gò lizíá dhi: «Kàdré kònèni dhi, mì do di bàtìsimò àngùdhi kòdhya?» Ì logó dhi: «Bàtìsimò Yòwánì àdhya 'i.» ⁴ Di Pólò tà àyi dré dhi: «Yòwánì fè tá bàtìsimò móndí i dré, tadházóá dhi, ì ladzá àyi ki togó dre. Di adré tá tàà àyi dré dhi, ì kòka'ì dhya adrélépi tá adhéle í bvó dhi kòdhya. Dhya nda Yésu 'i.» ⁵ Ì kòyi kúlí nda dre dhi, ì dré ngàzo bàtìsimò do Mírì Yésu ni rú sè. ⁶ Di Pólò dré drígá bhàzo àyi dri gò, Tírí

Lólo dré asízó àyi ki asó gò, ì dré kidhózó adrélé ti twátwa ki ta, adrézó tà longó pròfètà kya tíni. ⁷ Ago nda ì tá ànyíànyì mudrí-drì-rì.

⁸ Amvolásà dhi, Pólò dré lizo Yúdà ànzi ki lèsámò dzó na gò, kidhólé adrélé Giká ni kúlí ta tirí àko. Dré Giká ni Opì ni tà tadházó mónnyá kònàle dhi ì dré mbă na, adrézó àyi ki togó asé, ì kòka'iró be dhi bvó. ⁹ Di, àyi ki àruka ì dré àyi ki togó 'òzo tombálé, kúlí nda ki gazo gò, ì dré kidhózó adrélé tà ta kònzi Mírì ni látì ni tà rú mónnyá títi ì kandrá. Di Pólò dré àyi ki tayízó. Dré mónnyá ka'ibhá dhi ki drizo lizo àyi ìbe Tírànò ni dzó adrézó móndí ki tadhá dhi na gò, dré adrézó Giká ni tà ta àyi dré kítú àlo àlo títi ì sè. ¹⁰ Dré 'òzoá kònini kóná rì gò, mónnyá títi Yúdà ànzi ró ìndì sùrú twá ro bvò Asíyà àdhya lé dhi ì dré Mírì ni kúlí yizo.

¹¹ Giká adré tá rinyí fe Pólò dré adrézó tà kàdrì líndrìga ró nòle rè ko dhi ki 'o. ¹² A adré tá ndìndì kítá twátwa dré tá tabèle dhi ki do lizo bhàá dràbhá ì rú gò, ì dré adrézó adrélé àyi ki drà ì lésè. Tirí kònzi ì adré tá kpà topfòle àyi ki àruka ì lésè.

Sèkévà ni ànziàgo ì tabhì tirí kònzi dròle

¹³ Yúdà ànzi àruka ì adré tá tatsíle àrà twátwa ì 'ásè, adrélé tirí kònzi ki drobe topfòle móndí ì lésè. Gò ì dré kidhózó adrélé tà nda ni tabhì 'òle Mírì Yésu ni rú sè, adrézó tàà tirí kònzi ì dré dhi: «Má adré tàà àmì dri Yésu Pólò dré adrézó tà ni ni longó dhi ni rú sè dhi, mì pfò!» ¹⁴ Di Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì àlo rú be Sèkévà dhi ni ànziàgo nzi-drì-rì dhi ì adré tá kpà 'òá kònini. ¹⁵ Kítú àlo dhi, ì tà tá kònini gò, tirí kònzi nda dré logózó àyi

dré dhi: «Má nǐ Yésu be. Má nǐ kpà Pólò àdhi 'i ya dhi be. Di, àmi àmikya àdhibhá 'i?» ¹⁶ Di agó tirí kònzì nda dré tá adrézó lána dhi dré dhèzo àyi dri, àyi títi dhi kǐ rinyí lavú gò, àyi kǐ tswàzo tà tàndì ró. Gò ì dré lapázó dzó nda lésè bvólíí ro ìndì làzì be bǐ àyi rúsè.

¹⁷ Mòndyá títi Yúdà ànzì ró ìndì sùrú twá ro Èfèsò le dhi ì kòyi tà nda dre dhi, tirí dré àyi kǐ 'òzo gò, ì dré adrézó Mírì Yésu nǐ rú nǐ lindrì bha.

¹⁸ Di mómódí bǐ Yésu nǐ ka'ìbhá dhi ì adré tá alìle tà kònzì ì dré 'òle dhi kǐ ta ngádra 'á mómódí títi ì kandrá. ¹⁹ Ayi kǐ àruka adrèbhá tá làndrì ndrìbhá ro dhi ì adré tá àyi kǐ búkù làndrì àdhya kǐ adó alìzo zàá mómódí títi ì kandrá. Búkù ì dré zàle nda kǐ làgí tá ànyànyì làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí.* ²⁰ Di ásà dhi, Mírì nǐ kúlí adré tá la'úlè akódhi nǐ rinyí sè, adrélé lile drìdrì.

²¹ Tà nda ì kò'o ru títi dre dhi, Pólò dré nòzoá dhi, dóro nǐ í dré lavulé bvò Màmèdòníyà àdhya 'ásè ìndì Akáyà àdhya 'ásè, lile Yèrúsalemà na dhi. Tà tá dhi: «Má kòlì tsàle kònàle dre dhi, adrè kpà leá dhi, má kòlì Rómà na.» ²² Di dré àyi àzìàmù rǐ, Tímòtéyò ì Erástò be dhi kǐ mùzo lile í kandrána Màmèdòníyà na gò, dré ína adrézó Asíyà na lókyà tsà sè.

Efèsòbhá kǐ ligima Pólò ì rú dhi

²³ Lókyà nda sè dhi, tà dré abízó nyǎnyì Èfèsò na Mírì nǐ láti nǐ tà sè. ²⁴ Agó àlo rú be Dèmètríyò adrélépi tá ngá di àrezá sè dhi tá kònàle be.

* **19:19** 19:19 «Làfa lò'wa ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí» (50.000) kòni ì tá làfa adrélé fèle mómódí ngùlù-nyadhi-rì-drì-mudrí dhi ì dré àzì 'òle kítú àlo sè dhi tí dhi 'i.

Akódhi nda i àzízí ni íbe dhi ì adré tá gǐká tòko ró rú be Arètémǐ dhi ni dzó nzǐ tsàtsà dhi ki ledé àrezá sè, adrézó làfa kisú ásà bí.† ²⁵ Di akódhi dré ngàzo áyi àzízí nda ki kimó túmání móndí àruka adrèbhá tá ngá ledé àyi tǐni dhi íbe gò, tàzoá àyi dré dhi: «Áma arúpi i, mì nǐ tàle dhi, mà adré làfa kisú bí àzǐ kòdhi sè dhi be. ²⁶ Di mì nò ìndì mì yi tàle dhi, Pólò kòdhi se móndí zyandre kònwa Èfèsò 'a ìndì bvò wǎyi Asíyà àdhya lé dhi ki togó litilé dre. Adré ína tàá dhi, gǐká líndrǐ móndí ì dré adrélé ledélé àyi ki drígá sè dhi i, gǐká tàndì 'i ko. ²⁷ Di tà nda kitswá ngbà 'í àma ki àzǐ ni rú kizá kòdhya ko. A ni kókpà kitswá àma ki gǐká tòkó gú, Arètémǐ ni tépelò ni rú kizá gò, akódhi ni líndrǐ móndyá títí Asíyà 'ásè ìndì bvò wǎyi 'ásè dhi ì dré adrélé bhàle dhi ni tingázó!»

²⁸ Di ì kòyi tà nda dre dhi, àyi ki togó dré aswázó tà tàndì ró gò, ì dré ngàzo adrélé tetrélé adrézó loyóá dhi: «Àrètémǐ Èfèsòbhá kya kàdrǐ lavúlé!» ²⁹ Gí ko, tà dré abízó nyǐnyǐ bhàandre nda 'á. Di móndí zyandre dhi ì dré Pólò ni atsiàmú, Gáyò i Arìstàrukò be angábhá Màkèdòníyà lésè dhi ki rùzo gò, ì dré ru wùzo lile àyi íbe àrà kàdrǐ adrézó ru kimó dhi na. ³⁰ Pólò adré tá ína leá pfòle móndyá zyandre nda i kandrá. Di, móndyá ka'ìbhá dhi ì dré àyíkya ka'izoá ko. ³¹ Ndìndì dhya kàdrǐkàdrǐ Asíyà drile dhi ki àruka adrèbhá tá Pólò ni arúpi ró dhi, ì

† 19:24 19:24 «Àrètémǐ» kònìdhi, Gíríkǐ ki gǐká ki àlo tòko ró, ì dré adrézó mì bha vélána, kòfèró àyi dré ànzi dhi 'i. † adré tá akódhi ni líndrǐ bha dzó nzǐ tsàtsà ledélé àrezá sè dhi i sè.

dré kúlí mùzo akódhi ni ti lizí, kòpfòró mónnyá zyandre nda i kandrá ko.

³² Mónnyá zyandre ru kimóbhá nda ki dri abí dre nyinyi. Ayi ki àruka i adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka ni i adré tá kó tà àzya ta. Ayi bí dhi i nǐ tá ngalè i kimó tá ru àdho tà sè ya dhi ko.

³³ Yúdà ànzi i dré agó àlo rú be Alìgìzándrè dhi ni 'òzo pfòle mónnyá zyandre i kandrá, kòngiró tà nda ni àndu be dhi bvó. Di akódhi dré dríga bhàzo kuru àyi ki kúlí kikízó, í kòkitswáró àyi tǎrá ga àyi kandrá. ³⁴ Di, i kòñi akódhi Yúdà mvá 'i dhi dre dhi, i dré ngàzo adrélé tetrélé kúlí àlo sè ànyìànyì sáà rǐ, adrézó loyóá dhi: «Àrètémǐ Èfèsòbhá kya kàdrì lavúlé!»

³⁵ Kùdù ro dhi, dhya bhàle adrélé bhàandre nda ni tà tisì dhi dré ngàzo mónnyá zyandre nda ki kúlí kikí gò, tàzoá àyi dré dhi: «Àmi Èfèsòbhá ni i, mónnyá títi dhi i nǐ tàle dhi, à bhà bhàandre Èfèsò àdhya adrélé gǐká gú, Àrètémǐ ni tépelò líkí, akódhi ni líndrì adhélépi bhù lésè dhi íbe dhi be.

³⁶ Dhya àlo kitswá tà kòdhi ni kayí bwà ko. Ásà dhi, adré leá dhi, mì kàdré kíri, ìndì mì kò'o tà wáyá ro ko. ³⁷ Mì adrì àgo kòni i kònwà, tákò i lodhá àyikya àma ki gǐká tòkó ko, i topá kpà ngá akódhi ni tépelò i lésè ko. ³⁸ Di Dèmètríyò i àzízí ni íbe dhi i kàdré tà íbe tàle móndí i rú dhi, àrà adrézó tàbvó ta dhi i be, ìndì tàbvó tabhá i be. Adré di leá dhi, i kòlì tà ta móndí i rú kònàle.

³⁹ Mì kàdré tà àzya íbe lizílé dhi, à ni kpà tà nda ki yi àrà adrézó tà ki bvó lanzí àma ki tòlí sè dhi na.

⁴⁰ Tàko ko, tayí ngbà 'í tsà, à dré àma ki asíkizo móndí ki ligima àndrò kòndhi ni tà sè. A kòlízí

àma dhi, mà kitswá tà àlo ta tà wàyá 'òle ándrò kònìdhi ni àndu ngìzo dhi bwà ko.» Di kòtà tà nda i dre dhi, dré mónnyá zyandre ru kimóbhá nda ki 'òzo ayílé.

20

Pólò lavú Màkèdòníyà 'ásè ìndì Gírìkì ki bvò 'ásè

¹ Tà wàyá nda kàkí dre dhi, Pólò dré mónnyá ka'ìbhá dhi ki azízó gò, àyi ki kodzózó adrélé àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ìka'ì na. Kòlazī àyi tí dre dhi, dré ngàzo lile bvò Màkèdòníyà àdhya na. ² Dré lavúzó bvò nda 'ásè, tà bí dhi ki tabe mónnyá ka'ìbhá dhi ki timbàzo àyi ki tà ka'ìka'ì na. Dré tsàzo Gírìkì ki bvò na gò, ³ dré adrézó kònàle mbă na. Dré tá adrérà'a 'òle bwátù do lizo bvò Siríyà àdhya na dhi 'á dhi, dré yìzoá tàle dhi, Yúdà ànzi ì yi tá ru kitswázó àyi 'o kònzi. Di dré nòzoá dhi, dóro ni ì dré gòle bvò Màkèdòníyà àdhya 'ásè dhi. ⁴ Akódhi ni atsiàmu i tá: Sòpàtrò, Pírò ni mvá angalépi Bèróyà lésè dhi, Arìstàrúkò i Sèkúndò be angábhá Tèsàlòníkè lésè dhi i, Gáyò Dèrúbè lésè dhi, Tìmòtéyò, tsàle Tìkíkò i Tròfimò be angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi i. ⁵ Ayi nda ì dré lizo drìdrì àma kandrána, kitswálé àma ki letè Trówà na. ⁶ Àma ró dhi, gwányá Mápà tàkú àko dhi àdhya àmvolésè dhi, mà dré bwátù dòzo ngàzo Filípóyì lésè gò, kítú nzi àmvolésè dhi, mà dré tsàzo ru kisú àma ki atsiàmu nda ìbe Trówà na. Gò mà dré adrézó kònàle kítú nzi-drì-rì.

Yùfikò ni tingama dràdrà lésè dhi

⁷ Kítú ni àlo pósò àdhyà sè dhi, mà kimó tá ru móndyá ka'ibhá dhi íbe, kitswázó mányàngá do nyàle.* Pólò adré tá tà ta móndyá nda i dré. Di dré tá adréle 'òle lile drùbhì sè dhi sè dhi, dré gòzo adréle tà ta tsàle ngátsi kítógá na. ⁸ A tobhá tá tálà bí dhi i dzó 'a kile kurú na mà dré ru kimózó lána dhi na. ⁹ Kàdhùrà àlo rú be Yùtikò dhi lírí tá mòlísà na gò, ayí dré adrézó akódhi ni 'o, Pólò dré tá adrerà'a tà ta vwàvwa ro dhi 'á. Di ayí kòlavú akódhi dre dhi, dré dhèzo byá kìní na, dzó nda ni ètázì ni na 'ásè. A ni akódhi ni tingá dhi, àkò drà ína dre. ¹⁰ Di Pólò dré sizo, tandile kàdhùrà nda drìle, akódhi ni lomvó í drígá gò, tàzoá móndyá tíí i dré dhi: «Mì bhà àmi kì togó kuru ko! Akódhi lídrì íbe!» ¹¹ ƒ kògò mbàle dzó 'a kile kurú na nda na dre dhi, ì dré mápà tojòzo nyàle. Di Pólò dré gòzo tà ta tsàle drùbhì na gò, ngàzo lile. ¹² Gò ì dré kàdhùrà nda ni drizo nzizo ába rúbhá be líná. Di tà nda tindrì tá móndyá tíí dhi kì togó lavulé.

Pólò nga Trówà lésè lile Mìlétò na

¹³ Gò mà dré bwátù dòzo lizo drìdrì Pólò kandrána, kitswálé akódhi ni letè bhàandre rú zìle Àsò dhi na. Tàko ko, akódhi lè tá ína atsí tòle pá sè tsàzo àma kì kisú kònàle. ¹⁴ Akódhi kàtsá àma kì kisú Àsò 'a dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lile tsàle bhàandre rú zìle Mìtìlénè dhi na. ¹⁵ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré gòzo lile bwátù sè, tsàle tùrù Kíyò àdhyà kandrá.

* **20:7** 20:7 Gìká ni Kúlí tisile Gírìkì ti sè dhi adré tàà kònwa dhi: «...kitswázó mápà tojò». Kúlí kòdhi ì kitswá leá tàle dhi: «kitswázó mányàngá Mírì àdhyà ni nya».

Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tùrù Sámò àdhya na. Di kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Mìlétò dhi na. ¹⁶ Pólò lè tá áyi kíkílé Èfèsò na ko, kòtigíró tà bvò Asíyà àdhya na ko dhi sè. Tàko ko, adré tá ína léá lile mbèlè, kòkítswá dhi, kòtsaró Yèrúsalmà na drìdrì gwányá Pàtèkótè àdhya kandrá.

Pólò tà tà bhàgo Efèsò lésè dhi i dré

¹⁷ Di Mìlétò na dhi, Pólò dré kúlí mùzo Èfèsò na bhàgo Èkèlézyà àdhya ki azí. ¹⁸ I kàtsá akódhi véle dre dhi, dré tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá mà dré tá adrérà'a àmi íbe dhi 'á dhi, mì nì ngalè má 'o tá tà ngíni ya dhi be, kidhólé kítú má dré atsázó bvò Asíyà àdhya 'á dhi sè. ¹⁹ Má 'o tá Mírì nì tà akódhi nì màrábà tìni, togó ànzimvá kya tìni dhi be ìndì mìnbra be bǐ, tágba Yúdà ànzi ì dré tá áma tabhizo tà ì dré tá ru yizo 'òá má rú dhi i sè dhi. ²⁰ Mì nì tàle dhi, má longó tá àmi dré Gíká ni kúlí, tà ni ki tadházó móndyá títí i kandrá, ìndì àmi ki dzó i 'ásè dhi be. Mà zù àmi dré tà àlo kitswálépi àmi ki ledé bwà dhi ko. ²¹ Má kodzó tá Yúdà ànzi i móndyá sùrú twá ro dhi íbe, ì kòladzáró àyi ki togó agòzo Gíká véle, ìndì ì kòka'író àma ki Mírì Yésu.

²² Di mì yi rè ká! Nyànomvá dhi, má adré mána lile Yèrúsalmà na, ngóro Tírí Lólo dré adréle áma dri dhi tìni. Má nì àdho tà nì atsá má rú kònàle nì ya dhi ko. ²³ Má nì ngbà 'í tà Tírí Lólo dré adréle longolé má dré bhàandre àlo àlo títí i 'ásè kònìdhi be: Bǎ i kizà íbe dhi ì adré áma letè kònàle. ²⁴ Di, má adré mána áma lídrì no tà tàko ró. Má adré ngbà 'í angú kòdhi nì le ràle tsàle

kùdù ni na, má kò'oró àzì Mírì Yésu dré tayílé má drígá dhi akílé tíí, kòdhi adré tàá dhi, má kòlongóró Rúbí Tani Gíká ni togó tani ni tà dri dhi mómí i dré.

²⁵ Dì nyànomvá dhi, má nǐ tàle dhi, àmi má dré tatsízó Gíká ni Opì ni tà longóbe àmi kòfalésè dhi ki àlo kitswá gòle véle áma mǐbhalé no ko dhi be. ²⁶ Ásà dhi, má adré tàá àmi dré ándrò kònìdhi dhi, àmi tíí dhi i kòfalé dhi, dhya àlo ni kàrí kitswá ngòle má dri ko. ²⁷ Tàko ko, má longó àmi dré tà tíí Gíká dré tá lèle má kòlongó dhi i, àlo ni ni zu àko ró. ²⁸ Dì mǐ kàdré àmi ki tàndi ki líkí, túmání kábilígyà ki pǎrí wǎyi Tírì Lólo dré bhàle àmi drígá, mǐ kàdréro àyi ki drǐ ko dhi íbe. Mǐ kàdré Gíká ni Ekèlézyà dré gǐle áyi tàndi ni kàrí sè dhi ki líkí ngóro kábilígyà líkíbhá dóro dhi i tǐni. ²⁹ Má nǐ tàle dhi, áma lǐma àmvolésè dhi, kàlagí àtrá ki tíí àmi kòfalé kitswálé àmi ki 'o kònzì dhi be. I kitswá àyíkya kábilígyà ki àlo tayí líná ko. ³⁰ Ndìndì àmi ki tàndi i kòfalé dhi, mómí àruka ki apfò adréle tà bàti ladzá atsálé kinzò ro, kitswázó mómíyá ka'íbhá dhi ki se àyi vése dhi bvó. ³¹ Ásà dhi, mǐ kàdré tamǐga dri! Mǐ kòtivì ko tàle dhi, gǐle kóná na dhi, má tayí tá àmi àlo àlo tíí dhi ki kodzoma mǐndra be bí kítú be ìndì ngátsi be dhi ko dhi.

³² Nyànomvá dhi, má adré àmi ki tayí Gíká drígá, akódhi kàdréro àmi ki timbà kúlí dré afèle áyi togó tani sè dhi sè, mǐ kòkisúró tà dré lazílé mómíyá tíí i dré bhàle twá adréle ina ró dhi i dré tàyilé ro dhi be dhi bvó. ³³ Má bhà tá dhya àlo ni ngá lovó ko, kàdré akódhi ni àrezá 'i yà,

akódhi ni óró 'i yà, kó ngalè akódhi ni kítá 'i yà dhi. ³⁴ Ami ki tàndi, mì nǐ tàle dhi, má 'o tá àzì áma tàndi ni drígá sè, kitswázó ngá kisú àma dré, áma bhápi íbe dhi be. ³⁵ Tà títi má dré 'òle dhi i sè dhi, má tadhá àmi dré dhi, lè mì kàdré àzì 'o landè àko ró kònini, kitswázó móndí yàyà dhi ki ledé. Mì kisù rè kúlí Mírì Yésu ni tàndi dré tàle kòni i ká: <Dhya adrélépi ngá fe dhi ni kólénzé adré dhya adrélépi ngá kisú dhi àdhya ni lavú.>>

³⁶ Pólò kòtà tà nda i dre dhi, i dré àyi ki kórókó titizo tà zizo Gíká tí. ³⁷ Di àyi títi dhi i dré adrézó Pólò ni kamú, adrézó ngòle rúá, i dré tá adrérà'a lazilé tíá dhi 'á. ³⁸ Ayi ki togó tá kizà ro lavúlé, akódhi dré tá tàle dhi, i kitswá gòle véle àyi no ko dhi sè. Gò i dré akódhi ni adzízó yǎandre mìle, kòmbàró bwátù na.

21

Pólò lè Yèrúsalemà na

¹ Mà kòlanzí ru bhàgo nda íbe dre dhi, mà dré bwátù dòzo lizo pyà tùrù Kósà àdhya na. Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo tùrù Ródò àdhya na. Gò mà dré lizo tsàle bhàandre Pàtárà àdhya na. ² Kònàle dhi, mà dré bwátù àzya adrélépi 'òle zyàle bvò Fòwìnikè àdhya na dhi ni kisúzó gò, mà dré tombàzo lána lile. ³ Mà kòtsa àrà adrézó tùrù Kìpìrò àdhya ni drǐ no dhi na dre dhi, mà dré lavúzó tàbhhu ni lésè gò, lile bvò Síríyà àdhya na. Di mà dré tsàzo bhàandre Tírè àdhya na, à kòtiríró ngá bwátù nda dré adólé dhi i be dhi bvó. ⁴ Kònàle dhi, mà dré móndí ka'ibhá àruka

ki kisízó gò, mà dré adrézó àyi íbe kítú nzi-drì-rì. Àyi nda ì dré tàzoá Pólò dré Tírí Lólo ni rinyí sè dhi, kòlì Yèrúsalmà na ko. ⁵ Di, àma ki lókyá kòkìtswá dre dhi, mà dré àmakya ngàzo kìtswálé lìle. Mòndyá ka'ìbhá títi nda ì, àyi ki tòkó ì ìndì àyi ki ànzimvá íbe dhi, ì dré àma ki adzízó apfòle bhàandre nda lésè gò, mà dré àma ki kórókó titizo tà zizo Gìká tí yìandre mìle. ⁶ Mà kòlazi àyi tí dre dhi, mà dré tombàzo bwátù na lìle gò, ì dré àyikya nzizo àyi bhàna.

⁷ Mà kònga Tírè lésè dre dhi, mà dré lizo tsàle bhàandre rú zìle Pòtòlémáyì dhi na. Kònàle dhi, mà dré mòdo fèzo àma ki adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré gò, mà dré adrézó àyi íbe kítú àlo. ⁸ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo tsàle bhàandre Kàyisàriyà àdhya na. Kònàle dhi, mà dré adrézó Filípò, Rúbí Tani longólépi dhi ni dzó na. Akódhi nda tá dhya nzi-drì-rì kípèle Yèrúsalmà na dhi ki àlo 'i.* ⁹ Akódhi tá ànzitòkó su mobhá rè ko, adrèbhá tá Gìká ni kulí longó pròfètà kya tíni dhi íbe.

¹⁰ Mà kàdré kònàle gìle kítú àruka ì dre dhi, pròfètà àlo rú be Agábò dhi dré atsázó bvò Yùdáyà àdhya lésè. ¹¹ Akódhi nda dré àyi kisízó ànyi àma làga, Pólò ni káfà adó, àyi pá ki adròzo àyi drígá íbe gò, tàzoá dhi: «Tírí Lólo adrè tàá dhi: Yúdà ànzi Yèrúsalmà na dhi ki káfà kònìdhi ni líyí ni adrò kònìni gò, ì dré akódhi ni fèzo móndí sùrú twá ro dhi ì drígá.» ¹² Mà kòyi tà nda dre dhi, àma mónnyá ka'ìbhá kònàle dhi íbe dhi ì, mà dré Pólò ni ti lizízó, kòlìró Yèrúsalmà na

* **21:8** 21:8 A kònò Tà 'òle dhi ì 6:5; 8:5.

ko dhi bvó. ¹³ Di, Pólò dré ína logózóá dhi: «Mì adré ngòle, adrézó áma togó 'o nòle àdho tà sè? Ma gànzi ró ngbà 'í bã nya kòdhya ko. Ma kókpà gànzi ró lile dràle Yèrúsalémà na Mírì Yésu ni rú ni tà sè.» ¹⁴ Di mà dré kitswálé akódhi ni logá bwà ko dhi sè dhi, mà dré kúlí tayízó, tàzoá dhi: «Tà Mírì dré adréle lèle 'òle dhi kò'o ru wà.»

¹⁵ Amvolásà, mà dré tà títi dhi kì ledézó gò, mà dré mbàzo Yèrúsalémà na. ¹⁶ Mà mbà tá túmání mómí ka'ìbhá àruka Kàyìsàríyà lésè dhi ìbe. Di ì dré àma kì drìzo lizo àma ìbe agó àlo rú be Mìnàsonà dhi ni dzó na, mà kàyíró kònàle be dhi bvó. Akódhi nda angá tá Kìpírò lésè, ìndì akódhi tá mómí Yésu ni ka'ìlepi kínó lésè dhi 'ì.

Pólò ì kímó ru bhàgo Ekèlézyà àdhya ìbe

¹⁷ Mà kòtsa Yèrúsalémà na dre dhi, àma kì adrúpi Yésu ni ka'ìbhá dhi ì dré àma kì ka'izo dòle togó dóro sè. ¹⁸ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré lizo Pólò be Yàkóbhò bhàna.† Kònàle dhi, bhàgo títi Ekèlézyà àdhya ì kímó tá kpà ru. ¹⁹ Di Pólò dré mòdo fèzo àyi dré gò, tà títi Gìká dré 'òle àyi àzì sè mómíyá sùrú twá ro dhi ì kòfalé dhi kì titízó àyi dré mibhalé tí.

²⁰ Ì kòyi tà nda ì dre dhi, ì dré ngàzo adréle Gìká ni rú bha kùle. Gò ì dré tàzoá Pólò dré dhi: «Àma kì adrúpi, mí nò rè ngalè Yúdà ànzi lizólizo dhi ì ka'ì Yésu ngíni ya dhi ká. Ayì títi nda kì togó kókpà àtsi ró Mósè ni tátírítrí kúlí ni tà sè. ²¹ Di, ì yi tàle dhi, mí adré mína Yúdà ànzi títi ayìbhá mómíyá sùrú twá ro dhi ì kòfalésè dhi

† 21:18 21:18 Yàkóbhò kònìdhi tá Yésu ni adrúpi kì àlo 'ì. A kònò Tà 'òle dhi ì 12:17; 15:13.

ki tadhá, ì kòtayíró Mósè ni tátrítrí kúlí, ìndì ì kògòró vélé adrélé àyi ki ànzì ki lwa ko, adrézó kpà àma ki labhi lebè ko. ²² Mà ni 'òá ngíni? Tàko ko, ì ni dra ámi atsama ni rúbí yi 'í. ²³ Dì mí kò'o tà mà dré adrélé tàle mí dré kònìdhi kòdhyà. Ago su mònndrà sibhá dhi ì kònwa àma kòfalé be. ²⁴ Mí kòdrì àyi nda ì lizo àyi íbe, mì kòtemvéro àmi túmání àyi íbe Gĩká kandrá. Mí kòfè kpà làfa ì dré kitswázó àyi ki drìbhí 'o rèle dhi mì.‡ Mí kò'o kònìni dhi, mónnyá títi dhi ki nǎ tàle dhi, tà adrélé tàle mí rú kòdhi ì kinzò 'i dhi be. † ni kpà nǎ dhi, mí adrè mína tà tátrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi ki ka'í 'òle dhi be. ²⁵ Kàdré mónnyá ka'ibhá sùrú twá ro dhi ki tà sè dhi, mà tisì tá wárágà, tà mà dré tá ru yìzo ì kò'o dhi ki longózó àyi dré. Má tisì tá dhi, ì kònya mányàngá fèle gĩká tàko ì dré dhi ko, ì kònya kà'wá kàrí ko, ì kònya kà'wá 'òle zùle dràle dhi ki zǎ ko, ìndì ì kò'o ndòtò tà ko.Š»

²⁶ Dì kítú bvóá dhi sè dhi, Pólò dré àgo nda ki drìzo lizo àyi ki temvé túmání í be. Gò dré fizo tépelò na, kitswálé lókyá àyi ki temvema nda dré kitswázó akílé gò, ngá fèzo Gĩká dré àyi àlo àlo títi dhi ki rú sè dhi ni longó.*

A ru Pólò tépelò na

²⁷ Kítú nzi-drì-rì àyi ki temvema nda àdhyà ì dré tá adrérà'a 'òle akílé dhi 'á dhi, Yúdà ànzì àruka angábhá bvò Asíyà àdhyà lésè dhi ì dré

‡ **21:24** 21:24 A kònò tà àndu ngìle mònndrà síma ni tà sè Tà 'òle dhi ì 18:18 na dhi. § **21:25** 21:25 A kònò Tà 'òle dhi ì 15:20.

* **21:26** 21:26 A kònò 1 Kòrìtòbhá ì 9:20.

Pólò ni nòzo tépelò na. Di ì dré ngàzo móndyá zyandre tíí dhi ki 'a tíí, akódhi ni rùzo gò, ²⁸ ì dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Ìsèrelè ànzi i, mì alì àma ki ledé wà! Kònìdhi agó adrélépi móndyá tíí àrà tíí i 'àsè dhi ki kodzó ligilé àma ki sùrú rú, àma ki tátrítrí kúlí rú, ìndì tépelò kònìdhi rú dhi 'i. Kòdhi íbe dhi, akódhi adrì ndìndì móndí sùrú twá ro dhi i afízó àyi íbe tépelò le, àrà lólo kònìdhi ni 'òzo atsálé ndí ró!» ²⁹ (Í tà tá kònìni tàko ko, ì nò tá Tròfimò angálépi Èfèsò lésè dhi i Pólò be bhàandre 'á. Di ì adré tá àyikya kisúá dhi, Pólò adrì tá akódhi afízó ába tépelò le.)

³⁰ Di tà nda dré móndyá tíí bhàandre nda 'á dhi ki 'a tíízó gò, ì dré angázó aralé àrà tíí i lésè Pólò ni ru, akódhi ni sèzo pfòzo ába tépelò 'àsè gò, tépelò ni dzóti ki tesézó. ³¹ Di ì dré tá adrérà'a 'òle Pólò ni pfu dràle dhi 'á dhi, Rómà ki sòdá ki kàdrì dré yìzoá tàle dhi, tà abí dre nyínyi Yèrúsalamà 'a. ³² Gbã kòdhwa, akódhi dré sòdá ki drìzo àyi ki drì kobhá íbe ràzo àyi íbe móndyá zyandre nda i véna. Ayi nda ì kònò sòdá ki kàdrì nda i sòdá ni íbe dre dhi, ì dré Pólò ni pfùma tayízó. ³³ Di sòdá ki kàdrì nda dré áyi kisízó ànyi akódhi làga gò, akódhi ni 'o rùle, adròle nyìrì rì dhi i sè. Gò dré lizízóá ngalè akódhi àdhi 'i ya dhi, ìndì 'o tá àdho tà 'i ya dhi. ³⁴ Móndyá zyandre nda i kòfalé dhi, móndí àruka ì adré tá tetrélé, adrézó tà àlo ta. Aruka ni ì adré tá kó tà àzya ta. Tà wàyá nda sè dhi, sòdá ki kàdrì nda kitswá tá tà nda ni àndu ni bwà ko. Di dré Pólò ni 'òzo drìle lizo ába dzó kàdrì adrézó sòdá ki líkì dhi na. ³⁵ Sòdá nda ì kòtsa Pólò be àrà adrézó mbàle

dzó kàdrì nda na dhi na dre dhi, ì dré akódhi ni dòzo dodò mónnyá zyandre nda ki ligima ni tà sè. ³⁶ Tàko ko, àyi tíí dhi ì adré tá lile tetrébe àyi vésè, adrézó loyóá dhi: «Akódhi kòdràdrà! Kòdràdrà!»

Pólò ga áyi tàrá mónnyá zyandre i kandrà

³⁷ A dré tá adrérà'a 'òle Pólò ni 'o file dzó kàdrì nda na dhi 'á dhi, dré lizízóá sòdá ki kàdrì tí dhi: «Má ni kitswá tà ta mí dré bwà?» Dì sòdá ki kàdrì nda logó drá dhi: «Mí nì tákò Gírìkì ti tàle be? ³⁸ Mi kònìdhi tsì Ezèpétò agó atú móndí ki kodzólépi ligílé gò drìkònzìbhá ngùlù-su dhi ki drìzo lapázó àyi íbe duku na dhi 'i ko?» ³⁹ Dì, Pólò logó drá dhi: «Ma, ma Yúdà mvá angálépi Tàrusò bvò Kìlìkíyà àdhya lé dhi lésè dhi 'i. Dì ma móndí bhàandre rúku kyàkyà dhi lésè dhi 'i. Má adré ámi ti lizí, mí kòfèró má dré látì tà tàzo mónnyá zyandre kònì ì dré.» ⁴⁰ Dì sòdá ki kàdrì nda kòka'í dre dhi, Pólò dré ngàzo áyi totó àrà adrézó mbàle dzó kàdrì nda na dhi na gò, drígá bha kuru mónnyá zyandre nda ki kúlí kíkízó. Dì ngá kòbhù ndiìi dre dhi, dré tàzoá àyi dré Èbèrè ti sè dhi:†

22

¹ «Áma adrúpi i, áma atá íbe ni i, mì yi rè tà má dré adrélé tàle àmi dré áma tàrá gàzo ni i ká!» ² † kòyi akódhi adrérà'a tà ta àyi dré Èbèrè ti sè dre dhi, ì dré gòzo vélé adrélé kíri wáláká ni ni lavú. Gò Pólò dré tàzoá dhi: ³ «Ma Yúdà

† **21:40** 21:40 A kitswá kpà kúlí «Èbèrè ti» kònì ki ladzá: «Àràméyà ti».

mvá t̄ile Tàrusò bvò Kìlikíyà àdhyà lé dhi na dhi 'i. Dì, à líkí tá ma mbàle kònwa Yèrusalémà 'a. Gàmàlìyélè tadhá tá àma kí tábhí kí tátrítrí kúlí má dré n̄ile kyá dhi n̄i. Ama togó tá àtsi ró Gíká n̄i tà sè, àmi títi àndrò n̄i kya t̄ini. ⁴ Kàdré móndyá adrèbhá Yésu kòdhi n̄i láti lebè dhi kí tà sè dhi, má pfo tá àyi kí m̄i tsàle byá àyi kí dràdrà na. Má turú tá àyi àgo ró ìndì tòko ró nda i lebhélé b̄ádzó na. ⁵ Kòwánà kí kàdrì i bhàgo kàdrì títi dhi ìbe dhi kí kitswá tadhá dhi, tà má dré adrélé tàle kòdhi i tà bàti 'i dhi. Má kisú tá ndìndì wáràgà àyi nda ì dré t̄is̄ile àyi kí adrúpi Dàmàsékè na dhi i dré dhi i gò, má dré l̄izo ába kitswálé móndyá ka'ìbhá kònàle dhi kí turú adrìle Yèrusalémà le, à kònòró tà àyi dri be dhi bvò.»

Pólò títi, í ka'ì Yésu ngíni ya dhi

(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 9:1-19; 26:12-18)

⁶ «Lókyá má dré tá adrèrà'a tsàle ànyi Dàmàsékè làga ànyíanyi k̄itú r̄ir̄i sè dhi 'á dhi, ngádra kàdrì bhù lésè dhi dré kòzo ngb̄ó ró ngá kazá má làgàsè kúrú. ⁷ Dì má dré dhèzo k̄iní mi gò, má dré kúlí ȳizo tàá má dré dhi: <Sàwúlò, Sàwúlò, mí adrè áma m̄i pfo àdho tà sè?> ⁸ Má dré lizízóá dhi: <Mírì, mi àdhi 'i?> Dì kúlí nda logó má dré dhi: <Ma, Yésu Nàzàrètà lésè, mí dré m̄ina adrélé m̄i pfòle dhi 'i.> ⁹ Ama atsiàmú ì nò tá kpà ngádra nda 'í. Dì, ì n̄i tá àyikya tà kúlí nda dré tá adrélé tàle má dré dhi kí àndu ko. ¹⁰ Gò má dré lizízóá dhi: <Mírì, lè má kò'o ngíni?> Mírì logó má dré dhi: <Mí nga l̄ile Dàmàsékè na. Kònàle dhi, à n̄i tà títi Gíká dré bhàle mí kò'o dhi kí ta mí dré.> ¹¹ Dì má dré kitswálé ngá no

ngádra nda ni lagulagu dré bwà ko dhi sè dhi, áma atsiàmú ì dré áma drígá rùzo, áma sèzo lizo má be Dàmàsékè na.

¹² Kònàle dhi, agó àlo rú be Anàníyà dhi dré alizo áma no. Akódhi nda tá móndí adrelépi tròle Mósè ni tátrítrí kúlí rú dhi 'i. Yúdà ànzì tíí Dàmàsékè na dhi ì adré tá kpà akódhi ni rú ta dóro. ¹³ Akódhi kàtsá áyi totó ànyi má làga dre dhi, dré tàzoá má dré dhi: <Áma adrúpi Sàwúlò, ámi mǐ kògò ngá no!> Gbǎ lókyá nda sè dhi, má dré gòzo adrelé ngá no gò, má dré akódhi ni nòzo. ¹⁴ Akódhi dré tàzoá má dré dhi: <Gíká àma kí tábhí kya zì mǐ kitswálé tà í dré adrelé lèle 'òle dhi kí ni, kitswálé Dhya gyǎgya dhi ni no, ìndì kitswálé akódhi nda ni kúlí yi tíá dhi bvó. ¹⁵ Tàko ko, mí ni akódhi ni tà mí dré nòle ìndì mí dré yìle dhi kí longó móndyá tíí ì dré. ¹⁶ Dì nyànomvá dhi, mí adré àdho tà letè? Mí nga akódhi ni zi adrelé ámi Mírì ro, ìndì mí do bàtìsimò, Gíká kòdzìró mǐ ámi tàkonzì ì lésè be dhi bvó.>>

Pólò tíí, Mírì zi ì lèle móndyá sùrú twá ro dhi ì véna ngíni ya dhi

¹⁷ «Má kàgò Yèrúsalémà le dre dhi, má dré adrézó tà zi Gíká tí tépelò na gò, ngá dré afízó má dri toróbí tíni. ¹⁸ Má nò tá Mírì adrerà'a tàá má dré dhi: <Mí nga mbèlè pfole Yèrúsalémà 'ásè. Tàko ko, móndyá Yèrúsalémà 'a dhi ì kitswá àyikya áma tà mí dré adrelé longólé dhi kí ka'ì bwà ko.> ¹⁹ Má logó dhi: <Mírì, àyi nda ì nǐ dóro tàle dhi, má adré tá mána tatsilé lísambò dzó ì 'ásè móndyá adrebhá ámi ka'ì dhi

ki turúbe lebhélé bǎdzó na, adrézó kpà àyi ki bhwa. ²⁰ Kòdhi ìbe dhi, lókyá à dré tá adrérà'a Sètéfànò, ámi tà longólépi dhi ni kàrí kutú dhi 'á dhi, ma tá mána kònàle, adrélé tà nda ni ka'ì, adrézó kpà dhya adrèbhá tá akódhi ni pfu dràle dhi ki kítá líkí.> ²¹ Dì Mírì dré tàzoá má dré dhi: <Mí lì, tàko ko, má ni ámi mu lìle làwú làvo na, mónnyá sùrú twá ro dhi i véna.>>

Pólò tadhá dhi, i Rómà agó 'i

²² Mónnyá zyandre nda ì yi tá Pólò tsàle lókyá dré kúlí nda ni tǎrà'a. Gò ì dré ngàzo kúlí loyó, adrézó tàá dhi: «À kòtingá akódhi móndí i kòfalésè! Kìtswá ína lídrì sè ko!» ²³ Ì dré adrézó tetrélé, adrézó àyi ki kítá ki lebhé kìní mi, adrézó tàpfulíndrì lomvó todàle kurú na. ²⁴ Dì sòdá ki kàdrì nda dré Pólò ni 'òzo drìle fizo ába àyi ki dzó kàdrì na. Dré tàzoá dhi, à kòbhwa akódhi adrézó akódhi ni lizí, kòtáro tà mónnyá zyandre nda ì dré tá adrézó tetrélé í rú dhi ni àndu. ²⁵ Dì, à kàdrò akódhi kitswálé bhwàle dre dhi, Pólò dré lizízóá sòdá ki drì kòbhá ki àlo tí dhi: «Rómà ki tǎtrìtrì kúlí ka'ì, mì kàdré móndí Rómà ro dhi ni bhwa, akódhi ni tàbvó ta àko ró dhi 'í?» ²⁶ Dì sòdá ki drì kòlepi nda kòyi kúlí nda dre dhi, dré lìzo longóá sòdá ki kàdrì nda dré, tàzoá dhi: «Mí adré tá 'òle àdho tà 'o? Tàko ko, agó kòdhi ína móndí Rómà ro dhi 'ì!» ²⁷ Dì sòdá ki kàdrì nda dré àyi kizízó ànyi Pólò làga, lizíá tíá dhi: «Mí tà rè má dré ká: Mì móndí Rómà ro dhi 'i bàtì?» Pólò logó dhi: «Áyíya, kònìni.» ²⁸ Sòdá ki kàdrì tà dhi: «Má fè mána làfa kàdrì, atsázó móndí Rómà ro dhi ró.» Dì Pólò logó dhi: «Mána, à ti ma móndí Rómà ro dhi ró dhi titì.» ²⁹ Gbǎ kòdhwa,

sòdá adrébhá tá 'òle Pólò ni lízì dhi ì dré akódhi ni tayízó. Di tirí dré sòdá ki kàdrì nda ni 'òzo, dré nìle í 'o tá Pólò adrélépi Rómà ro ni adròle nyìrì sè dhi sè.

Pólò p̄fò Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì i kandrà

³⁰ Kítú bvóá dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda dré kòwánà kàdrì ki 'òzo ru kimó bhàgo kàdrì títi dhi íbe. Di dré Pólò ni trizo gò, 'òzoá apfòle àyi nda i kandrà, kitswázó tà Yúdà ànzi ì dré adrézó akódhi ni asíkì dhi ni àndu ni dhi bvó.

23

¹ Di Pólò dré ngàzo bhàgo kàdrì nda ki no dhi gò, tàzoá dhi: «Áma adrúpi i, áma togó arókì ma ko tà títi má dré 'òle Giká kandrà atsálé àndrò kònìdhi dhi i sè dhi.» ² Gbã kòdhwa, kòwánà ki kàdrì rú be Anànyà dhi dré mónnyá adrébhá Pólò làga dhi ki 'òzo akódhi ni ti sa. ³ Di Pólò dré tàzoá drá dhi: «Mì, àbè rúbhá tswàle mvèle kemve dhi ró ni, Giká ni ámi tswa nì! Mí lírí mína kònàle kitswálé áma tàbvó ta àma ki tátítrí kúlí sè. Di, mí 'o mína ma tswàle, adrézó tátítrí kúlí nda ni ño.» ⁴ Gò àyi adrébhá Pólò làga nda ì dré tàzoá drá dhi: «Mí 'o mi ngini adrélé Giká ni kòwánà ki kàdrì ni lodhá kònini dhi?» ⁵ Di Pólò logó dhi: «Adrúpi i, má nì tá ko tàle dhi, akódhi kòwánà ki kàdrì 'i dhi. Angyá ko, Giká ni Kúlí adré tàá dhi: <Mí kòtà tà kòzi ámi mónnyá ki kàdrì rú ko.>»

⁶ Di Pólò nì tá tàle dhi, bhàgo kàdrì ru kimóbhá nda i kòfalé dhi, móndí àruka i tá Sàdùkáyò 'i,

* 23:5 23:5 A kònò P̄fòma 22:27.

ìndì àruka ni i tá Fàrìsáyò 'i dhi be. Di dré kúlí yòzo tàzoá àyi dré dhi: «Áma adrúpi i, ma mána Fàrìsáyò 'i, ìndì Fàrìsáyò mvá 'i. A adré áma tàbvó ta ándrò kònìni, má dré adrélé mǐ bha Gǐká véna adrézó ka'íá dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!» ⁷ Kòtà tà nda dre dhi, lawà dré kìzo Fàrìsáyò i kòfalésè Sàdùkáyò ìbe gò, móndyá zyandre nda ì dré ru lanzízó. ⁸ (Tàko ko, Sàdùkáyò ì adré àyikya tàá dhi, ngangà dràdrà 'ásè dhi yókódhó, ìndì ángéló i tirí ìbe dhi i yókódhó. Di, Fàrìsáyò ì adré àyikya tà nda ki ka'í títí.) ⁹ Di lawà nda dré vélé kìzo lavulé gò, tátírítrí kúlí tadhábhá àruka Fàrìsáyò ró dhi ì dré ngàzo adrélé tà kayí rǐnyí sè, adrézó tàá dhi: «Mà kisú àmakya tà kònzi àlo dhi agó kònìdhi véna ko. Aruka ni, tirí 'i yà, kó ngalè ángéló 'i yà dhi tà tà drá nì!» ¹⁰ Di lawà nda dré tá adrélé lile drìdrì dhi sè dhi, sòdá ki kàdrì nda adré tá ngá ro, ì ni dra Pólò ni ru pfùle dràle dhi sè. Di dré lazízóá áyi sòdá i dri dhi, ì kòsi akódhi ni apá àyi drígásè, drìle lizo ába àyi ki dzó kàdrì na.

¹¹ Kítú nda ni ngátsi sè dhi, Mírì dré agázó Pólò kandrà tàá drá dhi: «Mí tsi togó! Ngóro mí dré áma tà longolé kònwa Yèrúsalmà 'a dhi tǐni dhi, adré kpá leá dhi, mí kòlongó áma tà Rómà na.»

Yúdà ànzi ì yi ru kitswázó Pólò ni pfu dràle

¹² Ngá kòwa dre dhi, Yúdà ànzi àruka ì dré ru yìzo gò, mònndrà sizo àyi kòfalésè tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle ì dré Pólò ni pfurà'a dràle dhi 'á. ¹³ Dhya ru yibhá tà nda dri dhi ì lavú tá nyadhi-rì. ¹⁴ Di ì dré

lìzo kòwánà kàdrì i véna bhàgo íbe, tàà àyi dré dhi: «Mà sì mònдрà àma kòfalèsè tàzoá dhi, mà kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko, tsàle lókyá mà dré dra Pólò ni pfùzo dràle dhi 'á. ¹⁵ Di nyànomvá dhi, àmi túmání bhàgo kàdrì íbe dhi i, mì kòlízì sòdá kì kàdrì, kògòró Pólò ni 'o apfòle àmi kandrà, ngóró mì lè tá akódhi ni tà ndàle nìle kyá na tìni. Di àma ró dhi, mà ni adrè rìle kitswále akódhi ni pfu dràle drìdrì dré dra atsázó kònwa dhi kandrà.»

¹⁶ Di, tà ì dré ru yìzo 'òá Pólò rú nda ni rúbí dré dhèzo akódhi ni kòdromvá bína gò, akódhi nda dré lìzo longóá Pólò dré sòdá kì dzó kàdrì na. ¹⁷ Gò Pólò dré sòdá kì drì kòbhá kì àlo azízó, tàzoá drá dhi: «Mí drì kàdhùrà kònìdhi lìzo ába sòdá kì kàdrì véna. Tàko ko, akódhi tà íbe longólé drá.» ¹⁸ Di sòdá kì drì kòlepi nda dré akódhi ni drìzo lìzo ába sòdá kì kàdrì véna, tàzoá dhi: «Pólò 'ìle bãdzó na kòdhi zi tá ma lizílé, má kàdzíró kàdhùrà kònìdhi mí vélé. Angyá ko, akódhi tà íbe longólé mí dré.» ¹⁹ Di sòdá kì kàdrì nda dré kàdhùrà nda ni drìgá rùzo, akódhi ni drìzo gàrà dri gò, lizízóá tíá dhi: «Mí adrè àdho tà le longólé má dré?» ²⁰ Di kàdhùrà nda logó dhi: «Yúdà ànzi ì yi ru ámi lizízó, mí kò'oró Pólò pfòle kìdru bhàgo kàdrì i kandrà, ngóró ì lè tá akódhi ni tà ndàle nìle kyá na tìni. ²¹ Adrè di lèá dhi, mí kòka'ì mína ko. Tàko ko, àyi kì àruka ànyíànyì nyadhi-rì dhi ì adrè àyikya rìle akódhi bvó láti 'á. Àyi nda ì sì mònдрà tàzoá dhi, ì kitswá ngá nya ko ìndì ngá mvu ko tsàle lókyá ì dré dra akódhi ni pfùzo dràle dhi 'á. Nyànomvá kònìdhi,

àyi gànzi ró, adrélé ngbà 'í ámi kúlí letè kòdhya.»
²² Dì sòdá kì kàdrì nda dré lazízóá kàdhúra nda dri dhi: «Mí kòtà tà mí dré longólé má dré kòdhi dhya àlo dré ko.» Gò dré akódhi ni tayízó lile.

A mù Pólò gùvèrènére Fèlikisì véna Kàyìsàryà na

²³ Dì sòdá kì kàdrì nda dré áyi sòdá kì drì kobhá rì dhi kì azízó, tàzoá àyi dré dhi: «Mì ledé tà títi dhi i kitswázó sòdá kámá-rì dhi kì dri, túmání sòdá nyadhi-na-drì-mudrí dòngí i dri dhi íbe, ìndì sòdá kámá-rì dilì íbe àyi drígá dhi íbe, lizo àyi íbe sáa nzi-drì-su ngátsi àdhya sè Kàyìsàryà na.

²⁴ Mì bhà kpà dòngí i kitswálé Pólò ni do tsàle byá gùvèrènére Fèlikisì véna líná dhi bvó.» ²⁵ Dì dré wárágà tisizo gùvèrènére nda dré kònìni:

²⁶ «Ma, Kàlàwùdíyò Lìsíyà, má adré wárágà kònìdhi ni tisì mi, atálágó, gùvèrènére Fèlikisì dré. Mòdo mí dré! ²⁷ Yúdà ànzi ì ru tá agó má dré adrélé mùle mí véna kònìdhi gò, ì dré tá adrézó 'òle akódhi ni pfu dràle. Dì má dré yízoá tàle dhi, akódhi móndí Rómà ro dhi 'i gò, mà dré lizo sòdá mána íbe akódhi ni apá àyi drígàsè. ²⁸ Má lè tá tà ì dré adrézó akódhi ni asíkì ásà dhi ni àndu nìle gò, má dré akódhi ni 'òzo pfòle àyi kì bhàgo kàdrì i kandrá. ²⁹ Má dré kisúzóá dhi, ì adré akódhi ni asíkì àyi kì tátítrí kúlí ni tà sè. Dì, tà tà bhàzo akódhi dri kitswálé dràdrà sè yà, kó ngalè bǎ sè yà dhi tá yókódhó. ³⁰ Má dré yízoá tàle dhi, ì yi tá ru kitswázó akódhi ni pfu dràle dhi, má dré akódhi ni mùzo lile gbǎ lókyá nda sè mí véna. Má dré kpà lazízóá akódhi ni asíkìbhá i dri dhi,

ì kòlì tà ì dré adrézó akódhi ni asìkì ásà dhi ki ta mí kandrá.»

³¹ Dì sòdá nda ì dré Pólò ni drìzo lizo ába ngátsi sè ngóró tá tàle àyi dré dhi tíni gò, ì dré tsàzo bhàandre rú zìle Atìpátrì dhi na. ³² Kítú bvóá dhi sè dhi, ì dré akódhi ni tayízó sòdá dònjí i dri nda ì drígá, ì kògòró lile ába be dhi bvó. Gò àyi lìbhá pá sè dhi ì dré àyikya nzìzo àyi ki dzó kàdrì na. ³³ Dì sòdá dònjí i dri nda ì kòtsa Kàyìsàríyà na dre dhi, ì dré wárágà nda ni fèzo gùvèrènerè Fèlíkišì dré gò, Pólò ni tayízó akódhi drígá. ³⁴ Dì gùvèrènerè nda dré wárágà nda ni nàzo gò, lizízóá Pólò tí ngalè akódhi angá tá bvò ángùdhi lésè ya dhi. Kòyi tàle dhi, akódhi angá tá Kìlìkiyà lésè dhi dre dhi, ³⁵ dré tàzoá drá dhi: «Má ni ámi yi lókyá ámi asìkìbhá ì dré dra atsázó dhi tú.» Gò dré Pólò ni 'òzo líkìlé Èródè ni dzó kàdrì na.

24

Yúdà ànzi ì asìkì Pólò Fèlíkišì kandrá

¹ Kítú nzi àmvolésè dhi, kòwánà ki kàdrì Anàníyà ì dré tsàzo bhàgo àruka íbe ìndì dhya adrélépi tá kúlí ta àyi dré, rú be Tèrùtúlò dhi be Kàyìsàríyà na. Gò ì dré tà ì dré tá adrézó Pólò ni asìkì ásà dhi ki tàzo gùvèrènerè Fèlíkišì kandrá. ² A kàzì Pólò dre dhi, Tèrùtúlò nda dré ngàzo tà ta akódhi rú kònìni: «Atálágó Fèlíkišì, mà adré lenzélé tà kìdrìkìdri mà dré adrézó ába lókyá be vwàvwà ro mí zàle dhi ni tà sè, ìndì tà mí dré kisùle ladzálé atsálé dóro àma ki bvò kònìdhi lé dhi ki tà sè. ³ Mà adré tà nda ki no lókyá wáyi sè ìndì àrà títi i 'ásè gò, mà dré adrézó àwoyà ta mí dré togó wáyi sè. ⁴ Dì, má lè mána ámi lókyá

kizalé ko. Má adré di ámi ti lizí, mí kòyiró àma lókyá tsà sè ámi togó dóro sè.

⁵ Mà kisú dhi, agó kònìdhi ína drìkònzi líyí 'i. Adré móndí kì kodzó ligilé Yúdà ànzi bvò wǎyi 'ásè dhi ì kòfalésè. Akódhi móndyá adrèbhá dhya Nàzàrètà lésè dhi nì látì kinzò ro dhi nì lebè dhi kì kàdrì kì àlo 'i. ⁶ Tabhì tá ndàndì àma kì tépelò 'òle atsálé ndí ró gò, mà dré akódhi nì rùzo.*

⁸ Ámi tàndi, mí nì kitswá akódhi nì lizí, kitswázó tà títi mà dré adrézó akódhi nì asíkì ásà kòdhi kì àndu nì kyá.»

⁹ Gò Yúdà ànzi ì dré kpà tàzoá dhi, tà títi Tèrùtùlò dré tàle Pólò rú nda ì tà bàti 'i.

Pólò ga áyi tàrà Fèlìkìsì kandrà

¹⁰ Dì gùvèrènerè nda dré drígá bhèzo Pólò véna kòtáró tà gò, Pólò dré ngàzo tàá dhi: «Má nì tàle dhi, mi dhya adrélépi tàbvó ta bvò kònìdhi drìle dhi 'i kóná be bí dhi be. Ásà dhi, ma arí íbe adrézó áma tàrà ga mí kandrà. ¹¹ Ngóro mí dré kitswálé nìle be dhi tíni dhi, lavú rè kítú mudrí-drì-rì ko, má mbà tá Yèrúsalemà na kitswálé Gìká nì lindrì bha. ¹² Dhya adrèbhá áma asíkì kòni ì kisú tá ma tépelò na adrèrà'a tà kayí móndí íbe yà, kó ngalè adrèrà'a móndí kì kodzó ligilé yà dhi ko. Ì kisú tá kpà ma adrèrà'a 'òá kònìni Yúdà ànzi kì lísàmbò dzó ì 'ásè yà, kó ngalè àrà àzya bhàandre nda lé dhi na yà dhi ko. ¹³ Ì kitswá

* **24:6** 24:6 Wárágà Gìká nì Kúlí tìsìzo àyi dri drìdrì dhi ì léna dhi, à adré kúlí kòni kì kisú kònwa ko: [Mà lè tá akódhi nì tàbvó tàle ngóro àma kì tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tíni. 7 Dì, sòdá kì kàdrì Lìsíyà dré ína akódhi nì pàzo àma drígàsè rìnyí sè. 8 Gò dré tàzoá dhi, akódhi nì asíkìbhá ì kàpfò akódhi nì tà ta mí kandrà.]

kpà tadhá dhi, tà ì dré adrézó áma asíkí ásà dhi ì tà bàti 'i dhi bwà ko. ¹⁴ Di, má adré mána tà kònìdhi ni ka'í kòdhya: Má adré láti ì dré adrélé zìle kinzò ro nda ni lebè, adrézó Gìká áma ki tábhí kya ni lindrì bha ásà. Má adré kpà tà títi tisìle Mósè ni tátrírí kúlí na ìndì pròfétà ki búkù ì 'ásè dhi ki ka'í. ¹⁵ Má adré kpà mì bha Gìká véna, adrézó ka'íá àyi kòni kya tíni dhi, móndyá títi gyägya ró ìndì kònzì ró dhi ki nga dràdrà 'ásè. ¹⁶ Di ásà dhi, má adré ngbú adrélé áma togó likí, má kàdréro tà àko má rú Gìká kandrà, ìndì móndí ì kandrà.

¹⁷ Má dré tá tsàle Yèrúsalémà na ko kóná bǐ dhi sè dhi, má gò tsàle kònàle kitswálé ngá fe lemerèbhá áma sùrú na dhi ì dré, ìndì kitswálé ngá fe Gìká dré. ¹⁸ I kisú tá ma adrèrà'a tà kòdhi ki 'o tépelò na, àkò má temvé tá ma dre dhi 'á. Ama tá túmání móndí zyandre dhi íbe ko. Má 'o tá kpà tà àlo wàyá ro ko. ¹⁹ Di, Yúdà ànzi àruka angábhá bvò Asíyà àdhya lésè dhi ì tá àyikya kònàle. Adré tá leá dhi, àyi nda ì kàdré áma asíkí kònwa mí kandrà dhi àyi, ì kàdré tà íbe tàle má rú dhi. ²⁰ Adré kó leá dhi, dhya kòni ì kòtà tà kònzì ì dré tá kisúlé má vélé, má dré tá pfòrà'a Yúdà ànzi ki bhàgo kàdrì ì kandrà dhi 'á dhi. ²¹ Aruka ni, tà nda tà má dré tá yòle àyi kandrà kònìdhi 'i: «A adré áma tàbvó ta àmi kandrà àndrò kònini, má dré adrélé ka'íá tàle dhi, móndyá dràbhá dre dhi ki nga dràdrà 'ásè dhi sè!»

²² Di Fèlikisì, Mírì ni láti ni tà nìlepi dóro nda, dré ru kimoma nda ni 'òzo akílè gò, tàzoá àyi dré dhi: «Lókyá sòdá ki kàdrì Lìsíyà dré dra atsázó

dhi tú dhi, má ni àmì ki tà kòdhi ni bvó lanzí.»
²³ Gò dré lazizóá sòdá ki drì kòlepi dri dhi, kòbhà sòdá àruka i adrélé Pólò ni líkí. Dì, à kòtayí akódhi adrélé tà àruka dré adrélé lèle 'òle dhi ki 'o, ìndì à kòtayí akódhi ni arúpi i adrélé akódhi ni lomí.

Pólò p̄fò Fèlíkisì i kandrà Drùsílà be

²⁴ Kítú àruka ì kòlavú dre dhi, Fèlíkisì ì dré gòzo tsàle tòkó ni rú be Drùsílà adrélépi Yúdà mvá ro dhi be. Dré Pólò ni azizó gò, akódhi ni yìzo adrérà'a tà adrézó Yésu Krísto ni ka'í dhi ni tà ta. ²⁵ Dì Pólò dré tá adrérà'a tà ta tà gyägya 'òma ni tà dri, lovó mvòma ni tà dri, ìndì tàbvó tàma adrélépi alìle dhi ni tà dri dhi 'á dhi, tirì dré Fèlíkisì ni 'òzo gò, dré tàzoá dhi: «Tà kòdhi kítswá kítú ándrò dhi sè dre. Mí lì. Má kòkisú lókyá àzya dre dhi, má ni go ámì azí.» ²⁶ Kòdhi ìbe dhi, Fèlíkisì adré tá ína mì bha, Pólò kòfèró làfa í dré. Asà dhi, adré tá akódhi ni azí rä, ì kàdréró tà tíí tùmání.

²⁷ Kóná rì dhi ì kòlavú kònini dre dhi, Pòrùkíyò Féstò dré atsázó gùvèrènerè ro Fèlíkisì ni àrà 'a. Dì Fèlíkisì dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kinilé dhi sè dhi, dré Pólò ni tayizó adrélé bãdzó na.

25

Pólò p̄fò Féstò kandrà

¹ Kítú na Féstò ni tsàma bvò Yúdáyà àdhyà na dhi àmvolèsè dhi ì kòlavú dre dhi, akódhi dré ngàzo Kàyisàriyà lésè lile Yèrusalémà na.
² Kònàle dhi, Yúdà ànzi ki kòwánà kàdrì i àyi ki kàdrì àruka ìbe dhi, ì dré tsàzo tà ì dré tá adrézó

Pólò ni asíkì ásà dhi ki ta akódhi kandrá. Gò ì dré Féstò ni ti lizízó, ³ kò'oró Pólò lile tàbvó tàle Yèrúsalmà na, àyi ki togó 'òzo kinilé dhi bvó. Ì lizí tá kònìni tàko ko, ì adré tá 'òle móndí ki bha rìle akódhi bvó, ì kòpfuró akódhi dràle láti 'á be dhi bvó. ⁴ Di, Féstò dré logózóá àyi dré dhi: «À adré Pólò ni líkí bãdzó na Kàyìsàriyà na. Áma tàndi, má adré 'òle lile kònàle. ⁵ Di akódhi nda kò'o tà kònzi dhi, lè mà kòlì túmání àmi ki kàdrì àruka íbe, ì kòtáró tà ì dré adrézó akódhi ni asíkì ásà dhi ì kònàle.»

⁶ Féstò kàdré kònàle kítú nzi-drì-na yà, kó ngalè mudrí yà dhi dre dhi, dré gòzo lile Kàyìsàriyà na. Di kítú bvóá dhi sè dhi, dré lírízó tàbvó tǎrà na gò, Pólò ni 'òzo apfòle í kandrá. ⁷ Pólò kàpfò dre dhi, Yúdà ànzi alìbhá Yèrúsalmà lésè dhi ì dré ngàzo akódhi ni gàrà ki kúru gò, ì dré asíkìzóá tà kàdrìkàdrì ì sè bí. Di, ì kitswá tá àyikya tadhá dhi, tà nda ì tà bàti 'i dhi bwà ko. ⁸ Gò Pólò dré ngàzo àyi tǎrà ga, tǎzóá dhi: «Má 'o tà kònzi àlo Yúdà ànzi ki tǎtrítrí kúlí rú yà, àyi ki tépelò rú yà, kó ngalè Rómà ki ópí kàdrì rú yà dhi ko.»

⁹ Di Féstò dré tá adrélé Yúdà ànzi ki togó le 'òle kinilé dhi sè dhi, dré lizízóá Pólò tí dhi: «Mí ka'í lile Yèrúsalmà na, má dré kitswázó ámi tàbvó ta kònàle dhi 'í?» ¹⁰ Di Pólò logó dhi: «Má adré áma totó kònwa tàbvó tǎrà Kàyìsàrà àdhya 'á. Adré lèá dhi, à kòtà áma tàbvó kònwa. Má 'o tà kònzi àlo dhi Yúdà ànzi ì rú ko, ngóro mí dré nìle be dhi tǎni. ¹¹ Di, má kò'o mána tà kònzi àlo kitswálépi dràdrà sè dhi 'í dhi, má kitswá dràma ga ko. Di, tà ì dré adrézó áma asíkì ásà dhi ì kàdré àyikya kinzò 'i dhi, dhya àlo kitswá áma fe àyi drígá

bwà ko. Má adré mána ámi lizí, mí kòmùró ma Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì!» ¹² Di Féstò dré tà tàzo áyi drì tabhá íbe gò, logózóá dhi: «Mí lizí Kàyìsàrà ámi tàbvó ta nì, mí nì di tsa Kàyìsàrà nda kandrà!»

Pólò pfo ópí Agurípà i kandrà Bèrùnìkè be

¹³ Kítú àruka i àmvolésè dhi, ópí Agurípà i amvúpi nì Bèrùnìkè be dhi i dré tsàzo mòdo fe Féstò dré Kàyìsàriyà na. ¹⁴ Di i dré tá adrélé gile kònàle dhi sè dhi, Féstò dré Pólò nì tà titízó ópí nda dré. Tà tá dhi: «Agó àlo Fèlíkisì dré tayílé bãdzó na dhi rè dhu kònwàrè. ¹⁵ Má dré tá lizo Yèrúsalemà na dhi, Yúdà ànzi kì kòwánà kàdrì i àyi kì bhàgo íbe dhi i alì tá akódhi nda nì asíkì má kandrà gò, i dré áma lizízó, má kònòró tà akódhi dri. ¹⁶ Má dré logózóá àyi dré dhi, áma Rómà ro dhi i, mà adré gà móndí fe à kònòró tà dríá dhi, tàbvó nì nì ta àko ró ko. Be ró dhi, lè akódhi kòyi rè zyà tà áyi asíkìbhá i dré adrélé tàle í rú dhi i gò, lókyá fèzo akódhi dré áyi tàrà gàzo tà nda i sè 'íká.

¹⁷ Di àyi nda i dré tá atsázó kònwa dhi, má tigí tá tà nda ko. Be ró dhi, kítú bvóá dhi sè dhi, má dré lizízó tàbvó tàrà na gò, agó nda nì 'o apfòle má kandrà. ¹⁸ Di, akódhi nì asíkìbhá nda i kònga tà ta dre dhi, tà i dré tàle akódhi rú dhi i tá kònzi ngóro má dré tá adrélé kisùle dhi tìni ko. ¹⁹ Be ró dhi, i adré tá àyikya tà kayí akódhi be àyi kì tàndi kì Gíkà nì tà dri, ìndì agó àlo dràlepi, rú be Yésu dhi nì tà dri. Di, Pólò adré tá ína tàá dhi, akódhi nda lídrì íbe. ²⁰ Ma ró dhi, má nì tá ngalè má nì tà làsú be kònìnì dhi nì bvó ta ngíni

ya dhi ko. Ásà dhi, má dré lizízóá ngalè Pólò ni kitswá ka'íá ìlè tàbvó tàle Yèrúsalmà na yà dhi. ²¹ Di, Pólò dré ína áma lizízó, má kòmùró i áma ki ópí kàdrì Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì. Di má dré akódhi ni 'òzo adrelé ìkìlé bãdzó na, tsàle lókyá má dré kitswázó akódhi ni mu Kàyìsàrà véna dhi 'á.» ²² Gò Agurípà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Má adré mána agó kòdhi ni le yìle.» Féstò logó dhi: «Mí ni akódhi ni yi kǐdru.»

²³ Kítú bvóá dhi sè dhi, Agurípà i Bèrùnìkè be dhi ì dré atsázó mǐlanzilanzì be bǐ. Ì dré afízó tàbvó tàrà le sódá ki kàdrì íbe ìndì dhya kàdrìkàdrì bhàandre nda àdhya íbe. Gò Féstò dré Pólò ni 'òzo apfòle àyi kandrà, ²⁴ tàzoá dhi: «Ópí Agurípà, ìndì àmi títi àma íbe ni i, mǐ nò rè agó kòndhi ká! Yúdà ànzi títi Yèrúsalmà na ìndì kònwa Kàyìsàríyà 'a dhi ì atsá tà ta akódhi rú má kandrà, yòzoá kúlí 'u'ù sè dhi, akódhi kitswá dràdrà sè. ²⁵ Di ma ró dhi, má kisú mána tà àlo dré 'òle kitswálépi dràdrà sè dhi ko. Di, akódhi dré áma lizílé áyi mu Kàyìsàrà dré tàbvó tàle nì dhi sè dhi, má nò dóro ni, akódhi ni mùle vélána dhi. ²⁶ Di, ma mána tà pyà má dré kitswálé tisìle àma ki ópí kàdrì nda dré akódhi ni tà dri dhi àko. Ásà dhi, má 'o akódhi apfòle àmi kandrà, lavúlé dhi, mǐ, ópí Agurípà kandrà, mà kònì akódhi ni lizí dhi, má kòkisúró tà má dré kitswálé tisìle akódhi ni tà dri dhi be dhi bvó. ²⁷ Tàko ko, kitswá má dré móndí 'ìle dhi ni mùzo Kàyìsàrà véna, tà akódhi ni asíkizo ásà dhi ki tadhá àko ró dhi ko.»

Pólò ga áyi tàrá Agùrípà kandrá

¹ Gò Agùrípà dré tàzoá Pólò dré dhi: «Mí ni kitswá kúlí ta mí rúsè, ámi tàrá gàzo.» Di Pólò dré drígá bhàzo kuru gò, tà tàzo áyi tàrá gàzo kònìni: ² «Ópí Agùrípà, ma mána arí íbe, má dré adrélé áma tàrá ga ándrò mí kandrá tà tíí Yúdà ànzì ì dré adrézó áma asíkí ásà dhi ì sè dhi sè, ³ Tàko ko, mí nì mína Yúdà ànzì kì labhì ì, tà ì dré adrézó ru kayí àyi kòfalésè ásà dhi íbe tíí dhi ì dóro lavúlé. Má adré di ámi ti lizí, mí kòyiró ma togó be vwàvwà.

⁴ Yúdà ànzì tíí dhi ì nì áma tà dóro, kídhólé áma anzì áma tàndi ni bvò na dhi lésè, tsàle lókyá má dré tá adrerà'a Yèrúsalmà na dhi 'á. ⁵ Ì nì ma kíno lésè, ìndì ì kòlè dhi, ì ni kitswá tadhá, má 'o tá àma kì Gìká ni tà ngóro Fàrìsáyò adrébhá 'òá togó be àtsi ró dhi kì àlo ró ngìni ya dhi. ⁶ Di à adré áma tàbvò ta ándrò kònìni, má dré adrélé m̀ bha tà Gìká dré tá lazílé àma kì tábhí ì dré dhi ni tà sè dhi sè. ⁷ Tà lazílé nda, tà àma kì sùrú mudrí-drì-rì dhi ì dré adrézó m̀ bha kitswázó kisúá, ì dré adrerà'a Gìká ni tà 'o togó be àtsi ró kítú be ìndì ngátsi be dhi 'á dhi 'i. Ópí Agùrípà, má dré kpà adrélé m̀ bha tà nda sè dhi sè dhi, Yúdà ànzì ì adré áma asíkí ándrò. ⁸ Ámi adrébhá kònwa ni ì, m̀ kitswá àmìkya ka'íá ko tàle dhi, Gìká adré móndyá dràbhá dre dhi kì tingá dràdrà lésè dhi àdho tà sè?

⁹ Wáláká dhi, áma tàndi má ka'í tá kpà dhi, lè tá má kò'o tà tíí dhi ì kitswázó ligílé Yésu Nàzàrètà lésè dhi ni rú be. ¹⁰ Di kòrìdhi tá tà má dré 'òle Yèrúsalmà na dhi 'i. Kòwánà kàdrì ì fè tá rìnyí má dré Yésu ni ka'ìbhá bí dhi kì turúzó lebhélé

bădzó na. A dré tá adrérà'a 'òle àyi ki tupfú todràle dhi 'á dhi, má adré tá mána ka'íá dhi, tà nda kàdré kònìni. ¹¹ Má adré tá tatsílè lèsámò dzó i 'ásè adrélé tà ñobe àyi dri, adrézó àyi ki 'o rinyí sè, ì kògàró àyi ki tà ka'íka'í be dhi bvó. Ama togó dré tá adrélé aswálé àyi rú tà tàndi ró dhi sè dhi, má adré tá lile àyi ki mǐ pfobe, tsàle byá móndyá sùrú twá ro dhi ki bhàandre i 'ásè.»

Pólò tití, í ka'í Yésu ngíni ya dhi

(A kònò kpà Tà 'òle dhi i 9:1-19; 22:6-16)

¹² «Di tà nda kòdhi sè dhi, má adré tá lile Dàmàsékè na, kitswálé àzì kòwánà kàdrì ì dré tá bhàle má drígá dhi ni 'o rinyí ì dré fèle má dré dhi sè. ¹³ Opí, má dré tá adrérà'a láti 'á kítú rírì sè dhi 'á dhi, má dré ngádra bhù lésè dhi ni nòzo adrérà'a kòle kítú ni lagulagu lavú, adrérà'a ngá kazá àma làgàsè kúru áma atsiàmú íbe. ¹⁴ Di mà dré ledhézó tití kǐnì mǐ gò, má dré kúlí yǐzo tàá má dré Èbèrè ti sè dhi: <Sàwúlò, Sàwúlò, mí adré áma mǐ pfo àdho tà sè? Mí dré adrélé kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré.»* ¹⁵ Di má dré lizízóá dhi: <Mírì, mǐ àdhi 'i?> Mírì dré logózóá má dré dhi: <Ma Yésu mí dré mína adrélé mǐ pfòle dhi 'i. ¹⁶ Di mí nga ámi totó pá dri! Má agá mí kandrà ámi bha adrélé áma àzì 'òlepi ró ìndì áma tà longólèpi ró. Mí ni áma tà mí dré nòle dhi i, ìndì tà má dré dra tadhálé mí dré dhi íbe dhi ki longó móndí i dré. ¹⁷ Má ni ámi apá ámi tàndi ni sùrú i drígàsè ìndì móndyá sùrú twá ro dhi i

* **26:14** 26:14 Kúlí «Mí dré adrélé kùtsí to pá sè dhi kòkóròko mí dré» kòni ì adré leá tàle dhi: «Mí dré adrélé ligilé tà má dré adrélé lèle 'òle dhi íbe dhi kòkóròko mí dré.»

drígàsè. Tàko ko, má adré mána ámi mu àyi nda i véna ¹⁸ kitswálé àyi ki mǐ nzi, ì kàpfòró tǐnǐmvá lésè atsálé ngádra 'á, ìndì ì kàpfòró Sàtánà ni rǐnyí zàlésè atsálé Gǐká vélé, akódhi kòtrǐró àyi ki tàkonzì ì gò, àrà fèzo àyi dré mónnyá í dré bhàle twá adrélé ína ró àyi ki tà ka'íka'í sè dhi ì kòfalé.>

¹⁹ Di, ópí Agùrípà, má ka'í tá tà Gǐká dré tadhále má dré nda ni 'òle togó wǎyi sè. ²⁰ Di má dré rè zyà lizo Gǐká ni kúlí longó mónnyá Dàmàsékè na dhi ì dré. Gò má dré lizo longóá mónnyá Yèrúsalémà na dhi ì dré, tùmǎní mónnyá bvò wǎyi Yùdáyà àdhya 'àsè dhi íbe, ìndì mónnyá sùrú twá ro dhi íbe. Má tà tá àyi títí nda ì dré dhi, ì kòladzá àyi ki togó agòzo Gǐká vélé, ìndì ì kàdré tà adrébhá tadhá dhi ì ladzá àyi ki togó káyà dhi ki 'o kòdhya. ²¹ Tà nda kòdhi sè dhi, Yúdà ànzi ì ru tá ma tépelò na gò, ì dré láti ndàzo kitswázó áma pfu drále. ²² Di, Gǐká su ína má rú atsálé ándrò kònìdhi gò, má dré adrézó tà má dré nòle ìndì má dré yǐle dhi ki longó mónnyá títí tàko ìndì kàdrì ro dhi ì dré. Má adré ngbà 'í tà pròfétà ì Mósè be dhi ì dré tá longolé dhi ki longó kòdhya. ²³ Ì longó tá dhi: <Mèsíyà ni kizà nya, dré ngàzo drìdrì dràdrà 'àsè mónnyá àruka títí dhi ì kandrána gò, dré ngádra lídrì àdhya ni tà longózó áyi tàndi ni sùrú ì dré, tùmǎní mónnyá sùrú twá ro dhi íbe.>†»

Pólò azi Agùrípà Yésu ni ka'í

† 26:23 26:23 A kònò Èsáyà 42:6; 49:6.

24 Pólò dré tá adrérà'a áyi tàrà ga kònini dhi 'á dhi, Féstò dré kúlí yòzo tàzoá dhi: «Pólò, ámi drĩ abí dre! Tà kàdrì mí dré ndàle nìle dhi ì adré ámi drĩ kizá nì!» 25 Di Pólò dré logózoá dhi: «Atálágó Féstò, ngá kizá áma drĩ ko! Tà má dré adréle tàle kòdhi ì, tà bàti 'i ìndì tògyakúlí 'i. 26 Opí Agùrípà yi ína tà kòdhi ì dre. Má adré di tà nda ki ta akódhi kandrà tirì àko. Má nì tàle dhi, tà nda ki àlo zù ì akódhi dré ko dhi be. Tàko ko, tà nda ì 'o ru lùzu ró ko. 27 Opí Agùrípà, mí ka'ì tà pròfétà ì dré longólé dhi ì? Má nì, mí ka'ì 'í dhi be!» 28 Di Agùrípà tà Pólò dré dhi: «Mí adré tsì kisúá dhi, lókyá tsà kònìdhi sè, mí ni áma 'o atsálé Krísto ni ka'ilepi ró dhi bàti?» 29 Di Pólò logó dhi: «Kàdré lókyá tsà sè yà, kó ngalè lókyá vwàvwà sè yà dhi, má adré Gĩká ni ti lizí, mì kàtsáró má tìni túmání mónnyá títí adrébhá áma kúlí yi ándrò ni íbe, mì kàdré ngbà 'í nyìrì kòni íbe àmi rú ko dhi kòdhya.»

30 Gò ópí Agùrípà ì dré ngàzo túmání gùvèrènerè Féstò be, Bèrùnìkè be, ìndì mónnyá adrébhá tá àyi íbe dhi íbe. 31 Di ì kàpfò àrà nda lésè dre dhi, ì dré adrézó tàá àyi kòfalésè dhi: «Agó kòdhi 'o tà àlo kitswálépi dràdrà sè yà, kó ngalè bã sè yà dhi ko.» 32 Gò Agùrípà dré tàzoá Féstò dré dhi: «Agó kòdhi kòlizi tá mi áyi mu Kàyìsàrà dré tàbvó tàle dhi ko dhi, kònò à ni tá kitswá akódhi ni trì bwà.»

27

Pólò ni atsí andre lèzo Rómà na dhi

¹ A kòkà'í lókyá mà dré kitswázó bwátù do lizo bvò Itàliyà àdhyà na dhi dre dhi, à dré Pólò ki fèzo móndí àruka 'ìle dhi íbe Rómà ki ópí kàdrì ni sòdá ki drì kòlepi, rú be Yùlíyò dhi drìgá. ² Dì mà dré tombàzo bwátù àlo angálépi Adràmmíténò lésè dhi na gò, mà dré ngàzo lile. Bwátù nda adrè tá lile bhàandre àruka yìandre mìlèsè bvò Asíyà àdhyà lé dhi i 'àsè. Mà lì tá tùmání Arìstàrúkò angálépi Tèsàlòníkè bvò Màkèdòníyà àdhyà lé dhi lésè dhi be.

³ Kítú bvóá dhi sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre Sídónà àdhyà na. Yùlíyò ni togó dóro tadhálé Pólò véna dhi sè dhi, dré akódhi ni tayízó lile áyi arúpi bhàandre nda lé dhi ki no, ì kòkìswáró akódhi ni ledé. ⁴ Mà kònga Sídónà lésè dre dhi, lyá dré adrézó avilé sínyà dri àma rú gò, mà dré lavúzó tùrù Kìpírò àdhyà làgàsè, tùrù nda kòkìkírò lyá nda tsà be dhi bvó. ⁵ Gò mà dré pfòzo yìandre ni tálí drìsè, lavulé bvò Kìlìkiyà àdhyà làgàsè ìndì Pàfilíyà àdhyà làgàsè, tsàle bhàandre rú zìle Mírà bvò Lìkiyà àdhyà lé dhi na.

⁶ Kònàle dhi, sòdá ki drì kòlepi nda dré bwátù àzya angálépi Alìgìzàndrìyà lésè, adrélépi lile Itàliyà na dhi ni kisúzó, àma ki bhàzo lána gò, mà dré lizo. ⁷ Kítú bí dhi, mà dré lizo yàyà gò, mà dré tsàzo ànyi bhàandre rú zìle Kínídò dhi làga kizà be bí. Dì lyá dré tá adrélé avilé sínyà dri àma rú dhi sè dhi, mà dré ngá kìzo lavúzó tùrù Kùrètè àdhyà làgàsè, tásóká Sàlòmónè àdhyà kandrásè, tùrù nda kòkìkírò lyá nda tsà be dhi bvó. ⁸ Mà dré lavúzó vwàle tsà tùrù nda làgàsè

gò, mà dré tsàzo kizà be bǐ bhàandre rú zìle «Àrà avélépi bwátù zùzo dhi» na, ànyì bhàandre rú zìle Làsáyà dhi làgana.

⁹ Mà dré lókyá kizálé bǐ dre dhi sè dhi, lyǎ adré tá vǐle kònzi lavulé. Tàko ko, kítú adrézó móndeí kǐ tàkonzì trǐma ni tà kisù dhi lavú dre.* Dì Pólò dré ngàzo bwátù nda nǐ dobhá kǐ kodzó, tàzoá dhi: ¹⁰ «Áma arúpi ì, má adré nòá dhi, atsí kònìdhi adré 'òle atsálé kòkóròko. Bwátù kònìdhi túmání ngá lána dhi íbe dhi kǐ kitswá abíle tíí. Ndìndì àma kǐ tàndi, mà ni kpà kitswá todràle.» ¹¹ Dì, sòdá kǐ drǐ kòlepi nda lè tá Pólò nǐ kúlí nda kǐ yǐle ko. Be ró dhi, yǐ ína bwátù dobhá kǐ kàdrì kǐ kúlí bwátù líyí be dhi kòdhya. ¹² Àrà mà dré àma kǐ kíkízó lána nda kitswá tá ína adrézó lókyá kidhì àdhya nǐ letè lavulé dhi ko. Dì móndeí bǐ àma adrébhá tá bwátù nda lé dhi ì kòfalé dhi ì dré ru yǐzo, mà kòngaró àrà nda 'àsè lǐle. Í adré tá lèá tsàle bhàandre rú zìle Fòwǐníkisì tǔrù nda lé dhi na, kitswálé lókyá kidhì àdhya nǐ letè lavulé kònàle. Fòwǐníkisì nda tá àrà adrézó bwátù zu, lyǎ dré adrézó avíle kítú dré ndǐrà lésè dhi 'i.

Kàgùmá vi yǐandre mi

¹³ Lyǎ dré kidhózó adrélé avíle tàbhu lésè yàya gò, bwátù dobhá nda ì dré kisùzoá dhi, ì ni kitswá lǐle tsàle Fòwǐníkisì na. Dì ì dré aya tá tǐrǐlé yǐ na

* **27:9** 27:9 Giká nǐ Kúlí tǐsǐle Gǐrǐkǐ tǐ sè dhi adré tàá kònwa dhi: «kítú adrézó tàbirí mvo dhi lavú dre». Kítú nda tá kítú adrézó móndeí kǐ tàkonzì trǐma ni tà kisù dhi 'i. A kònò Lèvítíkè 16:29-34. Kítú nda tá mbá nǐ nzi-drǐ-su na, kó ngalé mbá nǐ mudrǐ na. Dì lókyá dóro adrézó lǐle bwátù sè yǐandre mǐsè dhi lavú dre.

adrézó bwátù kíkí dhī nī asézó gò, mà dré ngàzo adrélé lavúlé tùrù Kùrétè àdhya nda làgàsè. ¹⁴ Dì, gí ko, lyãandre gú dhī dré ngàzo adrélé avilé tùrù nda drìlèsè, adrélé bwátù nda nī vi lile yãandre kítógá na ró. (À adré lyãandre làsú be kònìni nda nī rú zi «lyãandre angálépi kurú lésè ìndì kítú dré apfòrà lésè dhī».) ¹⁵ Mà dré tá kitswálé lile sínyà dri lyã rúsè bwà ko dhī sè dhī, mà dré àma kī tayízó lyãandre nda dré adrélé tikpólé lizo àma íbe. ¹⁶ Mà dré tá adrerà'a lavúlé tùrù mvá àlo rú be Kàwúdà dhī làgàsè dhī 'á dhī, mà dré lagùzo kitswálé kòlóngbò 'ìle bwátù àndu dhī nī asé bhàle bwátù nda drìna. ¹⁷ Bwátù dobhá ì kòlikí kòlóngbò nda dre dhī, ì dré bá kī lebhézó lavúlé bwátù zàlèsè, kitswálé rùá tātā. Dì ì adré tá ngá ro, lyãandre nda nī dra bwátù nda nī vi lile áyi lasí àrà sínyí ro ànyi bvò Lìbìyà àdhya làga dhī rú dhī sè. Àsà dhī, ì dré fa adrézó bwátù kíkí tsà dhī nī tìrízó yí na gò, bwátù nda nī tayízó lyãandre nda dré adrélé tikpólé. ¹⁸ Kítú bvóá dhī sè, kàgùmá nda dré tá adrélé àma kī liví tesélé rìnyí sè dhī sè dhī, bwátù dobhá ì dré kidhózó adrélé ngá dòle bwátù nda lé dhī kī lebhé yí na. ¹⁹ Kítú nī na sè dhī, ì dré ngá adrézó bwátù do àsà dhī kī lebhézó yí na àyi kī tàndi kī drígá sè. ²⁰ Kàgùmá nda dré gòzo adrélé vùle rìnyí sè kítú bǐ gò, mà dré gòzo kítú 'i yà, kó ngalè bhìbhínyà 'i yà dhī kī no ko. Kùdù ro dhī, mà dré àma kī mǐ bhàma kitswázó adrélé dhī nī tayízó.

²¹ Lókyá kòlavú vwàvwà ro mà dré ngá nya àko ró dre dhī, Pólò dré ngàzo áyi totó àyi títi dhī ì kandrà tàá dhī: «Áma arúpi ì, adré tá làá dhī,

mì kòyi tá áma kúlí gò, ngàzo Kùrétè lésè ko dhi. Kònò mì kitswá tá kizà kòndi ni nya ko, ìndì ngá kòdhi ì kitswá tá abílé ko. ²² Di, nyànomvá dhi, má adrè àmi ki kodzó, mì kàdréró togó tsi! Dhya àlo àmi kòfalé dhi kitswá ìna dràle ko. Bwátù kòndi ni ngbà 'í abí dhi nì. ²³ Tàko ko, ngátsi ándrò kòndi sè dhi, Giká, áma líyí, má dré adrézó tà ni ni 'o dhi ni ángéló agá tá má kandrà ²⁴ tàà dhi: <Pólò, mí ro ngá ko! Adré leá dhi, mí kòtsa pfòle Kàyìsàrà kandrà. Giká ni togó tani sè dhi, a ni mónyá títi mì dré adrézó lile àyi ìbe bwátù kòndi sè dhi ki tidrí ámi tà sè.> ²⁵ Di áma arúpi ì, mì kàdré togó tsi! Tàko ko, má adrè Giká ni ka'ì, adrézó kpà ka'íá dhi, tà nda ki ru 'o ngóro dré tàle má dré dhi tíni. ²⁶ Di, adrè leá dhi, àma ki bwátù kòndi kòlì áyi lasí tùrù àlo dhi rú.»

Bwátù lasí i tùrù rú

²⁷ Kítù nì mudri-drì-su sè dhi, kàgùmá nda adrè tá ngbú àma ki vi lile yìandre Adríyà àdhya m̀sè.† Anyìanyi ngátsi kítógá sè dhi, bwátù dobhá nda ì dré atógyàzoá dhi, mà adrè tá tsàle ànyi kìnì làgana ró. ²⁸ Di ì dré aya adrézó yì tálí tabhì dhi ni bhèzo yì na, kisúzoá dhi, yì alú tá méterè nyadhi-àlo-drì-mudrí-drì-nzi-drì-rì. Mà kòlì vwàle tsà dre dhi, ì dré gòzo tódhyá tabhíá kisúzoá dhi, yì alú tá méterè nyadhi-àlo-drì-nzi-drì-na. ²⁹ Di ì adrè tá ngá ro, àma ki bwátù nda ni dra áyi lasí kírà kàdrìkàdrì yì gàrà na dhi ì rú dhi sè. Di ì dré aya su dhi ki tirízó yì na bwátù nda àmvolésè kitswálé kikiá gò, ì dré

† 27:27 27:27 «Yìandre Adríyà àdhya» kòndi tá yìandre Mèdìtèràné àdhya ni kítógá na.

adrézó ngá letè wàle. ³⁰ Di, bwátù dobhá nda ì dré àyikya kòlóngbò tirízó yí na, ngóró ì adré tá 'òle aya àruka ki tirí bwátù kòmvolésè na tìni, ì kòkìtswá ró lapalé àma ki bwátù nda lésè. ³¹ Di Pólò dré tàzoá sòdá ki drì kòlepi nda ì dré sòdá ni íbe dhi: «Dhya kòni ì kòpfò bwátù kòndi 'ásè dhi, mì kitswá àmikya adrílé bwà ko!» ³² Di sòdá nda ì dré kòlóngbò nda ni bã ki bvwàzo, tayízóá dhèle yí na.

³³ Ngá dré tá adrérà'a 'òle wàle dhi 'á dhi, Pólò dré mónnyá títí dhi ki kodzóó ngá nya, tàzoá dhi: «Ándrò kòndi, kítú ni mudrí-drì-su mì dré adrézó támìga dri ngá nya àko ró dhi 'i. ³⁴ Má adré di àmi ki kodzó ngá nya. Angyá ko, mì adré nyàá adrízó. Dhya àlo àmi kòfalé dhi ni drìbhí àlo dhi kitswá avìle ko!» ³⁵ Kòtà tà nda ì dre dhi, dré mápà adózó, àwoyà tàzo Gìká dré àyi títí nda ì kandrà gò, òzoá nyàle. ³⁶ Di ì dré togó tsìzo títí gò, ì dré kókpa ngá dòzo nyàle. ³⁷ Ama títí bwátù nda lé dhi ì tá kámá-rì-drì-nyadhi-na-drì-mudrí-drì-nzi-drì-àlo. ³⁸ Mà kònya ngá pìzo dre dhi, bwátù dobhá nda ì dré ngánò àmbí bhèzo yí na, bwátù nda kàngá ró yí dri be dhi bvó.

³⁹ Ngá kòwa dre dhi, ì dré kìní nòzo làwú làvo na. Di, ì ni tá àyikya kìní nda bvò ángùdhi 'i ya dhi ko. Ì dré àrà yí dré tá adrézó ru lomví dhi ni nòzo sínyí yí mìle dhi be gò, ì dré ru yízo tàzoá dhi, kòkìtswá dhi, ì ni bwátù nda ni di lile áyi lasí sínyí nda dri. ⁴⁰ Di ì dré aya adrézó bwátù kíkí dhi ki bã bvwàzo tayízóá yí na gò, kápí kàdrì adrézó bwátù tidì ásà dhi ki bã tìrìzo. Di ì dré kítá kàdrì lyà dré adrézó bwátù vi ásà dhi ni

tingázó kuru 'ìle bwátù kandrálésè ro gò, ì dré bwátù nda ni tayízó l'ìle sínyí nda dr'ina ro. ⁴¹ Di, bwátù nda ni kòmvo dré ína lizo áyi lasí anzulé sínyí ru lokólépi yí kítógá na dhi dri ngbí. Di yí adrélépi tá longálé dhi adré tá ru tswa bwátù nda rú gò, bwátù nda ni àndu dré kidhózó tonòle.

⁴² Sòdá nda ì yi tá ru tàzoá dhi, ì ni dhya 'ìle dhi ki tupfú todràle, àyi ki àlo kòkìtswáró yí wa lapázó ko dhi bvó. ⁴³ Di, sòdá ki dr'ì kòlepi nda dré ína Pólò ni lèle tídrílé dhi sè dhi, dré àyi ki logázó. Dré lazízóá móndyá yí nibhá wàle dhi ì dri dhi, ì kòlebhé rè zyà àyi yí na l'ìle pfòle k'íní dr'ina. ⁴⁴ Gò dré tàzoá móndyá àruka títí dhi ì dré dhi, ì kòtombà p'álàngì ì dr'ìsè ìndì bwátù k'ìgá ì dr'ìsè, k'ìtswálé l'ìle pfòle àyi vésè. Di ásà dhi, móndyá títí nda ì dré topfòzo k'íní dr'ina adrélé.

28

Pólò t'urù Mèlìtè àdhya na

¹ M'á k'apfò y'ìandre lésè l'íná dre dhi, m'á dré y'ìzoá tàle dhi, t'urù nda ni rú tá Mèlìtè. ² Móndyá bhà mobhá t'urù nda dr'ìle dhi ì dré àma k'ì ka'izo d'òle àyi véna togó dóro lavulé dhi sè. Ì dré àtsí turúzó àma dré y'òle, kozya dré tá adrélé dh'ile dhi sè, ìndì kidh'ì dré tá adrélé àma k'ì 'o dhi sè. ³ Di, Pólò dré àtsipá amvózó k'ìtswálé dàle àtsí na dhi, n'ì àtrá dré ína apfòzo lásà àtsí ni r'ìnyí dré, akódhi ni dr'ìgá tsi ngbí. ⁴ Móndyá nda ì k'ònò n'ì nda adrérà'a livilé akódhi dr'ìgá dre dhi, ì dré tàzoá àyi k'òfalésè dhi: «K'òndhi agó m'óndí pfùlepi dr'ale dhi 'ì bàti! Tágba dré adrízó y'ìandre lésè dhi, g'ìká gy'gya dhi k'ìtswá akódhi

ni tayí adrílé ko.» ⁵ Di, Pólò dré ína nĩ nda ni kivízò dhèle àtsí na gò, kàtrá ni dré akódhi ni 'òzo kònzi àlomvá ko. ⁶ Móndyá nda ì adré tá letéá, nòzoá ngalè akódhi ni drígá ni tipĩ yà, kó ngalè a ni dhe dràle ngbõ ró yà dhi. Di, ì kòletè vwàvwà ro dre dhi, ì dré nòzoá dhi, tà twá 'o ína akódhi ko. Di ì dré gòzo tà ladzá, tàzoá dhi: «Dhya kònìdhi gíká ki àlo 'i!»

⁷ Móndyá tūrù nda drìle dhi ki kàdrì rú be Pòpìlìyò dhi ni bhà tá ànyi àrà nda làga. Di akódhi nda dré àma ki ka'izo dòle í véna togó dóro sè, adrézó àma ki 'o dóro kítú na. ⁸ Di, akódhi ni atá adré tá ína drà ro lánzá na, rúbhá ni dré tá adrélé àtsi ró dhi sè, ìndì dré adrélé áyi 'a bhu kàrì ró dhi sè. Di Pólò dré fizo akódhi ni no gò, dré tà zizo Gíká tí, drígá bhàzo akódhi dri gò, akódhi ni tidrízó. ⁹ Tà nda ni rúbí kòla'ú dre dhi, dràbhá àruka tí tì tūrù nda drìle dhi ì dré alizo Pólò véle gò, dré kpà àyi ki tidrízó tí. ¹⁰ Gò ì dré àma ki lindrì bhàzo láti twátwa bĩ dhi ì sè. Di mà dré tá adrérà'a 'òle lile dhi 'á dhi, ì dré ngá mà dré tá adrézó lovó ni íbe atsí sè dhi ki afèzo àma dré.

Pólò tsa Rómà na

¹¹ Mà kàdré kònàle mbã na dre dhi, mà dré tombàzo bwátù àlo lókyá kidhì àdhya ni letèlepi lavúlè tūrù nda làga dhi na gò, mà dré ngàzo lile. Bwátù nda angá tá Alìgizàndrìyà lésè, ìndì rú ni tá «Gíká làtí ì».* ¹² Di mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Síràkúsà dhi na gò, mà dré

* **28:11** 28:11 «Gíká làtí» kònì ì tá Gírìkì ki gíká rì ì dré tá adrézó mĩ bha àyi véna adrézó lile bwátù sè yìandre mĩsè dhi 'i.

adrézó kònàle kítú na. ¹³ Gò mà dré ngàzo lavulé bvò nda làgàsè, tsàle bhàandre rú zìle Règíyò dhi na. Kítú bvóá dhi sè dhi, lyǎ dré kidhózó adréle avilé tàbhù lésè gò, kítú ni na sè dhi, mà dré tsàzo bhàandre rú zìle Pòtìyólì dhi na. ¹⁴ Kònàle dhi, mà dré móndí ka'ibhá àruka ki kisúzó gò, ì dré àma ki zìzo adréle àyi véna pòsò àlo. Di àmvolásà dhi, mà dré ngàzo lile Rómà na. ¹⁵ MónDYá ka'ibhá Rómà na dhi ì yi tá tàle dhi, àma tá láti 'á. Di àyi ki àruka ì dré alìzo àma ki drì letè ngá lagírà kàdrì Apíyò àdhya na. Aruka ni ì dré alìzo àma ki kisú bhàandre rú zìle «Kùmú ki dzó na dhi ì» dhi na. Pólò kònò àyi nda ì títi dre dhi, dré àwoyà tàzo Gìká dré gò, togó tsìzo. ¹⁶ Mà kòtsa Rómà na dre dhi, à dré dzó fèzo Pólò dré adrézó lána kalóma. A bhà tá ngbà 'í sòdá àlo adréle akódhi ni líkí dhi kòdhya.

Pólò longó Gìká ni kúlì Rómà na

¹⁷ Kítú na àmvolésè dhi, Pólò dré Yúdà ànzi Rómà le dhi ki drì kobhá ki azizó alile í véle. Ayi nda ì kòkimó ru dre dhi, akódhi dré ngàzo tàà àyi dré dhi: «Áma adrúpi ì, à ru tá ma Yèrúsalémà na áma fèzo Rómà ì drígá, tágba má dré tá tà àlo 'òzo kònzi àma ki sùrú rú yà, kó ngalè àma ki tábhí ki labhi rú yà dhi ko dhi. ¹⁸ Rómà ki kàdrì ì kòlizi ma dre dhi, ì dré tà àlo kitswálépi dràdrà sè dhi ni kisúzó má véle ko gò, ì dré adrézó áma le tayílé. ¹⁹ Di, Yúdà ànzi kònàle dhi ì dré tá tà nda ni gàzo dhi, lè tá má kòlizi à kòmùró ma Kàyìsàrà dré tàbvó tàle be dhi bvó. Tágba dré adrézó kònini dhi, ma mána tà àlo adrézó áma tàndi ni sùrú asíkí ásà dhi àko. ²⁰ Di ásà dhi, má

azí tá àmi nòle, mà kòtàró tà àmi íbe. A 'ì ma nyìrì sè kònìni, tà Ìsèrélè ànzì ì dré adrézó mǐ bha ásà dhi nì tà sè.»

²¹ Dì Yúdà ànzì nda ì dré logózóá drá dhi: «Mà kisú wárágà àlo ámi tà dri Yúdáyà lésè dhi ko. Kòdhi íbe dhi, àma kǐ adrúpi angábhá kònalésè dhi kǐ àlo tà tà kònzì àlo mí rú yà, kó ngalè tà kònzì àlo dhya àzya dré tàle mí rú yà dhi ko.

²² Dì, mà adré àmakya tà mí dré adrélé kisùle dhi kǐ le yǐle mí tí. Tàko ko, mà nǐ tàle dhi, móndyá àrà tíí ì 'àsè dhi ì adré tà ta kònzì Giká nì látì mí dré adrélé longólé kòdhi rú dhi be.»

²³ Dì ì dré kítú bhàzo kitswázó gòle ru kisú Pólò be. Kítú nda kàtsá dre dhi, ì dré atsázó véle zyandre ró wáláká nì nì lavú, àrà Pólò dré tá adrézó adrélé dhi 'á. Dì kǐdhólé drùbhì sè tsàle ìndró na dhi, Pólò dré Giká nì Opì nì tà longózó, àndu nì nì ngìzo àyi dré, adrézó àyi kǐ togó asé Yésu nì ka'í tà tsìle Mósè nì tatrítrí kúlí na ìndì pròfétà kǐ búkù ì 'àsè dhi ì sè. ²⁴ Gò àyi kǐ àruka ì dré tà dré tàle nda kǐ ka'izo. Dì, àruka nì ì ka'í tá àyíkya ko. ²⁵ Ì dré tá adrérà'a tà kayí àyi kòfalésè, adrézó 'òle ayílé dhi 'á dhi, Pólò dré kúlí kòni kǐ tàzo àyi dré: «Tírí Lólo longó tá tà kyá àmi kǐ tábhí ì dré pròfétà Esáyà tí, ²⁶ tàzoá dhi:

«Mí lì tàá móndyá kòdhi ì dré dhi:

Mì nì adré tà yi 'í,

dì, mì kitswá tà mì dré adrélé yǐle nda kǐ àndu nì tàdzí ko.

Mì nì adré ngá no 'í,

dì, mì kitswá ngá mì dré adrélé nòle nda kǐ atógyà tàdzí ko.

²⁷ Tàko ko, móndyá kòdhi kǐ togó andírì dre.

Ɔ tabhó àyi ki bíbhálé, àyi ki mǐ dròzo dròdrò.
 Ɔ kò'o tá kònìni ko dhi, kònò ì ni tá ngá no àyi ki
 mǐ sè,
 adrézó tà yi àyi ki bíbhálé sè, adrézó tà ni àyi ki
 togó na,
 ì dré àyi ki togó adzázó má véle gò,
 má dré àyi ki tidrízó.>†»

²⁸ Pólò gò tàá dhi: «Adré di làá dhi, mì kònì dóro
 tàle dhi, Giká mù kúlí adrézó móndí ki tidrì dhi
 mónnyá sùrú twá ro dhi i véna. Ɔ ni àyikya kúlí
 nda ni yi!» [²⁹ ‡]

³⁰ Di Pólò adré tá adréle dzó í dré làfa fèzo
 adrézó lána dhi na kóná rì. Adré tá mónnyá títi
 adrébhá tá alìle í véle dhi ki ka'ì dòle togó dóro
 sè. ³¹ Adré tá Giká ni Opì ni tà longó, adrézó Mírì
 Yésu Krísto ni tà tadhá móndí i dré tirì àko. Di
 dhya àlo logá tá akódhi ko.

† **28:27** 28:27 A kònò Esáyà 6:9-10. ‡ **28:29** 28:29 Wárágà Giká
 ni Kúlí tisizo àyi dri drìdrì dhi i léna dhi, à adré kúlí kònì ki kisú
 kònwa ko: [Pólò kòtà kúlí nda i dre dhi, Yúdà ànzi nda ì dré ngàzo
 ìle tà kayibe àyi kòfalèsè tà tándi ró.]

BÚKÙ TÀ TĪDHĪ//RU YÌZO DHĪ ADHYA
Logoti (Logo): BÚKÙ TÀ TĪDHĪ//RU YÌZO DHĪ ADHYA
New Testament

copyright © 2015 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Logo

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022

942af0a0-42ea-5477-8f1a-fed39823f32b